

SIUMUT

NUNARPUT – Inuit Nunaat

ANGUNIAKKAT

2023 - 2026

Naalackersuinikkut anguniakkat

Qasigianguit juli 2023

IMARISAI

SULISSUTIGAARPUT NUNATTA NAALAGAAFFINNGORNISSAA.....	7
ANINGAASAQARNERMUT POLITIKI	10
NUNARSUARMIOQATAANEQ	14
SULIFFEQARNEQ.....	15
NIUERNEQ.....	18
INUUSSUTISSARSITIT.....	20
TUNISASSIORFEQARNEQ	22
PISUUSSUTIT UUMASSUSILLIT	23
AALISARNEQ	25
PINIARNEQ.....	29
NUNALERINEQ UUMASUUTEQARNERLU	31
AVATANGIISIT PINNGORTITARLU	33
NUKISSIUUTIT	35
ATTAVEQAATIT	37
ANGALLANNEQ ASSARTUINERLU	39
TAKORNARIAQARNEQ	42
INEQARNEQ SANAARTORNERLU	44
AATSITASSARSIORNEQ – IKUMMATISSARSIORNEQ.....	48
ILINNIARTITAANEQ EQAATSOQ ATAQATIGIITTORLU	51
MEEQQAT ATUARFIAT SIOQQULLUGU ORNITTAKKAT.....	53
MEEQQAT ATUARFIAT	54
INUUTISSARSITUTINUT ILINNIARTITAANEQ.....	55
ILISIMATUSARLUNI ILINNIARTITAANEQ	57
ILAQUTARIIT	58
PEQQINNISSAQ.....	59
MEEQQAT INUUSUTTULLU.....	63
UTOQQAAT	65
ISUMAGINNINNEQ	67
INUIT INNARLUUTILLIT	69
PINAVEERSAARTITSINEQ KATSORSAANERLU	71

INUIATTUT ILEQQUT - PIORSARSIMASSUSEQ - KULTURI	73
TIMERSORNEQ.....	75
ILAGEEQARNEQ	76
KOMMUNIT	77
PISORTANI ALLAFFISSORNEQ	79
NAMMINERSORLUTIK OQARTUSSAT SULIFFEQARFIUTAAT	80
NAMMINERSORTUNNGORSAANEQ	81
EQQARTUUSSIVEQARNEQ.....	82
NUNANUT ALLANUT TUNNGASUT	84
ILLERSORNISSAQ – ANNAASSINIARTARNEQ	88
UPALUNGAARSIMANEQ - QATSERISARTOQARNEQ	91

SIUMUP TUNNGAVIUSUMIK SIUNERTAI

Pilersikkumallugit inuiaqatigiit ataqatigiissut, ilatsiinnartuunngitsut, eqeersimaartut napasinnaalluartullu. Inuiaqatigiittut akisussaaqataanertik qamuuna misigisimalluarlugu ilumoorfigalugulu innuttaaqataasut.

Pilersikkumallugit inuiaqatigiit nunamik tunniussinnaasai akisussaassuseqartumik atorluarlugit avataaniillu pisariaqartititik iluaqutigalugit imminnut napatittut.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit kikkunnut tamanut pitsaasumik atugassaqartitsisut naligiimmillu periarfissaqartitsisut.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit naligiissitaasut sumi inunngorsimaneq, arnaaneq, angutaaneq upperisaqarnerluunniit apeqqutaatinnagit.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut politikikkullu nammineersut.

Kalaallit Nunaata aqunneqarnerani ammasumik inuillu oqartussaaqataanerat pingaartillugu ingerlatsineq nukittorsassallugu.

Nunatsinni inuiaqatigiit akisussaassusermik, eqeersimaarnermik peqqikkusussutsimillu pingaartitsillutik kiffaanngissuseqarlutillu ineriartornissaminnut pitsaasumik periarfissaqarnissaat qulakkeersimajuassallugu.

Nunatsinni avatangiisit isumalluutillu uumassusillit nungutsaaliuinikkut paarilluarneqarnissaat qulakkeersimajuassallugu.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit nunarsuarmioqataasut unammillersinnaasumik ilinniartitseriaaseqartut.

Kalaallit Nunaanni Inuit pisinnaatitaaffii nunarsuarmioqatigiinnut tamanut atuuttut illersussallugit.

SIUMUT

Siumut partiitut pilersinneqarpoq ulluni 28., 29. aamma 30. juli 1977 Upernaviarsummi Qaqortup eqqaani. Naalackersuinikkut suleqatigiiffiuvoq inuianni kalaallini sorlaqartoq. Suleqatigiiffiup tunngavilersimavaa Danmarkip nunatsinnik nunasiaateqarnerata aaqqissukkamik illuatungilersorneqarnera.

Siumup tunngaviusumik eqqarsartaaserinngilaa inuiaqatigiit aaqqissugaanerata aalajangersimasup qaqugorsuarmut atortuujuarnissaa.

Inuiaqatigiit naqisimaneqanngitsut, eqeersimaartut suleqatigiittullu tassaapput naalackersuinikkut aningaasaqarnikkullu demokrati tunngavigalugu tamakkiisumik illersugaasut. Atugarisatigut naapertuilluarneq, assigiimmik naleqassuseq, kulturikkut naqisimaneqannginneq killilersugaanngitsumillu suliniuteqarsinnaaneq tassaapput inoqatinik pitsaasumik isiginnittaaseqarnermut sorlaasut.

Allanik suleqateqarsinnaaneq oqaloqateqarsinnaanerlu politikikkut aaqqissugaanitsinni immikkut pingaaruteqarput, tamatumuunami innuttaasut assigiinngitsut akornanni naalackersuinikkullu isummat assigiinngitsut akornanni sakkortuumik assortuunneq pinngitsoorsinnaagatsigu.

Ersarissunik anguniagaqarneq aqutaanilu naaperiaanissamut piumassuseqarneq siunertap ataatsip iluaniipput. Tamatuma kinguneranik suleqatigiiffimmi ilaasortat oqartussaaqataanerata annertuumik pingaaruteqarpoq.

Naalackersuinikkut suleqatigiit tapersersorteqarluartut, aalajaatsumik isummertaasillit ersarissunillu anguniagallit nukissaqarluarnerpaapput allat suleqatiginiarnissaannut.

Siumup anguniarpaa nunami inuiaqatigiit atugarissaartut, ataatsimoortut, naleqqussallaqqissut, ineriartortitsiuartut, avatangiisinut ataqqinnilluinnarlutik avatangiisip tunniussinnaasaanik atorluaasut nunarsuarmioqataanermilu peqataallutik ingerlasut.

INUK TATIGALUGU – SIUNISSAQARNEQ UPPERALUGU

Siumup siunertaani tunngaviuvoq socialisme demokratimik tunngavilik. Siumup anguniarpaa inuup kiffaanngissuseqartitaanissaa, qulakkiissallugu toqqissisimalluni naqisimaneqaranilu nammineerluni inuunermi akisussaassuseqartumik aalajangiiffiginissaanut periarfissaqartitaanissaa, peqatigiinnermut tunngatillugu, pinngortitamut tunngatillugu, kinguaariinnullu aggersunut tunngatillugu akisussaaqataasutut misigaluni.

Inuup naleqassusia ataqqisariaqarpoq. Taamaattumik illersugaraagut inuiaqatigiit inatsisunik tunngavillit inuillu pisinnaatitaaffii tunngaviusut.

Innuttaasoq kinaluunniit aalajangeeqataasinnaatitaasariaqarpoq nammineq ulluinnarni inuunerminut inuiaqatigiillu sutigut tamatigut aqqissugaanerannut. Angorusuppagut inuiaqatigiit kikkunnut tamanut ammasut kikkunnillu tamanik atorfissaqartitsisut.

Siumup inuup kiffaanngissuseqarnissaanik piumasaanut atalluinnarput kikkut tamarmik suliffissaqarnissaat, Nunatsinni aningaasaqarnikkut naapertuilluartumik ingerlatsineq kikkullu tamarmik inuiaqatigiit ajunngitsorsiassaannut naligiimmik periarfissaqartitaanissaat.

SULISSUTIGAARPUT NUNATTA NAALAGAAFFINNGORNISSAA

Siumup siuttuuffigalugu naamassillugu suliaraa Namminersornerulluni Oqartussaanerup 1979-imi anguneqarnera, aamma Siumup siuttuuffigalugu naamassillugu suliaraa Namminersorluni Oqartussaanerup 2009-imi anguneqarnera. Siumup Namminersorluni Oqartussaaneq naalagaaffinngornissamut ikaarsaariarnissamut aaqqissuussinertut isigaa, taamaammat Siumup siuttuuffigaa Kalaallit Nunatta tunngaviusumik inatsisissaata pimoorullugu suliarineqalernera, kalaallit namminneq suliaralugu ilusilersugaat.

Siumup isumaqarpoq Naalagaaffinngornissamut alloriarnissaq tullinnguuttoq siuttuuffigissagipput aamma ikaarsaariarnissaq pinartutut Siumup isigigaa, tamatumani innuttaasut akisussaaffiup malitsigisassaani aammalu aningaasatigut sunniutissaani tunngavilersorluakkamik paasisutissiivigilluarnersigut Naalagaaffinngornissamut aaliangiinissaq pilersaaruserluakkamik taasissutiginnissaa sulissutigineqassasoq.

Siumut isumaqarpoq inuiaqatigiit imminnut aalangiiffiginnaatitaanerat ataqqisariaqartoq. Siumup anguniarpaa nunatta naalagaaffinngornissaa, nunamik piginnittuunitta naqissusernissaa, uagutsinnut tunngasutigut nammineerluta tamakkiisumik akisussaaffigilernissarput - avataaniit naalakkatut isigisunit oqartussaaffigineqarata. Tamatuma malitsigisariaqarpaa, nunasiatut immitsinnut isiginerput unittariaqarpoq pisussaaffimmillu tamatta tiguserariaqartugut, taamatuttaaq anguniakkatsinnut inortuilersutut pissusilersussanngitsugut.

Nunatsinni nammineerluta tunngaviusumik inatsiseqalernissarput pillugu Inatsit Tunngaviusussaq pillugu isumalioqatigiissitat isumaliutissiisutaat, Siumut siuttuuffigisaani naamassillugu suliarineqarpoq. Siumup anguniarpaa inuiaqatigiit Kalaallit namminneerlutik aalangiissagaat naalagaaffinngornissatta qanoq ittuq qanorlu aaqqissugaasup pilersinnissaa, tamannalu tunngaviusumik inatsisikkut aalajangersaaffigineqassaaq. Taamaammat Inatsit Tunngaviusussaq pillugu isumaliutissiisutit innuttaasut peqatigalugit peqqissaartumik oqallisigineqarnissaata ingerlanneqarnissaa Siumup pingaartippaa, ataatsimoorluta qanoq ingerlariaqqinnissatta aalangiiffiginissaa kinguaasaanertaqanngitsumik pisinnaaqqullugu.

Naalagaaffinngornissarput pillugu ingerlaavartumik paasisitsiniaasoqarnissaa oqallittoqarnissaa Siumup suleqataaffigissavaa nunattalu naalagaaffinngornissaa pillugu nunatsinni ataatsimeersuartitsisoqarnissaa Siumup sulissutigissavaa.

Naalagaaffik angutserlugu sulissasugut; assaat sulinnaasut tamarmik atorfissaqartillugit, taamaalillutalu namminersorneq tamatsinnut pisussaaffiliisoq aqutigalugu.

Akisussaaffiit Danmarkimit ingerlanneqartut nunatsinnit ingerlanneqalernissaat pillugu immikkut ittumik suleqatigiissitarsualiortoqassaaq, taassuma akisussaaffinnik tigusernissat tullerriaarnissaat nalilersorlugulu piffissalersussavai. Oqartussaaffiit Namminersorneq pillugu Inatsit naapertorlugu isummerfigisassat qinersinerup tulliata naannginnerani naamassillugit suliarineqarsimanissaat anguniarneqassaaq.

Ukiut 15-it ingerlaneranni aningaasat tapiissutit aqqissuussamik unitsikkiartuaarneqassapput, Namminersorneq aningaasatigut immitsinnut napatissinnaanermut tunngaveqassammat. Niuernikkut, aalisarnikkut minnerunngitsumik naleqalersitsinerunikkut annertusaanikkullu minnerunngitsumillu niuernikkut aningaasat nunatsinnut isertitsissutaanerulernissaat aqutugalugit tamanna pissaaq.

Namminersorneq ingerlatarput akisussaaffimmik allanut tunniussinertut nipeqartinneqassanngilaq; nunami maani uagut namminersornerput allat akiligassaattut nipilerneqassanngilaq.

Kinaassuserput kulturerput suliffeqarfinni salliutinneqarnissaa pingaartillugu ingerlaqqissaagut, aamma aningaasaativut nerisassaattalu atorluarneralugit, soorlu Islandikkunni tamanna periuseq atorluaraat – nammineq pilersorneq annertunerujussuarmik ukkatarissavarput.

Nunatsinni erfalasutta atugaanera pillugu maleruagassat naalagaaffinngornissatsinnut piareersarneqaleriissapput.

Kalaallit Issittormiuugatta Issittumi inunnt, uumasunut, pinngortitamut Nunat issittormiut suleqatigalugit periusissaliortoqarnissaa Siumup sulissutigissavaa. Tamatumani Kalaallit nunallu inuui allat issittumi killilersorneqaratik angalasinnaanngornissaat sulissutigissavarput, taamatuttaarlu Issittup Kitaa qinikkat Inatsisartortaasa ataatsimoorussamik siunnersuisooqatigiivini pilersitsisoqarnissaa Siumup suleqataaffigissavaa, naggueqatitta nunallu inuuisa allat akornanni suleqatigiinneq annertusarneqassammat.

Siumup kissaatigaa uagut, nunatta inui, nammineerluta killilersugaanatalu nunatta soqutigisai pillugit nunanik allanik isumaqatigiissuteqartalernissarput – pinngitsaaliissummik nakkutilliisoqarata. Nunatta Nunanut allanut politikia inerisarneqarlunilu nukittorsarneqassaaq.

Innuttaassuseqarnermut oqartussaaffik nammineq ingerlatilissagipput Siumup sulissutigissavaa taamatuttaarlu Naalagaaffik saaffineqassaaq peqatigiinneq allatut ilusilik aqqissuullugu aallartinneqarniassammat; periuseq Naalagaaffiit peqatigiikkumasut (free association) tunngavigalugu ingerlasussaaq. Suliassat piareersaatissat il. il. aqqissuusaasumik aallarteqqullugit Namminersorneq pillugu Inatsit immikkut samminiarlugu aamma Naalagaaffinngornissaaq piareersaasiorfiginiarlugu naalakkersuisoqarfiliortoqassasoq.

Siumup pilersikkumavai inuiaqatigiit kikkunnt tamanut pitsaasumik atugassaqartitsisut naligiimmillu periarfissaqartitsisut.

Siumup pilersikkumavai Nunatsinni inuiaqatigiit naligiissitaasut sumi inunngorsimaneq, arnaaneq, angutaaneq, upperisaqarneq imaluunniit ammip qalipaataa apeqqutaatinnagit.

Inuiaqatigiit nutaaliaasut atugarissaartut nunamilu kikkut tamarmik kiffaanngissuseqarfigisaanni toqqissisimaffigisaannilu taamaallaat ineriartorsinnaassapput innuttaasut nammineq inuunerminnut, ilaquttaminnut, eqqaamiuminnut suleqatiminnut inutaaqatiminnullu akisussaaqataasutut misigisimappata.

Saammaasseqatigiinnissaq pillugu isumalioqatigiissitarsuup isumaliutissiissutaani ima qulequtserneqarsimasumi: “Qanga pisut paasivagut, ullumi pisut akisussaaffigaavut, siunissaq pitsaanerusoq sulissutigaarput”-mi innersuussutigineqartut malitseqartinneqassapput.

Naligiinnerup ilagaattaaq kikkut tamarmik naligiimmik ilinniarsinnaatitaanissaat – aammalu nammineq piginnaasat aallaavigalugit suliffeqarsinnaasariaqarneq. Naligiinneq demokratiip tunngavigissavaa inuit tamarmik naligiimmik naleqassusiat aallaavigalugu.

Kalaallit Nunatsinni innuttaaqataasugut amerlannginnerput akueralugu inuiaqatigiittut aaqqissuussisariaqarpugut kikkut tamarmik kissaatigisartik malillugu pisinnaasaminnik atuisinnaangortillugit, nunatsinnilu ataatsimooqatigiinnerput mianeralugu.

ANINGAASAQARNERMUT POLITIKI

Nunatsinni aningaasarsiornikkut ingerlatsinermi anguniarneqassaaq nunatta aningaasatigut imminut napatilernissaa, aningaasarsiornikkut kiffaanngissuseqalernissaa. Tamanna anguniarneqassaaq nunatsinni avammullu tunisassiornerup tamatigut pimoorullugu ineriartortittuarneratigut. Aningaasarsiornikkut ingerlatsinermi innuttaasut inuuniarnikkut atugarisaasa isumannaatsuunissaat pitsanngorsartuarnissaallu anguniassavarput.

Nunatta pisuussutai suugaluartulluunniit inuiaqatigiit pigaavut. Pisuussutitta iluaqutigineqarnerat tunngaviussaaq aningaasarsiornikkut ineriartornitsinnut. Nunatsinni pisuussutitta uumassusillit uumassuseqanngitsullu niuerutigineqarnerini nunatsinnut innuttaasunullu aningaasarsiornikkut iluaqutaanerpaaffigisinnaasaat aallaavigineqartassaaq, tunisassiornerlu annertunerpaamik nukissiornermik minguitsunik aallaaveqarnissaa piviusunngortinneqassaaq.

Nunatsinni inuussutissarsiutit isumannaatsut arlariissillugit ineriartortissavagut, aalisarnikkut, Nunaateqarnikkut, suliffissuaqarnikkut, aatsitassarsiornikkut, erngup nukiga nukissiuutillu mingutsitsinngitsut allat atorlugit suliffissuaqarnikkut, takornariaqarnikkut nunattalu immikkuullarissunik pisuussutaasigut, soorlu imeq, nilak, ujaqqat, sioqqat, pinnerasaasiassat il.il.

Nunatsinni tunisassiorneq inuussutissarsiornierlu nunat tamalaat akornanni unammillersinnaasariaqarpoq sapinngisarlu naapertorlugu aningaasartuutitigut unammillersinnaasunik atugassaqartitsisariaqarluni.

Aalisartut aamma aalisarnerup suliffissuaqarnerullu aningaasarsiutaanerat ukiuni tulliuttuni annertuumik qaffassarneqassaaq, aalisarnermut inatsisip nutarterneqarneratigut, aalisagartassiisarnerit nutaamik aaqqissuunnerisigut suliffissuarnilu ineriigaanerusunik tunisassiortoqarnissaanik piumasaqaateqarnikkut, kiisalu avammut niuernerup nutaamik aaqqissuunneratigut.

Nunatta avammut niuernerani ingerlatseqatigiiffiit ilaasa nunatta pisuussutaanik avammut niueruteqarnerminni nunatsinni aningaasartuutitik matussusinnarlugit Danmarkimi immikkoortortaminnut (imminnut) tunioraasarnerat (transfer pricing) pillugu misissueqqissaarluni nalilersuinerit suliarineqarnissaat Siumup siuttuuffigissavaa.

Aningaasaqarneq Aningaasarsiornierlu pillugit innuttaasunik qaammarsaanerup ingerlaavartup aallartinneqarnissaa Siumut sulissutigissavaa. Taamaammat Siumup politikikkut aningaasaqarnikkullu nalilersueqqissaartarfimmik allattoqarfiliornissani piviusunngortissavaa.

Siumup anguniarpaa nunatta immikkoortui tamarmik naligiinnerusumik ineriartornissamut periarfissaqarnissaat. Kommunini illoqarfiit anginerit aallaavigalugit innuttaasut naligiimmik periarfissaqartitaanissaat, aningaaseriveqarnikkullu (Bank) toqqaannartumik sullinneqarnissamut periarfissaqarnissaat.

Inoqarfiit ineriartornissamut periarfissaasa nalilersorluarneqartarnissaannut tunngavissat pilersinneqassapput kommunit suleqatigalugit peqatigalugillu. Nunaqarfinni nunaqarfiit

ineriartornissaannut periarfissat nunaqarfinni innuttaasut qanimut peqatigalugit pilersaarusioneqassapput ineriartortinneqarlutillu.

Pisortat suliffeqarfiutaat nunap immikkoortuini tamani inissisimatinneqartassapput, qitiusumiillu sinerissamut nussuinissat sulissutigineqassaaq nalilersorneqassapput.

Ukiuni tulliuuttuni naalackersuinikkut qulakkeerneqassaaq nunatta Danmarkip Nationalbankiannik suleqateqarnerata nukittorsarneqarnissaa, naalagaaffinngornissatsinnut piareersarnermut ilaatillugu.

Inuiaqatigiit akornanni aningaasaqarniarnikkut nikingassutaasut nalilersorneqartassapput aningaasarsiornikkut naligiinnissaq – aamma kommunit akornanni – nammaqatigiinnissarlu qulakkeerniarlugit.

Aningaasap nalinga pisisinnaassuserlu imminnut attuumalluinnartuummata qulakkeerneqartassaaq akissarsiat akillu illersorsinnaasumik inissisimasarnissaat. Akissarsiat nunatta akiliisinnaassusia inuuniarnermilu aningaasartuutit naapertorlugit annertussusilerneqartassapput, sulinikkut aningaasarsiorneq imminut akilersinnaasoq qulakkeerneqartassaaq.

Nunatta aningaasatigut napatilernissaa pissappat aamma pisortat aningaasartuutaasa qaffakkiartuinnanginnissaat qulakkeertariaqarpoq. Taamaattumik innuttaasut ileqqaartussaataitanerat pilersinneqassaaq. Innuttaasulli inuuniarnikkut inorsartillugit inissiissannginnissaq pingaaruteqarpoq.

Nunatta aningaasarsiornikkut isumannaatsuunissaa innarlernagu sulisarnerup sapaatip akunneranut 37 tiimit ingerlanneqartalersinnaanera Siumup sulissutigissavaa, taamaaliorneq soorlu ilaqutariit nukittuut, meeqqaminnut piffissaqarnerusut pilersinneqarnerisigut, naammassisaqarsinnaassutikkut angusaasartunik apparsaarinerussanngippat aammalu aningaasatigullu nammaneqarsinnaanissaa qulakkeerneqarsimappat.

Nunatsinni sulisartut aningaasarsiortullu tamarmik utoqqalinermi soraarnerussutisiaqalernissaat atuuppoq. Aningaasarsiortut tamarmik utoqqalinissamut toqqorterisussaataitalerneranni akilersuisitsinermi periutsit aaqqissuunneqartassapput nunatsinni kattuffiit susasaqartullu allat suleqatigalugit. Ileqqaartussaataitanerit atuutilersinneqarsimasut nalilersortuarsinnaanissaat Siumup pingaartippaa.

AKILERAARUTIT

Akilerartarnermut aaqqissuusseqqittoqassaaq. Sulisartukkormiut aammalu isertitakinnerusut akunnattumillu isertitalit iluaqutigisinnaasaannik aaqqissuusseqqinneq tunngaveqassaaq. Taamaasiornermi isertitakinnerusut aammalu isertitaqarnerusut nikinganerata annikillisarneqarnissaa sulissutigineqartut ilagissallugu.

Akileraartitsinermi ingerlatseriaaseq eqaannerpaaq akikinnerpaarlu atorneqassaaq, aningaasallu nunatsinniit annissornerat pakkersimaarneqassaaq. Inummut ilanngaat pissutsinut atuuttunut sanilliullugu nalilersortuartariaqarpoq. Akileraartermi ilanngaasiisarneq, soorlu suliffiutitaarnissaq illutaarnissarlu siunertaralugit, ileqqaagaqarnermi atortinneqassaaq.

Nunatta akileraarutitigut isertitaqarnerusalernissaa anguniarlugu aningaasarsiutaasut nuna aallaavisoq naapertorlugu akileraartitsisalernissap (kildelandsskat), pisuussut nunatta pigisaa nunami allami nalittorsarneqarsimasoq nunatsinnut akileraarutitigut pissarsissutigineqartalernissaa anguniarneqassaaq.

Kommunimit kommunimut akileraarutip assigiingissuseqarsinnaanerisa annerpaaffigisinnaasaa aaliangersarneqartassaaq. Kommunit isertitaqarnerusut isertitakinnerusullu naligiissaariffigineqarterat ingerlaannassaaq, isertitakissuseq isertitsiviusinnaasunik amigaateqarnermik patsiseqartillugu. Kommunit ataasiakkaat nammineq akisussaaffigaat kommunimut akileraarutip annertussusilerneqarnissaa.

Kommunit akornanni naligiissarinermut akileraarutitigut aaqquissuussineq nalilersoqqissaarneqassaaq naapertuilluarnerusumik aaqqiinissaq siunertaralugu. Akiitsunik akiliisitsiniartarneq kommuninut utertinneqarnissaa sulissutigineqassaaq, qanimut innuttaasoq tikillugu akiliisitsiniartarneq siunertaralugu.

Suliffeqarfinnut namminersortunut akileraarut annertussusilerneqartassaaq nunatsinni suliffinnik pilersitsinissap orniginartuunissaa eqqarsaatigalugu, nunattalu nunanut sanilerisatsinnut suleqatigisatsinnullu unammillersinnaassuseqartuarnissaa qulakkeerlugu.

Nunatsinni imartatsinnilu pisuussutit suugaluartulluunniit atorlugit tunisassiornermut akitsuusersuisarneq peqqissaartumik nalilersorluakkamillu atorneqartassaaq, nunatsinni aningaasaqarniarnitsinnut iluaqutaanerpaamik angusaqarfiusarnissaa siunertaralugu.

Nunatta nammineq isertittagaasa qaffakkiartornerat ilutigalugu nioqqutissanut akitsuutit aningaasaqarniarnitsinnut isumalluutaanerat annikilliertortittariaqarparput, aammalu atortut nioqqutissiallu inuussutissarsiornermi inuuniarnermilu pisariaqartitat salliutillugit akitsuutit inissinneqartassallutik.

Nioqqutissanut, pigisanut nalilinnut assigisaannullu akitsuusersuisarnermi innuttaasut atugarisaat aallaaviusassapput.

Nunani naalagaaffinnilu sumiluunniit nioqqutissat akitsuuteqartinneqarnissaannut pisinnaatitaaffeqartoqarpoq. Akitsuutit taama ittut toqqaannartuunngitsumik akileraarutininik taaneqartarput. Nunani allani akitsuutit momsit aamma/imaluunniit VAT ilanngullugit atorneqartarput. Nunat tamarmik imaluunniit naalagaaffiit ataasiakkaat akitsuutip annertussusissaanik aalajangiisarput. Nunani Avannarlerni tamani momsimit akitsuusiisoqartarpoq, nioqqutissap eqqussuunneqartup akiata 24 % (Finland, Åland aamma Island) aamma 25 % (Danmark, Savalimmiut, Sverige, Norge) momsuisarluni.

Nunatsinni, nunat amerlanngitsuinnaat assigalugit, momsimik akitsuusiisoqarneq ajorpoq, akerlianik akitsuutinik amerlasuunik assigiinngisitaaqisunillu - pingaartumik nioqqutissanik nioqqutissiornermilu atortunik nunatsinnut eqqussuinermi - akitsuuteqartitsivugut.

Siumumi isumaqarpugut akitsuuterpassuit assigiinngisitaartut atorunnaarlugit nunat suleqatigisatta tamarmik momsimik/VAT-mik atuisarnerat Nunatsinnut tulluuttumik eqaatsumillu atortinneqalernissaa misissoqqissaarneqassasoq, mattutivinneqaranilu atuuffeqarsinnaanera, ullumikkut allaffissorneq pioreersoq annerulersinngikkaluarlugu.

NUNARSUARMIOQATAANEQ

Nunarsuarmioqataanerup sorlaa tassaavoq – niuernikkut, sulisoqarnikkut, ilinniartitaanikkut, kulturikkut aningaasanillu paarlagiiaaqatigiinneq, nunat assigiinngitsut akornanni aningaasaqarnikkut eqaatsumik ataatsimoorussiartuinnarneq ilutigalugu. Taamaammattamatuma siunissami tunngaviujartuinnarnissaa pingaaruteqaleriartuinnarnissaalu naatsorsuutigisariaqarparput.

Nunarsuarmioqataanerup unamminartuujuarnissaa aningaasaqarnikkullu assigiinngitsutigut eqquisinnaanera allanngornaviannngilaq. Taamaammattamat aqutissat pingaartut makku, tassalu sulisut piginnaanngorsartuarnissaat suliffeqarfiillu annerusumik aningaasanik kaaviiartitsisinnaanissaat nukittorsartuartaqarparput. Taamaammattamat Siumut nunarsuarmioqataaneq pillugu suleriaasissamik pilersaarummik suliaqassaaq taamatut iliornikkut nunatta soqutigisai aallaavigalugit aqutissat pilersinneqassammata.

SULIFFEQARNEQ

Kikkut tamarmik naleqquttumik suliffeqarnissaat Siumup anguniartuarpaa.

Nunatsinni sulisussatigut pisariaqartinneqartunut naapertuuttumik sulisussaqaqtuarnissaq qulakkeersimaniarlugu susassaqtut tamaasa suleqatigiissillugit siunertat anguniarneqartassapput, inuussutissarsiutit pioreersut nutaallu aallartinneqartartut tamaasa eqqarsaatigalugit.

Kommunini tamani inuttaasut suliffeqarnermi piginnaasamikkut qaffassartuarnissaat sulissutigineqartuassaaq. Kommunit suleqatigalugit Kommunini tamani assessorissanik piginnaangorsarfiit pilersinniarlugit Siumup sulinini ingerlateqqissavaa.

Siumup anguniartuarpaa sulisussarsiortarnermi Kalaallit Nunatsinni nunaqavissut suliffissarsiortut salliutinneqartuarnissaat, pissusissamisuunngimmammi nunatsinni suliffissaaleqisoqaraluartoq avataaniit sulisussanik tikerartitsiuarneq, taamaattumik sulisussarsiortarnermi kommunini suliffissarsiortarluni qinnuteqaatinik sullissisarnerup pitsaanerusunngortinnissaa Siumup sulissutigeqqinniarpaa. Avataaniit sulisussanik tikerartitsiualerneq ingalassimatinniarlugu akuutitsinerulernissamik inatsisip nunatsinniit oqartussaaffigineqarnerunissaa siunertarlugu Qallunaat oqartussaasui oqaloqatigineqassapput. Nakkutiginninneq akuulersitsinerunissarlu nunaqavissunut akornusiinngitsoq Siumup anguniarpaa.

Suliffissarsiortarluni nalunaarsuisarfik nittartakkatigoortoq atorneqartassasoq pisussaaffiussaaq.

Akilernerluilluni sulipilutsitsineq atorlugu suliffeqarfiit ilaasa sulisoqartarnerat (social dumping) Kalaallit Nunatsinni inerteqqutaassaaq, ukiunilu tulliuuttuni qulaajaaneq ingerlanneqassaaq inatsisitigut naleqqussaanissaq siunertarlugu.

Suliffeqarfiit avataaniit suliartortussanik tikisitsiniarlutik qinnuteqaraangamik ullunik 14-inik akissutisinissamut periarfissinneqartarnerat sapaatip akunnerinut sisamanut sivitsorneqassaaq. Suliffeqarfiit avataaniit sulisussanik tikisitsiniartut sukannersumik nakkutigineqarnissaat Siumup sulissutigiussavaa.

Piginnaasatigut pisariaqartitsisoqartillugu pisortat tikisitsippata piginnaasap nunaqavissumut ingerlateqqinneqartarnissaa qulakkeerneqartassaaq, nunaqavissorlu piginnaasatigut naammassinnissinnaangoraangat tikisitap suliassaa naammassineqarsimasutut isigineqassaaq.

Nunatsinni inuussuttut tamarmik ilinniarfissaqarlutillu suliffissaqassapput, tamannalu anguniarlugu ukiuni tulliuuttuni Siumup sulinini sakkortusissavaa, inuussuttut tamarmik meeqqat atuarfianniit anigaangamik ingerlaqqittarnissaat qulakkeerniarlugu.

Kikkulluunniit suliffissaarunnermik eqqugaasut piaarnerpaamik ilinniaqqinnissamik imaluunniit suliffissamik innersuunneqartassapput, piumasaat sapinngisaallu naapertorlugit. Piaarnerpaamik suliffeqaqqilernissaq anguniarlugu pisariaqarluinnarpoq suliffissaaleqisut pikkorissarnissaat suliffissanullu allanut nutaanut nuussinnaanermut piukkunnarsarneqarnissaat.

Inoqarfiit akornanni suliffissanut nuukkasuarsinnaasarnissami ajornartorsiutit qulaajaaffigineqassapput aaqqiiffigineqarlutillu, tamatumani sulisartut sulisitsisullu kattuffii suleqatigineqassapput.

Suliffeqarfiit qullersaqarfiisa nunatsinniisittarnissaat killiliussatigut piumasaqaataassaaq, suliffeqarfiit qullersaqarfiini akisussaasutut inissisimasut kalaaliusarnissaat kalaalersaqartarnissaalluunniit killiliussatigut piumasaqaataasalissaaq.

Nunatsinnut naleqquttunik sulisartunut napparsimanersiuteqarnissamut suliffissaaleqinermullu aningaasaateqarfinnik pilersitsisarneq ineriartortillugulu ingerlanneqartuartariaqarpoq.

Suliffeqarfiit nutaaliorsinnaaneratt, naleqqussallaqqissusaat piginnaasanillu qaffassaanerat isiginiarneqartariaqarpoq, kiisalu teknikikkut atortorissaarutit nutaanik nioqqutissiornermi nunarsuarmioqatinullu attaveqarnermi atorluarneqarlutik. Aalisakkerivittut suliffeqarfiutigut nunarsuarmi pitsaanerpaatut inissisimalernissaat anguniarneqassaaq.

Inuusuttut ilinniagaqarnatillu suliffeqanngitsut inuiaqatigiinni suleqataalernissaat pillugu immikkut iliuseqartoqartariaqarpoq.

Tunisassiorfinni sulineq nuannaartunartuulluni usorsisimaarutaallunilu isigineqalernissaa sulissutigineqassaaq.

Inuussutissarsiutinik pitsanngorsaasoqartillugu nutaaliortoqartillugulu sulilersussatigut naleqqussaasoqartuartaassaaq nunatsinni najugaqavissut atorluarneqarsinnaaqqullugit, soorlu aatsitassarsiornermi, uuliasiornermi, aatsitassanut akuiaaviliornermi il.il.

AKULERUTSITSINEQ

Kalaallit ataatsimoornitsinni kinaassuserput, kulturerput oqaatsivullu qitiullunnarput. Naalagaaffinngornissarput eqqarsaatigalugu ilinniartitaaneq ineriartornerlu qitiupput pingaaruteqarlunnarlutillu.

Inuit nunanit allaneersut inuiaqatigiinni inooqataalersimasut akuulersinniarlugit immikkut iliuseqartoqartarnissaa pisariaqarpoq:

- Kalaallit oqaasiinik, danskit oqaasiinik tuluilluunniit oqaasiinik ilinniarnissamik pisariaqartitsisut eqqarsaatigalugit.
- Kalaallit kulturiannik, oqaluttuarisaanerannik inuiaqatigiinnilu pissutsinik paasisaqarnissamik pisariaqartitsisut eqqarsaatigalugit.

Taamaammat oqaatsitigut inuiaqatigiinni akuunerulersitsiniarnermut inatsimmik Siumut pilersitsiniarpoq – kinaluunniit Kalaallit Nunaanni najugalik kalaallit, danskit tuluillu oqaasiinik, kalaallillu kulturiannik inooriaasiannillu ilinniagaqarsinnaaleqqullugu.

Akuuneruneq oqaatsitiguinnaanngitsoq aamma sulisoqarnikkut allatigullu timitalerneqassaaq.

Nunat allamiut nunatsinnut nuuttarsinnaanerit, najugaqarallartarsinnaanerit nakkutigineqarnissaallu pillugit nunatsinni nammineerluta inatsisiliornissarput Siumup sulissutigissavaa.

Sulisussanik nunanit allanik tikisitsisarnermi ajornannginnerusumik piffinnut allanut aalisakkeriffeqarfinnut suliaartorsinnaanissaat angusariaqarpoq, nutaamik nunatsinniinnissamik qinnuteqaammik naammassisaqqaarnissaq aqqusaanngikkaluarlugu.

NIUERNEQ

Nunanik allanik niueqateqarnerup annertusartuarnissaa Siumup pingaartippaa, taamaammat nunat aalisakkanik avammut niuernitsinni suleqatigilluakkatta niueqatigiinnikkut suleqatigilluarnissaat pingaartinneqassaaq. Nunat sanilitta niueqatigiinnikkut suleqatiginerat annertusarneqassaaq, niuernermi aningaasartuutit appasinnerpaaffimmitinnissaat ilanngullugu siunertaralugu. Siumup kissaatigaa nunanik sanilerisatsinnik ullumikkornit annertunerusumik suleqatigiinnerit inerisarneqassasut. USA, Canada Island tassaapput nunat qaninnerpaatut sanilerisavut, tamannalu anguniarlugu Siumup sulinini nangissavaa. Ukiorpassuarni imaatigut aqqutit kangimut kisimik sammiveqartut qimallugit pilersuineq niueqatigiinnerlu nunanut qaniginerusatsinnut inerisarlugit sulissasugut Siumut isumaqarpoq.

Niuerneq eqqarsaatigalugu nunat suleqatigisatta nunattalu pisariaqartitaat tunniussinnaasaallu aallaavigalugit sulisutigut paarlaasseqatigiittarnissat anguniarnissaat Siumup pingaartippaa.

Nunatta EU-llu aalisarnikkut niuernikkullu isumaqatigiissuteqartarnerat nutarterneqartuassaaq, ukiunilu tulliuttuni nunatta EU-mik minguitsumik nukissiorneq aatsitassarsiornerlu pillugit suleqateqarnera suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarfiusumik ineriartortinneqarneqarnissaa Siumup piviusunngortissavaa .

Imminut pilersornerunissaq qulakkeerumallugu avataaniit eqqussukat, nunatsinni tunisassiarineqareersunut unammillertut, akitsuusersorneqartarnissaat ammaffigissavarput, nunatsinni nioqqutissiorneq illersorumallugu annertusarumallugulu.

Nunat allat ilaasa nioqqutissaatitsinnik ataasiakkaanik eqqusseqqusinnginneri akitsuutitigulluunniit killilersimaarinninnerat eqqarsaatigalugit nunat pineqartut Naalakkersuinikkut aallartitaqarnikkullu oqaloqatigisarnissaat pisariaqarpoq, killilersimaarinninnerit aaqqiivigineqarnissaat siunertaralugu.

Nilammik imermillu unammilleqatigiiffiusumik nioqqutissiornerit taakkunanngalu niuerutiginninnerit piaartumik annertusaavigineqassapput, taamaaliornissamullu akornutaasinnaasut aporfiusinnaasullu qulaajarneqassallutik. Imeq pisuussuterput nunatsinnut aningaasarsiutaanerunissaa Siumup aqqutissiuutissavaa.

Nuummi Talittarfissuaq atorluarlugu avammut niuernitta nunanut niuerfiusunut toqqaannarnerusumik ingerlaalernissaa nunatsinnut iluanaarnarnerusumik ingerlalernissaa piaartumik suliarineqassaaq. Tamatumani Islandi aqqutigalugu assartuisitsisarnerup nunatsinnut iluanaarutaasumik ingerlanneqarnerasoq misissortariaqarpoq, siunertarineqartut Amerikkami Avannarlermi niuernikkut suleqatigiinnermi ineriartortitsisoqannginnera aamma sumik patsiseqarnerasoq misissoqqissaarneqassasoq Siumup aqqutissiuutissavaa.

Kalaallit kulturitta avammut tuniniarnerunissaa nittarsaannerunissaalu siunertaralugu qanoq iliuusissatut tunaartassat pilersinneqarnissaat Siumup peqqissaartumik sulissutigissavaa, tamatumunnga ilaatillugu nunatsinni nammineerluta filmiortarnitta annertusarneqarnissaa.

Nunatsinni niueqatigiinneq

Pisortat namminersortullu suliffeqarfiisa akornanni niuernikkut periarfissat oqilisaavigineqartuassapput, soorlu assartuinermi akit, akitsuutit, akileraarutillu tungaasigut aaqqissuussinerit naleqqussartuarnerisigut.

Nioqqutissanik pilersorneqarnermi sumiiffinni assigiinngitsuni pilersuineq isumannaallisarneqassaaq, kiisalu akit sumiiffinni aamma sikusartuni inuuniarnermi nammakkuminarnerusunnngornissaat siunertaralugu nutaamik aaqqissuussisoqassalluni, pingaartumik inuussutissat peqqinnartut tunisassiallu nunatsinneersut eqqarsaatigalugit.

Nunatta iluani nioqqutissiat sulluunniit Nunatsinni atuisartunit, suliffeqarfinit minnerunngitsumillu Pisortat suliffeqarfiutaanni tamani, ersarissumik piginnittut siunnerfiliinerisigut, nioqqutissiat taakku atorluarneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

INUUSSUTISSARSIUTIT

Siumup siunertaraa inuussutissarsiorneq arlalinnik tunngavilik nunanullu allanut unammillersinnaasoq piorsassallugu. Inuussutissarsiutitigut assigiinngiaartumik aningaasarsiornekkut toqqammaveqarnissaq anguniarlugu suliffeqarfinnut atugassarititaasut ataavartumik eqaannerulersillugillu pitsanngorsarneqassapput.

Kalaallit Nunatsinni Inuussutissarsiornermi pingaarnertut tunngaviupput Aalisarneq, Suliffissuaqarneq, Aatsitassarsiorneq, Takornariaqarneq Erngullu nukissiorsinnaanera iluaqutigalugu tunisassiorneq. Assigiinngisitaartumik tunngaveqarluni inuussutissarsiornekkut inerisaaneq nunarujussuarmik nunaqarnitta malitsigisaanik atorluanissarput pingaaruteqarpoq. Taamaammat nunalerineq uumasuuteqarnerlu ukiut 100-t sinnerlugit nunatsinni piujuarsimasoq nutaaliornikkut ineriartorteqqinneqassasoq Siumut isumaqarpoq. Issittup inoqarneranik pingaarnertut nunarsuarmut oqariartorneq kulturi aqutigalugu suaarutigineqartarpoq taamaammat filmiliornermik inuussutissarsiuteqarnerup annertusarnissaa aningaasarsiornekkut siuarsartuartaqartoq Siumut isumaqarpoq.

Nunarput nammineq filminstitutimik pilersitsissasoq sulissutigineqassaaq, avataaninganniit filmiliorniarlutik nunatsinnukartut isaavissaat. Tassunga atatillugu filmiliornermut inatsit aaqqissorneqarnissaa sulissutigineqassaaq.

Innuttaasoq kinaluunniit inuussutissarsiutinik nammineerluni ingerlataqarnissamut piumasuseqartoq namminersorluni ingerlataqalernissamut periarfissaqartinneqartariaqarpoq. Inuussutissarsiutitigut tapiissutaasartut pitsaanagerusumik kinguneqarnerusumillu atorleqartalernissaat siunertaralugu aaqqissuusseqqittoqassaaq, nunami sullivinnik nutaanik nioqqutissiorfiusunik pilersitsiortornissaq siunertaralugu. Piorsaanissami suliffeqarfinnillu amerlanerusunik pilersitsiniarnermi namminersorlutik suliffeqarfinnik pilersitsiniartut pisortaniit tapersorsorneqartarnerat siunertaqarluartumik piorsarneqassaaq.

Pisortat inuutissarsiutinik ingerlatsisinnaapput, taamaaliornermili niuernermit unammilleqatigiinnermilu periaatsit atuuttut malinneqassapput.

Ingerlatseqatigiiffiit pisortanit pigineqartut siulersorneqarneri eqqarsaatigalugu nunatsinni nunaqavissut atorluarneqartassapput salliutinneqartarlutillu, taamaaliornikkut aamma suliassaqarfinni assigiinngitsuni ilisimasatigut pigineqalersartut annertusiartussammata. Tamatumani Namminersorlutik Oqartussat aktianik piginneqatigiiffiit piginnittuunermit politiki, partiit amerlanerpaartaasa akornanni isumaqatigiissut ingerlaavartumik piviusunngortikkiartaarneqarnerani Siumup suleqataanera ingerlaavartumik nalilersorneqarlunilu inerisarneqassaaq.

Nunatsinni tunisassiornerup illersornissaa Siumup pingaartippaa, taamaaliornikkut akilersinnaasumik unammillersinnaassuseqartumillu ingerlatsiuarneqassaaq qularnaarneqarsinnaammat.

Pisuussutitta uumassusillit sapinngisamik tunisassiassatut piareerlugit, taamaaliornermilu naleqarnerulersillugit annissorneqartarnissaat anguniarneqassaaq. Tamatumani nunani sanilerisatsinni misilittakkat iluaqutiginiarneqassapput.

Inuussutissalerinermut oqartussaanerup nakkutilliinerullu Danmarkimiit Nunatsinnut nuunneqarnissaa Siumup piviusunngortissavaa, Namminersoneq pillugu inatsisimmi sinaakkusiussat aallaavigalugit.

TUNISASSIORFEQARNEQ

Nunatsinni tunisassiorneq nunat tamalaat akornanni unammillersinnaasariaqarpoq sapinngisarlu naapertorlugu “akilersinnaasuni” aningaasartuutitigut atugassaqartinneqartariaqarluni.

Kalaallit Nunaanni sineriassorluni aalisarnikkut tunitsiviit inerisaavigineqartuassapput avammut nioqqutissiornermi unammillersinnaassuseqarnissaat qulakkeerniarlugu, kiisalu nunatta iluani nioqqutissiornikkut immitsinnut pilersornerulernissamik anguniagaqarnitsinni piviusunngortitsiviusumik naammassisaqartarnissaq anguneqarsinnaaqqullugu.

Taamaattoq Siumup ilisimalluinnarpaa nunatsinni isorartuumi tunisassiorfeqartoq avatangiiserput aallaavigalugu tamakkiisumik inersaaffiusimanngitsunik. Taamaattumillu Siumup pingaartippaa sumiiffinni innuttaasut suleqatigalugit ataavarnerusumik tunitsivigineqalersinnaanissaat aqqutissiuutissallugu.

Aalisakkanik tunisassiornerit naleqarnerulersitsiviusumik ingerlanneqartassapput, tunisassiarineqartut sulluunniit suliarereerlugit pisiniarfinni pisiarineqariaannangortarnissaat siunertaralugu.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu tunisassiorfeqartuni tamani tunisassiornermut ataatsimiitsitaliaqartarneq Siumup nutaamik aallarteqqissavaa, taamaaliornikkut aalisartut, sulisartut atuisartullu sulissanut pilersaarusiortarnermi peqataatittuarnissaat qulakkeerumallugu.

Suliffissuaaqqat puttasut sumiiffinni tunisassiorfeqanngitsuni, tunisassiorfinniillu avinngarusimaffiusuni pisariinnerusumik periarfissinneqartarnissaat suliarineqassaaq.

Nunap immikkoortuini tamani sinerissap avataani aalisakkat pisassiissutigineqartartut anneruleralluttuinnartumik nunami tunisassiorfinnut tulaanneqartalernissaannik suliareqqiisoqartarnissaanillu piumasaqaateqarluni pisassiissutit tunniunneqartarnissaat, periarfissaqarfiusuni tamani Siumup anguniarpaa, taamak iliornikkut nunami tunisassiorfiit ingerlalluartut, suliffissaqartitsilluartut avammullu tunisassianik naleqarnerulersitsilluartut tapersorsorumallugit.

Kalaallit Nunatsinni nunap immikkoortuini aalisakkanik qalerualinnillu tunisassiornermi kisermaassisoqartassanngilaq, unammilleqatigiissitsineq nunap immikkoortuini tamani atorneqartassaaq.

Aalisakkanik tulaassisussaataaneq naapertuilluarnerusumik oqimaaqatigiinnerusumillu sinerissap qanittuani aalisartunut avataasiortunullu aqqissuunneqartariaqarpoq, nunami naleqarnerulersitsisarneq annikillitinngikkaluarlugu.

PISUUSSUTIT UUMASSUSILLIT

Pisuusutit uumassusillit iluaqutigineqarnerini piujuaannartitsinermik tunngaveqarluni atuineq aqutsinermi tunngavigineqassaaq.

Pinngortitaq pisuussutillu uumassusillit illersorneqarlutillu piujuaannartinneqassapput, kinguaariinnut tulliuttunut iluaqutaanerat nuannaarutaanerallu ullumikkornit annikinnerulersikkumanagu.

Silaannaap allanngoriartornerata Kalaallit Nunatsinni pisuussutitsinnut uumassusilinnut sunniutai pillugit misissueqqissaarnerit ilisimatusarnerillu ingerlaavartuunissaat qulakkeerneqassaaq.

Atuisut ilisimasaat ilisimatuussutsikkullu ilisimasat pisassiisarnermi oqimaaqatigiinnerusumik atorneqarnissaat anguneqassaaq. Atuisut ilisimasaasa qanoq atortinneqarnissaat pillugu periusissiortoqassaaq.

Pisuusutit uumassusillit pisarineqartartut tamakkiisumik atorluarneqartarnissaat nunamullu tamarmut iluaqutaanissaat siunertaajuassaaq. Tamanna aamma isumaqarpoq, pisuussutit uumassusillit ullumikkut tamakkiisumik atorluarneqanngitsut, inuaqitigiinnut iluaqutissanngorlugit atorluarneqalernissaat ersarissumik pilersaaruseriorfigineqassaaq..

Pisuusutit atorneqarnerini aalajangersaanermi aalisartut piniartullu ilisimasaat kiisalu ilisimatuussutsikkut paasisat katersorneqartartut tunngavigineqartassapput, aalajangersaasarnernilu kattuffiit attuumassuteqartut isumasiorneqartassallutik.

Pisuussutinik pinngortitamillu atuineq eqqarsaatigalugu innuttaasut paasisimasaqarnerat annertusarneqassaaq Pinngortitaleriffik, kattuffiit suliffeqarfillu siunertanut soqutigisaqartut suleqatiginerisigut.

Pisuusutit uumassusillit tamaasa nunatsinni pisortat oqartussaaffigaat, namminerlu aalajangiiffigisartussaallugit, aammalu nunatsinni innuttaasut ileqqorissaartumik pisuussutinik uumassusilinnik atuinissaat aqutissiuutissallugu.

Pisuussutinik uumassusilinnik atuinerup annertusiartornera ilutigalugu, Pinngortitaleriffik Nunat allat suleqatiginissaat siunertaralugu aningasaqarnikkut nukittorsarneqassaaq.

Pinngortitaq pisuussutillu uumassusillit illersorneqarlutillu piujuaannartinneqassapput, kinguaariinnut tulliuttunut nerisaqarnikkut avatangiiseqarnikkullu pitsaasumik iluaqutaanissaat qulakkeerumallugu.

Pinngortitaleriffik nunatta iluani siammasissumik atuisunut tamanut suleqataanusariaqartoq Siumut isumaqarpoq, taamaattumillu aqutit assigiinngitsut atorlugit naapeqatigiissinnaanerit ingerlasariaqartut anguniarneqassapput, aamma aalisarnermik piniarnermillu inuussutissarsiuuteqartut ilisimasaat ilanngullugit suleqatigalugillu ingerlatsisoqassaaq.

Silaannaap allanngoriartorerata Kalaallit Nunatsinni pisuussutitsinnut uumassusilinnut sunniutai pillugit misissueqqissaarnerit ilisimatusarnerillu ingerlaavartuunissaat qulakkeerneqassaaq.

Atuisut ilisimasaat ilisimatuussutsikkullu ilisimasat pisassiisarnermi oqimaaqatigiinnerusumik atorneqarnissaat anguneqassaaq. Atuisut ilisimasaasa qanoq atortinneqarnissaat pillugu periusissiortoqassaaq.

Aalisartut piniartullu ilisimasaat nunarsuarmioqatinut aqqutit assigiinngitsut atorlugit soorlu digitalikkut il.il paasissutissiissutigineqartarnissaa suleqataaffigissavaa.

Nunat sanilitta imartatsinni pisuussutitsinnik atuinerisa aqunneqarnera suleqatigiinnikkut nukittorsarneqassaaq, tamatumani qulakkeerneqassaaq nunatta imartani pineqartuni naligiimmik naapertuuttumillu pisassiissutigineqartuni pissarseqataasarnissaa.

Nunatsinni pisuussutit uumassusillit, imarmiuuppata nunamiuuppataluunniit, peqqissusaasa pisortatigoortumik ingerlaavartumillu misissuiffigineqartarnissaat Siumup sulissutigiuarpaa.

Nunatsinnimi uumasut nerisaqaqatigiinnerup kingunerisaanik nappaataasinnaasunik siaruarterisarsinnaanerat pinngitsoortinneqartariaqarpoq. Inuiaqatigiittut pisuussutivut uumassusillit pinngitsoorsinnaanngilavut, taamaammat peqqinnissaq eqqarsaatigalugu uumassusillit malinnaaffigeqqissaartarnissaat pisariaqarluinnarpoq.

AALISARNEQ

Aalisarnikkut inuussutissarsiorneq nunatta nappatigaa, taamaattumillu ineriartortittuarnissaa naleqqussartuarnissaalu pisariaqarluni. Aalisarnikkut aningaasarsiornerup annertusartuarnertigut pisassiisarnerit avammullu niuernerup Aalisarneq pillugu inatsisissakkut aqqissuuteqqinnerisigut Nunatta imminut napatilernissaanut aqutissiuusissaagut.

Aalisarnermut inatsisip naleqqussarlugu suliarineqarnerani Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai Siumumit tamakkiisumik isummorsorfigalugit suliarineqarput, taakkulu tamakkiisumik Siumup anguniagaanut ilaasutut isigalugit immikkut saqqummersinneqarput. Suliat taakku tungavigalugit Aalisarnermut inatsisit nutaaq naammassineqassaaq.

Aalisagartaassiissutaasartut tamarmik siunertarissavaat aalisarnerup innuttaasunit aningaasarsiutaanerata siuarsarnissaa aammalu Kalaallit Nunatsinni inoqarfiit tamarmik imminut napatittumik ingerlasinnaanissaannik qulakkeerinninnissaaq. Tamanna anguneqarsinnaaqqullugu inoqarfinni tamani innuttaasut peqatigalugit, immikkut nalilersuiffigineqarnissaat pilersaaruserfigineqarnissaallu suliarineqassaaq.

Aalisakkanik piujuaannartitsinissaaq eqqarsaatigalugu aalisarnermi atortorissaarutit akuerineqarsimasut atorlugit aalisarneq ingerlanneqartassaaq, tamannalu qulakkiikkamik nakkutigineqartuassasoq Siumup anguniagaraa.

Kalaallit Nunaanni aalisarsinnaatitaaneq aqqissuullugaasumik akuersissuteqartitsisarnikkut ingerlanneqassaaq.

Sinerissap qanittuani aalisagartassiissutaasartut aammalu avataasiortunut aalisagartassiissutaasartut aqqissuunneqassapput nunatsinnut iluanaarutaanerpaasussaaq anguniarlugu, aammalu tamatuma nassatarisaanik aalisaarnerup inunnit amerlanerpaanit inuussutissarsiutaasinnaanissaa anguniarlugu.

Sinerissap qanittuani aalisarnermi angallatitaartornermi inuup normua (cpr.nr) atuutilissasoq anguniarneqassaaq.

Kangiani nunatta imartaani aalisagartassiissutaasartut tamarmiusut amerlanerpaartaasa Nunatta aalisartuinit aalisarneqartarnissaat qulakkeersimajuarneqassaaq aammalu Nunatta imminut aalisagartassittarnera annertuninngortinneqassaaq. Kangiani aalisarnerup tunitsiveqarnerullu immikkut pimoorullugu siuarsarnissaa anguniarneqassaaq.

Nunatta imartarujussua aalisagaqassutsikkut misissoqqissaarneqassaaq misilerarneqarlunilu, tamanna Pinngortitaleriffik peqatigalugu ingerlanneqassaaq. Aammalu sinerissami imartat suli aalisarfiunngitsut aalisarfiulernissaannut nutaanik aalisagartassiisoqartassasoq anguniagaassaaq.

Aalisarneq ingerlanneqassaaq aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut nunaqavissut salliutillugit. Tapertaralugu aalisartut tunitsivissaqarniarnikkut periarfissaqarluartillugu tunisinissamut periarfissaqartinneqartassapput.

Aalisagartassiissutit annertussusilerneqartussaatiillugit aalisagaqassutsimik misissuinerit aallaavigalugit aalisartullu kattuffiinit siunnersuutit aallaavigalugit Naalakkersuisut aalajangiisassapput. Tamatumani suleriaasissaq nutaq nalunaarusiornikkut sinaakkusersorneqassaaq.

Ingerlatseqatigiiffiit allallu aalisagartassanik allanit pisiortornermikkut pisassaqaleraluttuinnarnerat nalilersorneqassaaq, ingerlatseqatigiiffiillu pisassarinnaasaat qummut killilerneqassapput. Pisassiissutit inunnut ingerlatseqatigiiffinnullu qaqugorsuarmut atuutsinneqartassanngillat, taamaattorli nalikilliliisarnerit malillugit pisassiissutit atuuffii ukiulerneqarlutik. Inatsisunik malitassanillu allanik aalajangersakkanik unioqqutitsisoqartillugu pisassanik arsaarinnittoqarsinnaassaaq.

Nunatsinni kilisaataatileqatigiiffiit aqumiunik nunaqavissunik nunatsinnullu akileraartartunik atuinissaat Naalakkersuinikkut anguniarneqassaaq.

Kilisaatini aqumiut inuttaasartut 100 %-tii nunatsinni najugaqartuunissaannik piumasaqaat atuutsilersinneqartariaqartoq. Umiarsuarni naalaganngorniat aquttunngorniallu ilinniarfiannik nutaamik pilersitsisoqassaaq, kalaallit aqumiut amerlanerulernissaat anguniarlugu.

Aalisarnermut inuussutissarsiornikkut inerisaanermut aningaasaateqarfimmik aningaasalersuisarfimmillu, ESU-tut ittumik, pilersitsisoqassaaq.

Aalisakkanik piujuaannartitsinissaq eqqarsaatigalugu aalisarnermi atortorissaarutit akuerineqarsimasut atorlugit aalisarneq ingerlanneqassaaq tamannalu nakkutigineqassalluni.

Inuussutissarsiutigalugu aalisarneq aalisarnissamut akuersissuteqartitsinikkut ingerlanneqassaaq.

Aalisagartassiissutit annertussusilerneqartussaatiillugit, avammut tunisassiorsinnaanermut akuersissuteqartut pisuussutinik atuinissamut akileraartassapput. Tassani pineqanngillat Kalaallit Nunaannut tulaassisussaataitasut.

Kalaallit nunatta sineriaani aalisarsinnaanermut killeqarfiup (Basis linie), aalisariutit angissusai naapertorlugit aalisarsinnaanissamut periarfissiissut misissuilluarnikkut nalilersuilluarnikkullu nutaamik aaqqissuussiffigineqarnissaa Siumup anguniarppaa, assersuutigalugu sinerissamiit avammut 12 sømil Basis Linietut aaliangiunneqassappat tassanngaaniit sinerissap qanittuani aalisartut kisimik timmut aalisarsinnaatitaassapput, taassumalu avataani aalisariutit anginerit avataasiortut kisimik aalisarsinnaatitaassallutik.

Aalisakkat akiinut tunngatillugu avammut niuernikkut attuumassuteqanngitsunik immikkut misissuisussanik Siumut pilersitsissaaq, inuiaqatigiit pissarsiassaasa annerpaanngortinnissaat tassuunakkut anguniarlugu.

Piniutit annaasat qassutaarsiutillu atuisut nammineerlutik nunamut qaqqeqqittarnissaat aqqutissiuunneqassaaq.

Inuusuttut aalisartut periarfissaat pitsaannerusut sinaakkusersorneqassapput. Kinguaariit nikittarnerannut nangitsisussanut piumasagaatit naleqqussaavigineqassapput.

Taamaammat aalisarnerup iluani aaqqissuusseqqinneq Siumup siuttuuffigissavaa, ersarissumik, ammasumik nalorninaatsumillu isummersornermik aallaaveqarluni, imartarujussuatsinni aalisagartassiissutit amerlanerusut atorluaasumik periarfissiissutaanissaat aqutissiuullugu, ukiunut arlariinnut pisassiisoqartalernissaanik periarfissiilluni, inuussutissarsiummilu tassani kattuffiit aningaaseriviillu suleqatigalugit aningaasalersueriaatsinik nutaanik pilersitilluni.

Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq eqqarsaatigalugu 6 meterinit qummut anginernik aalisariutaatillit pisassaat IOK malillugu aaqqissuunneqarsinnaapput, piginnittullu niueruteqarsinnaanerit ingerlanneqassalluni, tamannalu nunaqavissut akornanni pisassasoq Siumut isumaqarpoq.

Sinerissap qanittuani pisassanik piginnittuuneq annerpaamik 5 %-miissaaq, taassumallu avalequsersuinikkut avaqqutaarneqannginnissaa qulakkeerneqassaaq.

Sinerissap qanittuani umiatsiaararsortut eqqarsaatigalugit, tassani aalisartup qanoq isummernerat ataqqineqassaaq; IOK imaluunniit IK arlaat atussanerlugu aalisartup nammineerluni toqqagassarissavaa.

Sinerissap qanittuani pisassaateqarfik pilersinneqassaaq, tassuunakkut siunissami inuusuttut aalisarnermik ingerlatserusuttut pisassanik peqartuarsinnaanerit qulakkeerneqassaaq.

Aalisarnermik aaqqissuusseqqinnermi ikaarsaariarfeqassaaq, tassanilu ukiut pingasut pisaqarfiunerpaasut aallaavigalugit pisassiinerit ingerlanneqartassapput.

Sumiiffinni tunitsiviit aalisagaqarluarnerata nalaani ulikkaartoortuartartut nalunaarsorneqassapput, taamaasilluni tunitsivinnik allilerinissaq piaartumik aallartissinnaaqqullugit. Piffinni tunisassiorfiit ullutsinnut naleqquttumik nutarsarneqarnissaat anguneqassaaq, tunitsiviillu ulloq unnuarlu ammasarnissaat sulissutigineqassaaq.

Aalisarnissamut piumasagaasersuisarnermut uku ilanngullugit sulissutigineqassapput:

- Aalisakkat aningaasarsiornermik toqqammavigineqartut tamarmik nunatsinni angerlarsimaffeqartuniT pigineqassapput.
- Nuna allamiut piumasagaatinut unioqqutitsisimappata pisassiissutit arsaarinnissutigineqassapput.

- Avataani pisassiissutitik tunineqartut tamarmik nunatsinni ineriartortitsinermit peqataanissaat piumasqaataassaaq.
- Toqqaannartumik toqqaannangitsumillu piginnittuuneq aalisakkanut qalerualinnullu tamanut atuutilissaaq.
- Pisassiissutit tamarmik kvote-andeleqassapput.
- Sinerissap qanittuani raajarniat namminneq aaliangersinnaasariaqarpaat pisatik sumut nunamut tumerusunnerlugit.
- Tulaassisusaaq allanngortittariaqarpoq, sumiiffimmi naleqqussaanissaq siunertaralugu procentit allanngorartunngorsinnaanngortillugit.
- Ukiunut 29-inut killiliisimaneq (aalisalerusuttut nutaat pillugit) qaffasinnerussasoq Siumut isumaqarpoq.

PINIARNEQ

Piniakkanik atuineq piujuaannartitsinermik tunngaveqarluni ingerlanneqassaaq, kinguaariit piniagassaqartuarnissaat qulakkeerniarlugu siunissamilu piniartut inuuniuteqarnerup ingerlaqqissinnaanera tassuunakkutaaq qularnaarniarlugu. Tamannalu anguniarneqassaaq pisuussutit uumassusillit nerisareqatigiiaat aallaavigalugit illersuinikkut.

Piniagassanik atuineq ingerlanneqassaaq piniarnermik inuutissarsiuteqartut tapertaqartullu nunaqavissut salliutillugit.

Piniartut aningaasarsiornerisa annertusarneqarnissaat siunertarlugu aningaasaateqarfimmik pilersitsisoqassaaq, takornarianik akiliisitsilluni tammajuitsussanik piniartitsisarneq piniartunit ingerlanneqarnerulernissaa piviusunngortissinnaajumallugu.

Piniakkanut killilersukkanut Nunap inoqqaavisa pinsinnaatitaaffii piniarnermut ileqqusut ilisimasaallu pisassiisarnermi pisasseeqqinnermi tunngavigineqassapput. Sumiiffinni pineqartuni aningaasarsiorneq ilungersunartillugu pisasseeqqittarnissaaq neqissaqarniarneq eqqarsaatigalugu tunngavigineqassapput.

Silaannaap allanngoriartornera pissutigalugu Nunatsinni piffinni assigiinngitsuni piffissaaq piniarfiusaraluartoq annikillinikuvoq, tamanna pillugu piniartut ilungersunartumik inissisimasarput. Piniartut illersorneqarnissaat eqqarsaatigalugu piniarnermut allagartallit sumiiffinni ataasiakkaani, piffissanilu aalajangersimasuni, piniarneq aalisarnerlu avataani sulliffeqarsinnaanissaaq periarfissinneqassapput. Tassanili eqqumaffiussaaq piniarnermi isertitat affaasa qummut qaanginnginnissaaq. Piniarnermiit aalisarnermut ikaarsaarniartut tapersersortuarneqarnissaat pissaaq.

Isorliunerusuni kulturikkut piniariaatsit illersorneqartuaannarnissaat sulissutigineqassaaq. Piniarneq kultureraarput immikkut illersugassatut isigineqartussaaq. Taamaattumik piniartut inuussutissarsiuteqartut piniakkat pillugit illersorneqarnissaat qulakkeersimaneqassaaq.

Piniartut piffinni ilisimasaasa kinguaariinnut tammatsaaliorneqarnissaat Siumup anguniarpaa, tamanna piniartut oqalugiartarnerisigut, ilaatigullu pilisarnermut tunngasutigut soqutigisaqaqatigiinnut ingerlanneqartassasoq aqqutissiuunneqassaaq.

Arferit puisillu neqaasa, orsuisa, puisillu amiisa tamakkiisumik atorluarneqarlutik nioqqutissiarisalnissaat anguniarlugu piniariaatsinik nioqqutissioriaatsinillu nutaanik iluarsartuussisoqartariaqarpoq pisortat kattuffiillu suleqatigiinnerisigut. Tamatumani Pisortat suliffeqarfiutaat tapiiffigineqarlutik ingerlatsiviusut suleqatigiillutik aaqqiissutissamik suliaqarnissaannik piumaffigineqarnissaat Siumup piumasaraa.

Puisit amiinik, neqaannik orsuinillu tunisassiornerup imminut akilersinnaanerusumik pitsaassutimillu pingaartitsisumik ingerlanneqarnissaaq sulissutigineqassaaq, nunarput tamakkerlugu ingerlatsiviusumik. Tamatumani ilanngullugu amernik tigooqqaasut atugaasa iluarsartuunneqarnissaat Siumup sulissutigissavaa.

Tuttut umimmaallu neqaasa sapinngisamik tamakkiisumik atorluarneqarlutik nioqqutissiarineqartalernissaat siunertaralugu imminut akilersinnaassuseq aallaavigalugu pilersitsinissamut aqutissiuussisoqassaaq piniarnermik inuussutissarsiuteqartut nioqqutissiortullu suleqatigalugit.

Kalaaliminernik tunisassioartarnerup ineriartortittuarnissaa Siumup sulissutigiuassavaa, nunatsinni immitsinnut inuussutissatigut pilersornerunissarput piviusunngortitsiviusumik ingerlanneqarnissaat suliassaammat. Taamaammat Siumup pingaartippaa kalaaliminernik tunisassioartarnerup ineriartortittuarnissaa kiisalu tuniniaaveqarnerup porsarnissaannut pisortaniit aningaasaliissuteqartarnerup ingerlaannarnissaa.

Piniarnermik nakkutilliineq annertusarneqassaaq, nunatsinni nunap immikkoortuini tamakkiinerusumik ingerlanneqartussanngorlugu. Piniartut piniarfii mianerilluinnarlugit akiliisitsilluni takornarianik piniartitsisarnerit ingerlanneqassasut Siumup qulakkeeqqajuassavaa.

Nunatta iluani kalaalimerngit nerisarineqarnerisa illersortuarneqarnissaat eqqarsaatigalugu, kalaaliminernik assartuinikkut eqaatsumik nassiuussasat ingerlaartarnerat aqutissiorneqassaaq, ilaatigut Mamaq fragtip piffinni tamani periarfissaalernissaa anguniarneqassaaq.

NUNALERINEQ UUMASUUTEQARNERLU

Kalaallit Nunatsinni nunalerinerup uumasuuteqarnerullu immitsinnut pilersornitsinni pingaaruteqarluinnartut inissimalernissaat Siumup sulissutigissavaa.

Nunalerinerup uumasuuteqarnerullu inuussutissarsiutaanerisa annertusarnissaat Siumup sulissutigiussavaa, aamma ineriartortitsinermut aningaasalersueriaatsit eqqarsaatigalugit. Taamaammat tamatumani ineriartortitsineq pilersaaruserluakkamik Savaatillit Peqatigiit Suleqatigiissut (SPS) suleqatigalugit ingerlanneqassaaq.

Nunatsinni savaateqarnerup nunalerinerullu ingerlanneqarnerinut Nunatta karsianik isumalluuteqarnerup annikinnerulernissaa suleqatigiinnikkut anguneqarnissaa ingerlanneqassaaq, tamatumani ingerlatsinerup aningaasarsiornikkut allanik tapertaqartariaqarnera avaqqunneqarsinnaangilaq. Taamaammat nunaateqarfiit amerlanerusut aqqusineqarnikkut ataqatigiinnerulernissaat savaatillit peqatigalugit suliarineqassaaq, takornariaqarnikkut ingerlatsinermi peqataanerunissaq aqqissuussamik ingerlanneqassaaq aammalu uumasuuteqariaatsit allat aallaavigalugit tapertaralugillu tunisassiornermi ingerlanneqarnissaat tamaviaarunneqassaaq.

Siumup anguniarpaa nunatsinni nunalerinerup uumasuuteqarnerullu imminnut naapertuuttumik ineriartortinneqarnissaat, nunatta neqissaqarnikkut naatitigullu sapinngisamik annertunerpaamik imminut pilersornerunissaa siunertaralugu, aamma nunanut allanut unammillersinnaasumik nioqutissiornerup tuniaanerullu annertusarnissaa eqqarsaatigalugu.

Neqinik nioqutissianik immitsinnut annertunerpaamik pilersornissarput piviusunnigortinneqassaaq. Tamanna angujumallugu neqinik nioqutissiornermi ineriartortitsivimmik ingerlatsivimmillu pilersitsisoqassaaq.

Atortussanik nerisassanillu immitsinnut pilersornerunissarput annerpaaffissaminiittariaqarpoq. Tamanna nunat allat unammillernerisigut nunattalu iluani assartueriaatsit pitsaanerusut akikinnerusullu atorlugit anguneqassaaq.

Avammut unammillersinnaaneq qulakkearniarlugu tunisassiornermi aningaasartuutit akitsuutillu minnerpaaffissaminniissapput.

Nunatta naasuinik, paarnaanik, naatitanillu allanik nioqutissiornerit nutaat aallartisarneqassapput ineriartortinneqarlutillu, tamatumani minguissuseq pitsaassuserlu qitiutilluinnarlugit ingerlatsisoqassaaq, taakkunanga nioqutissiornermik aallartitsiniartut tamarmik ilinniartinneqartassapput aqqissuussaasumik akuerisaasumillu. Ilinniartitsinerit ingerlanneqassapput INUILI Narsamiittoq inuussutissalerinermik ilinniarfiusoq allallu atorluarlugit.

Silaannaap allanngoriartornerata periarfissiissutigisinnaasai atorluarniarlugit nunaateqarluni uumasuuteqarlunilu inuussutissarsiuteqarnerup annertusiartortinnissaa siunertaralugu sinerissami nunaminertanik misissueqqissaartoqarnissaa Siumup sulissutiginiarpaa.

Nunalerinermi uumasuuteqarnermilu kinguaariit nikinnerini immaqaluunniit nunalerinermi uumasuuteqarnermilu ingerlatsivioereersup piginnittuusut nikinnerini aallarteqqinnissamut aporfiit suussusersineqarlutillu piiiarneqassapput.

AVATANGIISIT PINNGORTITARLU

Nunatsinni pinngortitap mingueqisup illersorneqarnissaa imaannaangitsuvoq nunatsinnimi pinngortitaq isorartoqaaq tikikkuminaassinnaasarlu. Taamaattumik Siumut tunuarsimaanngilaq mingutsitsinerit suugaluartulluunniit ingalassimaartissallugit siuttuussallunilu, minnerunngitsumik pisuussutitta paarilluarnissaat nammaqatigiittumillu piujuartinnissaat siunertaralugu.

Silaannaap allangoriartornerata issittumut sunniutai malinnaaffigeqqissaarneqassapput iliuusissallu nunat allat suleqatigalugit suliarineqassallutik. Nunatsinni issittoq silaannaallu pissusai pillugit ilisimatusarfimmik pilersitsisoqassaaq.

Issittumi inuit peqqissuunissamat ulorianartorsiortitaannginnissaat illersorneqassaaq. Siumut suleqataassaaq, suliniaqatigiiffiit attuumassutillit suleqataarusussuseqartullu suleqatigalugit. Nunarsuarmi nunarsuullu immikkoortuini assigiinngitsuni avatangiisitigut ajornartorsiutaasut annertoorsuit issittumi uumassusilinnut sunniuteqapilussinnaasut pakkersimaarniarumallugit.

Naalackersuinikkut tungavissaq pitsaanerpaaq tassaavoq, ilisimasaqassuseq paasinnissinnaanerlu, avatangiisitigut pissutsit pitsaasumik sunniuteqartumik ilorraap tungaanut oqimaaqatigiissumillu allangortinneqassappata. Taamaattumik paasisitsiniaaneq sukumiisumillu sullissineq salliutinneqartariaqarput pisortat, suleqatigiiffiit, pinngortitamik ilisimatuut ilisimatuullu allat suleqatigiinnerisigut.

Nunatsinni avatangiisit illersorniarlugit suliami Namminersorlutik Oqartussat kommunillu inatsisit peqqussutillu aqutigalugit malittarisassiornermikkut ingerlatsissapput. Najugaqarfiit avataanni pinngortitap atorneqarnera pillugu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni akisussaaffiit pisussaaffiillu agguataarneri nutaamik aqqissuunneqaaqqissapput.

Avatangiisit annertuumik mingutsinneqarsinnaanerata pillugu upalungaarsimaneq annertusarneqassaaq. Upalungaarsimanerme sulisorineqartussat atortussallu pisariaqartinneqartut pigineqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Eqqagassanut politikimi erseqqaarissoq pilersinneqassaaq, ilaatigut angerlarsimaffimmi eqqagassat piffinnut aalajangersimasunut isumannaatsumik suliarineqarlutik assartorneqartassallutik, ilutigitillugu eqqakkat ikuallanneqarsinnaanngitsut soorlu savimerngit il.il avammut niuerutigineqarsinnaanerata aqqutissuunneqassaaq. Piniagassat nunamiippata imaaniippataluunniit pinngortitamiippat tamarmik. Taamaattumik eqqagarpasuit iliuuseqarfigineqarnissaat piaartumik iluarsiffigineqartariaqarpoq.

Piffinni unnukkut ingitassani puunik atortulerluni periuseqarnerup qimakkiartuaarneqarnissaa Siumup anguniarppaa, tamanna pilersaaruserluarnikkut kuuffissuarnut ikaarsaartinneqarnissaa Siumup sulissutigissavaa.

Avatangiisit pillugit aningaasaateqarfik nutaamik aqqissuussivigineqassaaq. Nunatsinnut eqqagassanngortussat tikittut sulluunniit pinngortitamiitiinnarneqartannginnissaat

siunertaralugu aaqquissuussineq suliarineqassaaq. Avatangiisinut aningaasaateqarfiup annerusumik immerneqarnissaa anguniarneqassaaq.

Avatangiisinut oqartussaanerup tamakkiisumik nunatsinniit oqartussaaffigineqalernissaa sulissutigineqassaaq. Kalaallit Nunaanni Avatangiisinik Misissuisoqarfik Danmarkimi allaffeqartinneqartoq nunatsinnut nuunneqassaaq.

Avatangiisinut pinngortitamullu tunngatillugu Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Avatangiisimik pinngortitamillu innarlitsaaliuineq siunertaralugu innuttaasut akuutinneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.
- Pinngortitap avatangiisillu saligaatsuunissaa qulakkeerniarlugu iliuutsit ersarissut ingerlanneqassapput.
- Silaannaap allanngoriartornera pillugu nunatsinni ilisimatusarnerit ingerlanneqartut innuttaasunit akuuffigineqartassapput paasititsissutigineqartassallutillu.
- Nunatta avatangiisittalu saligaatsuutitsinnissaat siunertaralugu meeqqat atuarfiini aallartittumik perorsaasoqartassaaq aammalu qaammarsaasoqartassalluni.
- Aalisarnermi atortut pinngortitami annaaneqarsimasut qimaannarneqarsimasullu eqqarsaatigalugit aalisartut qanimut suleqatigalugit akuttunngitsumik saliisoqartassaaq.
- Inuk imaluunniit suliffeqarfik mingutsitsisimasoq akisussaatinneqartassaaq.
- Piffimmi asimi mingutsitsisoqassanngilaq eqqagassat nammineq pilersitat, akisussaaffigineqassapput najugarisamut nassartassallugit, tasanilu eqqaavimmut inginneqartassallutik.
- Takornariat nunatsinnut tikittartut ukiut tamaasa amerliartuinnarput. Taamaattumik tamakkua annerusumik mingutsitsinnginnissaat pillugu nakkutigineqarnissaat pisariaqarpoq.

NUKISSIUUTIT

Siumup nukissiornermut politikimini anguniarpaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqunnerpaamik avatangiisinullu ajoqusiinngitsumik nukissiuutitik pilersugaanissaq kiisalu uuliamik isumalluuteqarnerup annikillisarnissaa.

Siumup anguniarpaa nukissiuutit minguitsut atorlugit inuussutissarsiornermi suliffissuaqarfinnik annertuunik nunatsinni pilersitsisoqarnissaa – inuussutissarsiornermi sukarsiut ilaattut minguitsunik nukissiorneq inissillugu. Taamatut suliaqarnermi Nunarput nunatsinnilu suliffeqarfiit annertuumik piginneqataanissaat qulakkeerneqassaaq.

Nunatsinnut pingaaruteqarpoq nukissiornermi siammarterinermilu teknikikut ineriartorneq malinnaaffigissallugu illoqarfiit nunaqarfiillu isumannaatsumik pilersorneqarnerat attatiinnarumallugu.

Nunatta aatsitassatigut uuliasiornikkullu periarfissai ineriartortinneqartuassapput, erngup, anorip seqernullu nukingi atorlugit kiisalu brintimik orsussanillu allanik mingutsitsinngitsunik (Power-to-X) nukissiorneq atorlugi.

Erngup, anorip seqernullu nukingi atorlugit kiisalu brintimik Power-to-X-imillu (PtX) nukissiorneq atorlugi nukissiorneq annertusiartortinneqassaaq, nunatsinni inuussutissarsiornermut aningaasaqarniarnermullu oqilisaataasumik, tamannalu aamma CO₂-mik aniatitsinerup annikillisarneranik kinguneqassaaq.

Erngup, anorip seqernullu nukingi geotermisk atorlugit kiisalu brintimik nukissiorneq atorlugi nukissiuuteeraqarsinnaanerup misilerarneqarnissaa aallartisarneqassaaq, aamma nunaqarfinni illoqarfinnilu mikinerusuni nukissiorneq eqqarsaatigalugu. Illoqarfiit mikinerit Nunaqarfiillu erngup nukissiuuteeraqarnissamut periarfissallit sanaartorfigineqassapput.

Qasigiannugit Aasiaat Kangaatsiallu erngup nukinganik pilersorneqalernissaasa piviusunngortinnissaa Siumup sulissutigissavaa. Siumumit kaammattuutigaarput Maniitsup illoqarfia ilanngullugu nukissiuutitik mingutsitsinngitsunik aallaaveqarluni nukissamik pilersorneqassasoq.

Nunatsinni tasersuit sermersuullu kuunnerata, periarfissaqarfiusuni tamani, annertuumik erngup nukissiorfiliortineqarnissaat pilersaarusiortineqarlunilu piviusunngortinnissaat sulissutigineqassaaq, nunarsuarmi nukerujussuarmik pisariaqartitsiviusunik nunatsinni suliffissuaqarfiliornissat anguniarlugu. Siumut isumaqarpoq tamatumaniittoq Nunarsuarmi tamarmi CO₂-mik aniatitsinerup annikillisarneqarnissaanut nunatta annertunerpaamik mingutsitsinnginnerunissamik sunniuteqarsinnaanera. Nunat allamiut suliffissuaqarfiliornissamik siunertaqartut aningaasalersueqataatinnissaat aqutissiuunneqassaaq, Nunattalu suliniutini tamani piginneqataanissaa inatsisitigut aningaasalersueqataanikkullu qulakkeerneqassaaq.

Siumup anguniarpaa 2035-imi nunatsinni inoqarfinni tamani nunaqqataasut peqatigalugit nukissiuutit mingutsitsinngitsut atorlugit nukimmik pilersulereersimanisarput.

Nunatsinni nukissiornerup imermillu atuinerup ukiuni tulliuttunut 100-nut ingerlaasissaata pilersaarusiornissaa Siumup sulissutigissavaa, inuiaqatigiit siunissami toqqissisimasumik nukissiuuteqarnissaat eqqarsaatigalugu. Avataaniit aningaasalersuisitsinikkut nukissiorfinnik sanaartortarnerit ingerlaannassapput, Aningaasalersuinerit tamarmik imminut akileriartuaartussat matumani pineqarmata.

Piffinni kissap illunut siammarlugu tunineqarsinnaanera pillugu suliniutit ingerlanneqassapput, taamaasilluni kiak angerlarsimaffinni pisariaqartinneqartoq mingutsitsinnginnerusumik pissarsiarineqartassaaq.

Angerlarsimaffinni imeq kissartooq atorlugu kiassaateqarsinnaaneq aqutissiuunneqassaaq, tamatumingalu suliniarneq peqqissaarunneqassaaq nalilerneqarniassammat nunatta sinneranut siaruaassinnaanera pillugu ilisimasat pigilerneqassammata, tassanngaanniillu suleriarnissat tulliuttut ingerlanneqassapput.

Sumiiffinni erngup nukissiorfeqareersuni pisortat inissiaataat suliffeqarfiutaallu tamarmik erngup nukinga aallaavigalugu kiassagaanissaat suliarineqassaaq, nukissaq minguitsoq sapinngisamik annertunerpaamik atorluarneqarnissaa qulakkeerlugu, taamaaliornikkut CO2-mik aniatitsineq sumiiffinni pineqartuni malunnaatilimmik apparsarlugu.

Siunissami inissiat sanaartukkat nukissiuutit mingutsitsinngitsut atorlugit innaallagiaqarnissaat anguniarneqassaaq annertusarneqarlunilu, tassani aamma nukissiuutitut atortorissaarutit sanaartornermi aningaasartuutitut ilanngullugit matussuserneqartarnissaannut anguniarneqassalluni.

Innaallagiaq nammineq katersorneqartoq tamakkiisumik tunineqarsinnaanissaa akit ingerlaavartumik naleqqussarnerisigut aqutissiuunneqassaaq.

Aatsitassat minguitsumik nukissiornermi iluaqutigineqarsinnaasut annertusisamik inuiaqatigiinnut paasititsiniutigineqarnissaat Siumup sulissutigissavaa.

ATTAVEQAATIT

Inuiaqatigiinni tamat oqartussaaqataanerannik tunngaveqartumi innuttaasut paasissutissanik eqqortunik aallersinnaanerat tunngaviuvoq.

Innuttaasut attaveqartarfinnik atuinerisa (socialmedia) annertusiarernerata ilutigisaanik pitsaaqutit pitsaanngequtillu inuiaqatigiinni eqqumaffigineqarnerusariaqalertussaapput. Paasissutissallu eqqortuunerinik qulakkeerinnissimanani siammarterisarnerup annertusinnaanera pakkersimaarneqassappat, tusagassiorfiit pitsaasumik nukittuumillu inissisimalernissaat pisariaqarneruleralluttuinnarnerannik ersiutaasoq Siumut isumaqarpoq.

Immap naqqatigut attaveqaatitta qajannaannerulernissaa qulakkeerniarlugu, attaveqaatip aapperneqarnissaa sulissutigineqassaaq.

Siumumi isumarput malillugu interneti pingaarutilerujussuuvoq siunissami Nunatta tamarmi naligiimmik ineriartortinnissaanut. Siumup siuttuuffigisaanik nunatsinni innuttaasut tamangajammik 5G-mik attaveqalernissaat anguneqassaaq, ukiullu qulikkaat tulliuuttut aallartinneranni piorsaqqillugu 6G-mut ingerlanneqaqqissaaq.

Nunap suatungaani luunniit najugaqaraluaanni internetikkut sukkasuumik akikitsumillu attaveqartoqarsinnaasariaqarpoq. Angerlarsimaffiit tamarmik internetimut attaveqaasersorneqarnissaat sulissutigineqassaaq aamma atuisut akilersinnaasaanik akikillisaavigineqarnissaat pisariaqarpoq.

Nunatsinni attaveqaateqarnermut qarasaasianillu atuinerimut ilinniarfiit annertusakkat nunanullu allanut unammillersinnaasut pilersinneqassapput.

Paasissutissiisarnikkut teknologi tamanut periarfissiivoq - inunntut ataasiakkaanut suliffeqarfinnullu. Suliffeqarfiit nutaat paasissutissiisarnermut teknologimik tunngaveqarlutik suliaqartut sumiluunniit pilersinneqarsinnaapput - aamma sumiiffinni inukitsunnguugaluani.

Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Nunatsinni attaveqaatitigut atugassarititaasut nunarsuarimi nutaanngorsaarnermut
- malinnaatittuarneqassapput.
- Attaveqaatitigut akigitat appariartortinneqassapput.
- Flatrate inuiaqatigiinnut tamanut atugassiissutigineqassaaq.
- Internetikkut assigiinngitsumik akeqartitsineq nalimmassarneqassaaq (radiokæde, kabelersuit aamma satellit atorlugit).

- Immakktu kabelersuup piginnaasaa tamakkersortinneqassaaq, aningaasaliissutit inuiaqatigiinnut iluaqutaqqullugit.
- Kabelersuup piginnaasaata avammut tuniniarsinnaanera ammaanneqassaaq.
- Ilinniarfiit tamarmik akeqanngitsumik interneteqalernissaat isumagineqassaaq aningaasaliinerummat ilinniarsimassutsimut.
- Nukissiorfiit Tele Greenlandillu suleqatiginerisigut nunatsinni fiberkabeli eqqukkiartuaarneqassaaq.
- Qarasaasiani datanik toqqorsiviit nillissaanermik atortulersukkat erngup nukiliorfimmit sarfaq minguitsoq atorluarneratigut nunatsinni aningaasarsiutaallutik isertitaqassutaalersinnaapput. Nunap immikkoortuini eqqissimatitsineq pissutigalugu ineriartornermik uninngatitsineq tassunga atatillugu aamma misissorneqassaaq.
- Nunavummut attavilerneqarsinnaaneq nalilersuutigineqassaaq.
- Imaatigut inuussutissarsiuteqartut umiatsiartortullu Asiaat Radio attaviginera kipiluttunartarmat pineqartoq ineriartorteqqinneqassaaq. VHF imaatigut angallanniarneq eqqarsaatigalugu isumannaallisaanermut pingaaruteqarpoq.

ANGALLANNEQ ASSARTUINERLU

Angallannerup aaqqissuussaanerata pitsaasuullunilu isumannaatsuunissaa Siumup sulissutiguarpaq.

Nunatta sananeqaataanut tulluurtumik eqaatsumillu angallanneq assartuinerlu aaqqissuunneqassaaq.

Nunatta iluani ilaasunik angallassinerup annertunerpaamik silaannakkut imaatigullu ineriartortinneqarnera ingerlaannassaaq, ilaatigut sinerissami suluusalinnut mittarfiliortiternerit aammalu talittarfigissaanerit ingerlatiinnarneqarnerisigut.

Imaatigut silaannakkullu angallannerup ataqatigiittumik aaqqissuunneqarnissaa avaqqunneqarsinnaangilaq. Pisariaqartitsineq naapertorlugu umiarsuakkut ilaasunik angallassineq ingerlaannassaaq.

Innuttaasut inoqarfiillu pisariaqartitaat naapertorlugit angallanneq assartuinerlu aaqqissuunneqassapput. Sumiiffiit tamarmik angallannikkut periarfissaqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Inoqarfiit sapinngisamik amerlanerpaat timmisartunut qulimiguulinnuunniit mittarfeqalernissaat anguniarneqassaaq. Silaannakkut angallassinerup ajornanngikkaangat timmisartut mikinerusut atorlugit angallanneq aaqqissuunneqartassaaq. Silaannakkut angallassinerup tungaatigut niuernikkut akilersinnaassuseqarneq naapertorlugu, mittarfiliassat tullinguuttut pioreersullu piumasaqaataalersussanut naleqqussarneqartuassapput.

Angallannikkut assartuussinikkullu ingerlatseqatigiiffiit pisortat pigisaat eqaannerusumik imminnut suleqatigiissapput.

Nunatta kimmut silaannakkut aalajangersimasumik attaveqalernissaa Siumut piviusunngortissavaa.

Kiffartuussinissamik isumaqatigiissuteqarnermi pitsaassutsip minnerpaaffissaa qulakkeerneqartassaaq, apeqqutaatinnagu silaannakkut imaatigullu angallassinerunersoq. Kiffartuussinermik isumaqatigiissusiornermi inoqarfiit inukinnerusut angallannikkut assartuinikkullu pitsaasumik aaqqiiviginissaat qulakkeerneqartassaaq, pingaartumik inuusutissanik pilersorneqarnerat tamanut toqqissisimanartumik aaqqiivigineqarsimasassalluni. Kommunit aaqqissuussinermi qanimut oqartussaaqataassapput.

Kiffartuussinissamik isumaqatigiissutillit nunaqavissut siulliullugit sullittassavai, takornariat siulliunnagit immakkut nunakkut silaannakkullu angalanerni.

Nunatsinni nunanullu allanut angallassineq assartuinerlu eqaatsoq nunatsinni aningaasatigut atugarissaarnerunermut aqutissaavoq. Nunatta nunanik allanik niueqateqarnera annertusarniarlugu nunanik allanik imaatigut angallannikkut assartuinikkullu suleqateqarnissaa anguniarneqassaaq.

Assartuinnikkut ingerlatseqatigiiffiit kisermaassisussaataitanerat atorunnaarsinneqassaaq, kiffartuunneqartullu pisariaqartitaat aallaavigalugit sullissineq ingerlanneqassalluni. Imartakkut assartuinnermi umiarsualivinnut aalajangersimasunut pituttuisoqassanngilaq.

Silaannakkut angallannermi nakkutilliisoqarfiup nunatsinnit akisussaaffigineqalernissaa Siumup anguniarpaa. Oqartussaaffiup akisussaaffigilerneratigut qulakkeerneqassaaq timmisartut qulaavaasut nunatsinnut isaatitsissutaalernissaat, suliffiit nunatsinniinnissaat taamaasiornikkut akileraarutitigut isertitassat nunatsinnut iluaqutaalernissaat aammalu innuttaasut najugaqavissut akisussaaffimik tigusinissaat pisarialimmillu ilinniartinneqarnissaat qulakkeerneqassalluni.

Silasiornikkut upalungaarsimanermit nakkutilliinerup nunatsinniit akisussaaffigineqalernissaa Siumup anguniarpaa.

Siumut periarfissaatillugu pingaartippaa inoqarfiit akornanni ilaatigut inuussutissarsiornermi inerisaanissaq siunertaralugu aqqusinniorsinnaanerup aqqutissiuunnissaa.

Angallanneq assartuinnerlu pillugu inassuteqaatit:

- Angallannermi akit tamanit nammanneqarsinnaassapput.
- Utoqqaat timersortartullu angallannikkut akikillisaaffigineqassapput, kulturilerisut peqatigiiffilerisartut allallu kajumissutsi atorlugit suliaqartut ilanngullugit.
- Qaqortup Narsallu akornanni mittarfik sanaartorneqarpoq, Narsallu tungaanut aqquserniortoqassaaq.
- Tasiilami mittarfiliortoqassaaq.
- Uummannami, Qeqertarsuarmi, Qasigianguani, Kangaatsiami, Narsami, Nanortalimmi Ittoqqortoormiini suluusalinnut mikinerusunik mittarfiliortoqarnissaanut periarfissat sulissutigineqassapput inuussutissarsiornikkut siuarsaanermit aningaasaliissutit aammalu suliffissaqartitsiniarnermit aningaasaliissutit kiisalu allat suleqatigineqarsinnaasut suleqatigalugit mittarfiit pilersinniarneqassapput.
- Kangerlussuup Narsarsuullu siunissaat pillugit kommunit peqatigalugit aalajangiisoqassaaq, tassungalu atatillugu namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut suliasanik tigusinnaanerit ammaffigineqassalluni.
- Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusineq aningaasaleeqataaffigineqarlunilu naammassillugu suliarineqassaaq.
- Nioqqutissanik assartuinnerup assigiimmik akeqalernissaa sulissutigineqassaaq
- Ukioq naallugu utoqqalinersiallit siusinaarlutik pisartagaqalernikut akikitsumik angalasinnaanermit periarfissaqassapput.
- Kangerlussuup cargo-centerit atorneqarsinnaanera sulissutigineqassaaq.
- Silaannakkut angallannermi piffissaq kingullerppaaq atorlugu bilitsit tuninngitsuukkat akikinnerusunngorlugit neqeroorutigineqartalernissaat kaammattuutiginarpoq.
- Kiffartuussinnermit isumaqatigiissut Qeqertarsuup tunuani aamma Kangiani ataqatigiinnerusoq pilersinneqartariaqarpoq, assersuutigalugu inuiaqatigiit akilersugaanik sullissisut akunnerminni suleqatigiinnerunissaat eqqumaffigalugu.

- Meeqqanut inuusuttuaqqanullu angalaniarnermut akit appasinnerusut 12-inik ukiulinniit eqqunneqarnissaa sulissutigineqassaaq.
- Mittarfeqarfiit kinguaatoortoqartillugu inigisatigut pitsaanerusemik ullutsinnullu naleqquttunik aqqissuussinissaat pisariaqarpoq.
- Mittarfeqarfiit heliportillu nunami atortorissaarutaat pisoqalisimasut taarserneqarnissaat pisariaqarpoq, silaannakkut angalaneq patajaannerusoq pilersikkumallugu. Ataatsimut isigalugu angallassineq pitsaanerusoq ataavannerusorlu aamma sulissutigineqassaaq.
- Isorliunerusuni kaperlattartunilu heliportini qullilersuisoqassaaq, sumiiffinnilu aalajangersimasuni qulimiguullit angerlarsimaffeqalersinnaanerat pisariillisaanissaq siunertaralugu misissorneqassaaq.

TAKORNARIAQARNEQ

Nunarput isorartoqaaq pissutsillu sumiiffimmiit sumiiffimmut allaanerusarput. Taamaattumik Siumut isumaqarpoq takornariaqarnermi neqeroorutit najukkami pissutsit aallaavigalugit aaqqissuunneqartassasut.

Siumut isumaqarpoq takornariaqarnermi, nunatta nalleruminaatsumik kusanassuseqarnerata saniatigut, aallaaviussasoq nunatsinni kulturi, taannaavormi aamma nunatta naalagaaffinngorniarluni pisareersarneranut tunngaviusoq. Taakkua tunngavigalugit takornarialerineranut inatsit suliarineqassaaq - Takornarialerineranut inatsit nunaqavissunut inooriaatsitsinnullu illersuisoq naammassillugu suliarineqassaaq. Inuussutissarsiornikkut inerisaanerit assigiinngisitaartut pilersissavagut sinaakkutit nunami maani najugaqartunut atoruminartut illersuisullu pingaarnertut qitiutillugit. Nunatsinni inuussutissarsiutinik ineriartortitsinerimi aningaasaliisartut takornarialerinerimi suliaqartut salliutillugit ukkatarinnissapput, taamaaliussaagut inuussutissarsiornermi sukarsuit ilaattut pitsaasumik ineriartortitsinissaq qularnaarumallugu.

Takornariaqarnek inuussutissarsiutaassaaq aningaasarsiornikkut imminut napatittoq nunattalu aningaasarsiornerni toqqammaviit ilaattut inissisimasoq. Aningaasarsiorfittut suliffissanillu nutaanik pilersitsiffittut piorsarneqarnera ingerlaannassaaq siammasissumillu tunngaveqarluni ineriartortinneqassalluni, avatangiisinut mianerinnittumik ataqqinnittumillu. Kulturitoqqatsinniippoq avatangiisinik mianerinninneq taamaammallu takornarialerinerimi nunarsuarmioqatigiit piujuaannartitsinermik annertuumik ukkatarinninnerat annertusigaluttuinnartoq atorluarlugu.

Takornariaqarnek nunatsinni pissutsit tunngavigalugit aaqqissuussaassaaq takornarissallu nunatsinni pilersitanik misigisassaqaarnerunissaat anguniarneqassaaq. Taamaaliornikkut siunertaavoq kalaallit amerlanerpaat takornariaqarnermi sulisorineqartarnissaat. Tamannalu qularnaarumallugu takornariartitsinerimi akuersissuteqartarnermut inatsit nutarsarneqassaaq, inatsimmik nutarsaaneq kommunit annertunerpaamik akisussaasutut qitiunerat qularnaarneqassaaq, soorlu aamma nunaminertanik atuisinnaanermi nunaqavissut annertunerpaamik piginnittusaaanerat qularnaarneqassasoq.

Nunaqarfinni takornariaqarnermik inuutissarsiuteqarluni ingerlatsineq annertusarneqassaaq nukittorsarneqarlunilu, takornarialerinerimi periusissiaq nunap immikkoortui tamaasa susassaqtullu tamaasa peqatigalugit suliarineqassaaq, taamaaliornikkut susassaqtut tamarmik piginneqataallutik inuussutissarsiutininni peqataatinneqarnerat qulakkeerumallugu. Nunaqarfinni unnuisarfeqarnikkut periarfissat annertusarneqassapput, soorluttaaq pikkorissaasarnikkut ingerlatsisarnikkut nunaqarfinni amerlanerusut takornarialerinerimi peqataanissaannut periarfissinneqarnissaat suliarineqartariaqartoq. Takornariat amerliartorput, taamaammatt inoqarfiit mikinerusut ataqatigiissakkamik ineriartortitsivigineqarnissaat pingaaruteqaqisoq ukkataralugu sulinerput nangissavarput.

Takornariaqarnermi suliaqartut suliaminnut qaffassaataasumik ineriartortinneqarlutillu ilinniarfissaqartariaqarput, tamannalu tunngavigalugu takornarialerineramik suliaqartunut siunnersuineq aningaasaliinerlu sineriammi siammarnerusoq sulissutigineqassaaq.

Nunatsinni takornarianik sullissisut, takornariartitsisarnikkut suliffeqarfinnik ingerlatsisut aammalu kikkulluunniit takornariartitsisarnermik aningaasarsiuteqartut Nunatsinni najugaqavissuusarnissaat qulakkeerniarneqartassaaq, tamannalu naammassiumallugu takornarialerinermi inatsit nunaqavissunik nunatsinnilu piginnittuunerup affaaniit annertunerusup nunami maani nunaqavissuunissamik naqissusiisoq suliarineqassaaq. Tamannali ima paasineqassanngilaq avataani aningaasaleerusullutik ineriartortitseqataarusuttut mattunneqarneranik, kinaluunniit takornarialerinermi inerisaarusuttoq tikilluaqusaavoq, tamannali aatsaat naammassineqarsinnaavoq nunaqavissumik annermik piginneqataatitsinikkut.

Nunat sanilerisavut kukkussutaat kukkussutaaqqeqqunagit, iluatsissimasullu tamanut iluatsitsivioqqullugit ilisimasanik avitseqatigiinneq ingerlanneqassaaq. Tamatumani aningaasarsiornerup nunatsinni annertunerpaamik sunnuteqarluarnissaa anguniarneqassaaq.

Takornarianik sullissisussat nunap avataaniit tikittartut minnerpaamik nunatsinnut tunngasunik ilisimasaqalernissaat anguniarlugit pikkorissarnerit ingerlaneqartariaqarput, takornarialerisummi aasaanerani tikittartut pisariaqartinneqarmata suli.

Takornariaqarneq eqqarsaatigalugu nunat qanitagut suleqatiginerusariaqarpagut. Nunat sanilerisavut kukkussutit kukkussutaaqqeqqunagit, iluatsissimasullu tamanut iluatsitsivioqqullugit ilisimasanik avitseqatigiinneq ingerlanneqassaaq.

Takornarialerinermi pisortat ingerlataat namminersortunut ikorfartuutaallutik ingerlatsinerannut ineriartortitsinerannullu tapertaassapput, ajornanngippat ukiunut arlariinnut isumaqatigiissuteqartarnikkut. Nunap immikkoortui takornarialerinnikkut imminnut nappassinnaassuseqalersimasut suliffeqarfiit pisortanit pigineqartut akulerusimaffigineqarnerat pakkersimaarneqassasoq, nunallu immikkoortuini allani inerisaanerit ingerlanneqassasut.

INEQARNEQ SANAARTORNERLU

Siumup anguniarjaa innuttaasut amerlanerpaat namminneq ineqalernissaat, pisortanit isumalluuteqarnerup appasinnerpaaffianiinnissaa siunertaralugu. Aammalu kikkut tamarmik peqqinnartumik inissaqarnissaat, qanoq akissarsiaqartigineq apeqqutaatinnagu.

Pisortat pigisaanni inissiat pitsaasuussappata ineqarnermut aqqissuusseqqinnissaq avaqqunneqarsinnaanngilaq. Siumup siuttuuffigissavaa inissiarpassuit sinerissamiittut naalagaaffimmiit tiguneqarsimasut ullutsinnut naleqqukkunnaarsimasut aqqiiviginissaat, aammalu aningaasalersornissaasa qulakkeernissaat naammassissallugu. Aserfallatsaaliinermut kinguaattoorutit aqqiivigineqarnissaat pissappat Siumup avataaniit aningaasanik aningaasaliisinnaaneq aammalu attartorsinnaaneq periarfissatut isigaa.

Kalaallit inuiaat imminut pilersortut periarfissaminnik illersuissapput, sanaartugassatigullu nutaaliorneq siuttuuffigissavarput. Imminut pilersornerunissaq siunertaralugu periarfissanik atuilluarnissaq ilinniartitaanikkut eqqunneqassaaq.

Inissiat pitsaasuunissaat ineriartornermullu naleqquttuunissaat Siumup anguniagaasa pingaarnerit ilagaat.

Siumup anguniagaraa ineqariaatsit assigiinngitsut eqqarsaatigalugit aningaasaqarniarnikkut oqimaaqatigiissitsisoqarnissaa, ineqariaatsit qanoq ittuugaluarpataluunniit najugaqarfinni atugarisat toqqissisimanartuussammata.

Pingaaruteqarluinnarpoq ineqarfiliortiternermi aningaasalersueriaatsit nutaat pilersinneqarnissaat. Kalaallit suliffeqarfii illersorlugit suliariumannittussarsiuussineq fagentreprisimik aallaaveqassaaq. Suliariumannittussarsiuussinermi nunatta pissarititaanik aallaaveqartunik neqeroortut salliutinneqartassapput.

Siumup anguniagaraa nunatsinni amerlanerujartortut nammineq initaartarnissaat illutaartarnissaalluunniit, tamannalu ilaatigut nammineq illussanut piginneqatigiilluniluunniit inissianik sanaartornissanut aningaasaateqarfimmik pilersitsinikkut anguneqarnissaa siunniunneqassaaq.

Piginneqatigiilluni illulioriaatsit piorsarneqartuassapput ineriartortinneqartuarlutillu, kikkut tamarmik tulluarisaminnik inissalorsinnaaniassammata. Piginneqatigiillutik sanaartorniartut aamma nammineq najugaqarfigissallugu illulioriartut nunaminertamik qinnuteqarpata, pisussaaffitsillu naammassisimappatigik, nunaminertamik sanaartorfissamik periarfissiisuteqarfigineqartarnissaat kommunit suleqatigalugit qulakkeerneqassaaq.

Illulioriternermi inissialioriternermilu utoqqarnut innarluutilinnullu periarfissat pitsaasuutinneqassapput ullutsinnullu tulluurtuutinneqassallutik isumannaarneqartassapput, soorlu kommunit suleqatigilluarnerisigut qulakkeerneqarnerisigut.

Nunatta sannaq ima imaannaanngitsigaaq tummerarsuit pinngitsoorneqarsinnaannatik.

Inissialiortiternermi innarluutillit immikkut sanaartornerni periarfissinneqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Nunatta pisuussutaanik aallaaveqartumik sanaartugassatigut immitsinnut pilersornerussaagut; ujaqqat, sioqqat, qammasissiat, issoq assigisaallu atorlugit, aamma nunani allani misilittakkat atorluarnerisigut, soorlu Islandimi Norgemilu misilittakkat. Qisuinnarmik sanaartornerujunnaarnerup kingunerissavaa aserfallatsaaliineq annikinnerusoq. Pisuussutivut atorlugit atortussanik pilersuinissaq suliffissanik nassataqassaaq, atortussanillu avataaniit tikisitsisarnerup annikillisaavigineqarnera aningaasartuutitigut sipaarutaasaalluni. Illulioriaatsit nutaat nunatsinni aallaavillit ugartorneqartariaqarput, aamma nukissiutit ataavartut mingutsitsinngitsullu atorlugit sanaartukkat ineriartortittuarnissaat anguniarneqartariaqarpoq.

Issittumi illulioriaatsinut Sisimiuni Arktisk Teknologi allallu suleqatigalugit piorsaaviliortoqartariaqarpoq, ilinniartitaanikkut aningaasalersuinikkullu.

Pisortat illuutaannik inissiaataannillu attartortittakkanik piginnittut ingerlatsinerup nakkutilliinerullu kommunerujussuarnit ingerlanneqalernissaa misissuiffigineqassaaq piviusungortinneqassaaq. Kommunerujussuit tamarmik illuliortitsernikkut inissialiortitsernikkut aserfallatsaaliisarnikkullu naligiinnerusumik aningaasaliiffigineqartarlutik ingerlatsiviusarnissaat Siumup sulissutigissavaa.

Meerartallit, inuusuttullu ineqarnermikkut atugarissaarnerat qaffatsinniarlugu, uffarfilinnik, centralvarmelinnik, illunik peqqinnartunik tamatigut najugaqarnissaaq anguniarneqassaaq, skibsovninik atuineq atorunnaarsinneqarluni.

Siumut isumaqarpoq pisortat illuutaasa ingerlanneqarnerat aggulunniarneqassanngitsoq, allaffissornerujussuaq pilersinneqassanngippat kiisalu kalaallit piginnaasallit annaannginnissaat pisariaqarmat. Taamaattumik ingerlatseqatigiiffimmik nukittuumik ataatsimoorfeqarnissaaq Siumup pilersikkumavaa.

Nunaqarfinni illuliornermut iluarsaassinermullu aningaasaliisarnerit naapertuunnerusumik ingerlanneqartarnissaat anguniarneqassaaq.

Sanaqateqarluni illuliortarneq nunatsinni tamarmut atuuttussanngorlugu aningaasaliiffigeqqittariaqarpoq.

Suliffeqarfiit sulisunut inissialiortarnerini aningaasalersueriaatsit naapertuunnerusut pilersinnissaat Siumup sulissutigissavaa.

Sanaartornermi malittarisassat ullutsinnut naleqqussarsimasut atuutilersinneqassapput. Sanaartornermi nakkutilliinerup pitsanngorsarneqartuassaaq. Sanaartornermi nakkutilliineq sukannernerusoq kinguneqartitsinerusorlu pinngitsoorani eqqunneqassaaq. Ilinniartut illoqarfinnut nunaqarfinnulluunniit allanut nuullutik suliffimmi sungiusariartartut ineqarfigisartagassaannik pilersitsiortornissaaq Siumup sulissutigissavaa.

Sanaartorsinnaanermut aningaasatigut attartorsinnaaneq tamanut ammaanqassaaq, sumi najugaqarneq apeqquataatinnagu. Aningaasalersueriaatsit assigiinngitsut ullutsinnut naleqqussaavigiarnissaat Siumup sulissutigissavai.

Namineq illuliaasartut 'Type Illoput 2000' aamma 'Type 2100' pitsaasutut nalilerneqartartut, naleqqussaaviginerisigut ineriartortinneqassapput sinerissamilu sanaartorneqarnissaat timitalersuiffiqarneqat nanginneqassalluni. Utoqqalinersiutillit illuminnik aserfallatsaaliinermut namminneq periarfissaqanngitsut ikiorsiiffiqarneqarnissamut periarfissaqartariaqarput.

Ineqarnermut tunngatillugu Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Illoqarfinni nunaqarfinnilu bank imaluunniit realkredit aqutugalugu attartorsinnaaffiunngitsuni illuliorsinnaanerit periarfissarsiuunneqarnissaasa pitsanngorsarnissaat.
- Ineqarnermut tapiissutit aningaasartuutitut malinnaatittarnissaat, tapiissuteqartarneq ingerlaavartuutillugu qummut killiliussat akit qaffakkiartornerat malillugu naleqqussartarlugit.
- Ineqarnermut tapiissutitut kiassarnermut inermullu aconto ilaatinneqartalernissaat qulaajaaffiqneqassaaq, atuutilersinneqarsinnaanissaata sunniutissai takussutissiissutigineqarlutik.
- Illut assigiikkaluarlutik atortumikkut assigiinngissuteqartut, soorlu ilaat skibsovninik kiassartut, uffarfeqanngitsut, imeqanngitsut, eqqakkanut kuuffeqanngitsut il.il. akikinnerusumik najugarineqartariaqarput.
- Inissianut attartortakkanut akiliutaasartut appasinnerpaaffissaaniinnissaat anguniarneqassaaq, taamaattumik najugaqarfinni aningaasartuutit pisariaqannginnerusut suusinnaaneri qulaajarneqassapput nalilersuiffiqneqarlutillu.
- Inissaaleqinerup qaangerneqarnissaa anguniarneqassaaq. Inissaaleqineq qaangerneqassaaq tamanit akilerneqarsinnaasunik inissaqartitsinikkut sanaartornikkullu.
- Nunaqarfinni illulioriternerit aamma inuusuttunut sammisut sulissutigalugit ingerlanneqassapput, inuusuttut allamut nuuttariaqalartarnerat pinngitsoortinniarluguttaaq.
- Inissiat ajoquteqanngikkaluarlutik inoqanngitsut piaartumik inuttalernerqartassapput.
- Pisortat inissiaataani depositum eqaallisarneqartariaqarpoq, pisariaqarpat naafferartumik akiliuteqartarnikkut isertortussanut artukkiinaveersaarnikkut.
- Inissiaruarni init imermut kiassarnermullu mÅlerilersorneqassapput atugaq kisiat akilersorneqartalissamat.
- Suliffiit inuttasaqanngitsut inuttalerumallugit nunaqqatitsinnut inissamik neqeroorneq eqqunneqassaaq.
- Pisortat inissiaataannik attartortitsinikkut aningaasarsiornerit pinngitsoortinniarlugit nakkutilliineq eqqunneqassaaq.
- Inigisamik aserfallatsaaliinernermit erniatigut oqilisaasoqassaaq.
- Utoqqarnut tulluurtut inigiuminartut pilersinneqassapput.
- BSU-mik illuutit kingornunneqarnissaannut aqqissuussineq oqilisaanneqassaaq, kinguaanut akiligassat oqimaatsuusinnaanerat millisarniarlugit.

- Sanaartornermi ilinniartut inissaqartinneqarsinnaanerisa (lærlingehjem) eqqunneqarsinnaanera misissorneqassaaq.
- Inissiat atortorissaarutigut oqummut illersuuteqarsinnaanerat atuutilersinneqassaaq.
- Nunaqarfinni isorliunerusunilu sanaartornermi aningaasalersueriaaseq 95/5 atorlugu illuliortitsinnaaneq periarfissarsiuunneqassaaq.
- Nunaqarfinni annertuumik inuusuttunik inissaaleqiffiusuni aammattaaq inissialiorsinnaanerit aqutissiuunneqassapput.
- Utoqqaat pisinnaanerusut inissialiunneqarnissaat siunertaralugu, kommunit suleqatigalugit avitseqatiginerisigullu (aningaasalersueriaaseq 50/50 atorlugu) sulissutigineqassaaq.

Inissarsuit pisortaniit pigineqartut aaqqiivigineqarnissaat timitalersuiffigineqassaaq. Taamaammat Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Kommunit Naalakkersuisullu peqatigiillutik pisussaaffigilissagaat sinerissami tamarmi pisortat illuutaasa inissiaataasalu inoqanngitsut piarnerpaamik piffinni innuttaasunut ineqarfinngortinnissaat siunertaralugu pitsaassutsikkut nalilersorneqarnissaat, akikitsumik ineqarfiulersinnaanissaat siunertaralugu.
- Ineqarnermut akiligassaqarpallaalersartut siunnersorneqarnikkut akilersuinissamut pitsaasumik isumaqatigiissuteqarfigineqartalernissaasa aqutissiuunneqarnissaa.
- Peqatigiillutik sanaartortitsisut erniat tungaatigut nalimmassarfigineqartuassapput sanaartornermi erniaq appasinnerpaaq atuutsikkumallugu, taamaalillugu inuit ataasiakkaat annertuumik sanaartortartut iluanaarujussuuartartullu pakkersimaarniarlugit.

AATSITASSARSIORNEQ – IKUMMATISSARSIORNEQ

Nunatta pisuussutaanut tamanut oqartussaanerput Namminersorneq pillugu inatsisikkut naqissuserneqarpoq, taamaalilluta nunatta pisuussutaasa qanoq atorneqarnissaat pillugu tamakkiisumik oqartussaanerput qulakkeerneqarluni. Aatsitassarsiornerup nunatsinni aningaasaqarnitsinnut annertuumik sunniuteqarsinnaanera Siumup eqqumaffigaa.

Aatsitassarsiorneq ikummatissarsiornerlu nukissiuutinik minguitsunik aallaaveqarluni ingerlatsiffiussasoq Siumut isumaqarpoq. Pisuussutivut uumaatsut aatsitassat, ikummatissat ujaqqallu illernartut niuernikkut iluaqutiginissaat siunertaralugu misissuinerit ingerlaannassapput, tamatumani erngup, seqernup anorillu nukinginiq atuinikkut imaluunniit ikummatissanik mingutsitsinngitsunik (e-fuels) atugaqarluni tunisassiorsinnaaneq tamatigut ingerlanneqassaaq.

Aatsitassarsiornerup unammilleqatigiiffiusumik pitsaasumik atugaqartinneqassapput, aatsitassarsiornerillu ingerlanneqassapput avatangiisit mianeralugit.

Aatsitassarsiornermi uuliasiornermilu avatangiisimik mingutsitsineq Siumup naaggaarlunnarpaa, taamaattumik tamatuma pisarsinnaaneranut upalungaarsimanermut atortussat tamarnik nunatsinni pigineqarnissaat qularnaarneqassaaq.

Nunatsinni aatsitassanik paaanerit atuinerillu nunatsinnut inuinnullu aningaasarsiornerikkut iluaqutaanerpaasunngorlugit ingerlanneqartassapput.

Nunatsinni suliffeqarfiit aatsitassarsiornerup iluani ingerlatsiffiusut nunatsinneersunik peqataaffigineqarnerisa annertusarneqarnissaat qulakkeerneqassaaq, akuersissutinik tunniussisarnermi siulersuisuni kalaallinik peqataatitsineq piumasaqaatinngortinneqarneritigut.

Taamatuttaaq suliffeqarfiit paaanissamut tunisassiornerinissamullu akuersissummik tunineqarsimasut tunineqarumaartussallu tamarnik, ersarissumik inuiaqatigiinnut paasissutissiisarnissaminnut pisussaaffeqartut Siumut isumaqarpoq, minnerunngitsumik nunatsinni oqaatsit pisortatigoortut atorlugit.

Aatsitassarsiornermi uuliasiornermilu sulisussat ilinniartitaasarnissaat Siumup sulissutigiuassavaa aammalu suliffeqarfiit sulisussallu nunaqavissut sapinngisamik amerlanerpaat aatsitassarsiornermi uuliasiornermilu sulisorineqarnissaat anguniassallugu.

Siumut isumaqarpoq Nunatta aatsitassarsiorfinngorsinnaasuni tamani toqqaannaq pigineqataasutut peqataalluni suleqataanissaa aqutissiuunneqassasoq. Tamanna aatsitassarsiornermik ikummatissalerinermillu suliffeqarfimmik Namminersorlutik Oqartussat pigisaannik pilersitsinikkut piviusunngortinneqassaaq.

Aatsitassat piiarneqarneranni, ikummatissap qallorneqarnerani ujaqqallu illernartut piiarnerini nunatsinni nakkutilliinermik ingerlatsineq nukittorsarneqassaaq (Aalisarnermik Nakkutilliisoqarfimmut assingusumik), taamaaliornikkut pisuussutinik uumaatsunik atuneq

niueruteqarnerlu eqqortumik nalunaarsorneqarlunilu ingerlanneqassammat. Piianermi unioqutitsisunut sakkortunerusumik pillaatissiisinaaneq misissorneqassaaq.

Nunatta imartaani uuliamik gasimilluunniit qalluisoqassappat qalluinerup aallartinginnerani avatangiisimik mingutsitserujussuortoqarsinnaanera sillimaffigineqarlunilu upalungaarsimaffigineqassaaq.

Aatsitassarsiornermi ujaasinissamut akuersissutinik pigisallit, nunatsinni aatsitassarsiornermi akuersissutit pineqartut allanut piginneqatigilikkaminnulluunniit niuerutigineqarnerini nunatta aningaasatigut pissarseqataasarnissaata inatsisitigut malittarisassiuunneqarnissaa Siumup qulakkeerniarpaa.

Aatsitassarsiornermi pinngoqqaatit qaqutigoortut piarneqarnerini piarneqartut uranitaat biproduktit tunisassiarineqarnissaat periarfissaassaaq. Piiaanermi nunarsuarmi malitassat atuuttut isumannaallisaanermut tunngasut malinneqassapput, soorlu IAEA-p malittarisassai.

Nunatsinni aatsitassarsiorsinnaanerup peqqissutsimut pinngortitamullu akornusiingippata aallartinneqarlutik aningaasarsiutaalertariaqartut Siumut isumaqartuarpoq. Aatsitassarsiorfiusinnaasut inoqarfinnut qanittumiittut tamarmik immikkut ittumik avatangiisinut peqqissutsimullu tunngasunik annertusisamik piumasaqaateqarfigineqarnissaat Siumup avaqunneqarsinnaanngilluinnartut isumaqarfigaa aamma sumiiffimmi najugaqartut paaseqatigalugit ingerlanneqassaaq.

Aatsitassarsiorfiit uuliasiorfiillu ingerlanneqartussaattillugit tamatigut kommunit qanimut peqataatinneqartassapput, tamatumani isumaqatiginninniarnerni IBA-mik taaneqartartuni aatsitassarsiorfiusup qanigisaani inoqarfiit sapinngisamik annertunerpaamik peqataatinneqarlutillu iluanaaqataatinneqarnissaat qulakkeerneqartassaaq. IBA-mik isumaqatigiisummi isumaqatigiisutigineqartut ataqqineqanngippata tamanna tunisassiorsinnaanerup ingerlaannartumik unitsinneqarnissaanik kinguneqartassaaq.

Aatsitassarsiorfiit assigiingitsut aallartinnerini nunaqavissut sulisussatut pikkorissarsimasut amigaatigissavagut, taamaattumik Siumup sulissutigissavaa aatsitassarsiornermi sulisussanik ilinniartitsinerit pikkorissaasarnerillu pisariaqartumik ingerlanneqartarnissaat.

Aatsitassarsiorfiit pisussaaffigissavaat nunaqavissut pikkorissartittuarnissaat, aamma oqaatsit aporfiuppata, nunarsuarmi piumasaqaatinut qaffakkaluttuinnartunut malinnaattillugit. KTI-p imaluunniit Aatsitassarsiornermik ilinniartuup pikkorissaasarneri imaluunniit piginnaasanik ineriartortitsiviusumik pikkorissarnissamut aningaasat immikkoortinneqartut atorineqarsinnaanissaat periarfissaassaaq.

UJAQQAT – SIOQQAT

Nunatsinni assigiingitsorpassuarnik ujaraqarpugut sorpassuarnut atorluarsinnaasunik. Siumup sulissutigissavaa nunatsinni ujaqqat assigiingitsut sunut sumullu atorineqarsinnaanerisa nalunaarsorneqarnissaat, ilisimatusarnerit misissueqqissaanerillu aqutigalugit. Paasissutissat

taakku inuiannut paasiuminartumik siammarterneqarluarnissaat suliarineqassaaq, taamaaliornikkut kalaallit amerlanerusut aatsitassarsiornerup iluani peqataanissaat aqqutissiuullugu.

Nunatsinni ujaqqat erlinnartut pinnerasaialugit kusanartuliaralugillu Nunatsinni innuttaasunit inuussutissarsiutaanerisa siuarsartuarnissaat Siumup sulissutigissavaa aammalu innuttaasut pikkorissartarnissamat periarfissaat annertusarneqassaaq.

Ujaqqanik erlinnartunik allanillu ujaqqanik pinnerasaasiassanik unioqqutitsisumik annissuinerup nakkutigineqarnerata sakkortusarnissaa Siumup sulissutigissavaa. Nakkutilliisoqarfiup pilersinnissaa Siumup sulissutigissavaa, soorlu piniarnermik nakkutilliinerit aamma aqqissuunneqarsimasut.

Ujaqqanik assigiinngitsunik katersuisarnermi, paaasarnermilu annikitsumik annertuumilluunniit piiaanissamat akuersissutinik pisisarneq nutarterneqassaaq, innuttaasunut ajornannginnerulersillugu aammalu nunaqqatigiinnut ataatsimoortumik akuersissuteqartarsinnaaneq atuutsilersillugu.

Kalaallit Nunarput assigiinngitsunik sioraqarpoq sanaartornermi aammalu teknikikkut pisariaqartinneqartunik atortussiornermi atorluarneqarsinnaasunik aammalu marraqarluta qammasissiornermi allanillu sanaartornermi atorluarneqarsinnaasunik, soorluttaaq Qeqertarsuarmi basalt atorneqarluarsinnaalluni, tamakku tamarmik siunissami atorluarneqalernissaat aqqutissiuunneqassaaq.

Aamma sioqqanik ujaqqanillu avammut nunattalu iluani niueruteqarnermi nunatsinnut innuttaasunullu aningaasaqarniarnikkut iluaqutaanerpaaffissaat anguniarneqartassaaq.

ILINNIARTITAANEQ EQAATSOQ ATAQATIGIITTORLU

Kikkut tamarmik ilinniagaqarnissaat Siumup anguniarpaa. Aqqutissiuussineq eqaatsoq ataqatigiittorlu atorlugit meeqqat atuarfianni naammassisut tamarmik ingerlaqqiffiusunut ilinniarfinnut pinngitsooratiq ingerlaqqittarnissaat piviusunngortinniarlugu sulisoqassaaq.

Inuusuttut meeqqat atuarfiannit naammassereersimanermi kingorna ilinniarfinnut allanulluunniit ingerlaqqinngitsoortartut (sulinnigitsut, ilinniannigitsut piginnaanngorsarneqanngitsullu) peqataalersinniarlugit ukiuni tulluittuni naalakkersuinnikkut iliuuseqarnikkut pinngitsooratiq immikkut ittumik suliniuteqarfigineqassapput.

Nunatsinni innuttaasut 2030-imi minnerpaamik 50 %-iisa inuussutissarsiutinut imaluunniit ilisimatusarluni ilinniarsimasuunissaat Siumup anguniarpaa.

Ilinniarneq siunissamat aningaasaliineruvoq, taamaattumillu ilinniarnermut ilinniaqqinnermullu kikkut tamarmik periarfissaqartuarnissaat anguniartuartaqarpoq, nunatsinni nunattalu avataani ilinniartut atugaasa inissaqartinnissaasalu isumagilluarneqarnerisigut. Aamma ilinniartunut meerartalinnut inissaqarnikkut meeqqerivissaqarnikkullu atugassaritinneqartut pitsanngorsarneqassapput.

Ilinniartitaanermi tamatigut nunatta pigisai nunatta tunniussinnaasai minnerunngitsumillu pinngortitap avatangiisillu atugassarititai aallaavigalugit ilinniarnerpup ingerlanneqartarnissaa Siumup anguniagaraa.

Nunarsuarmi tamarmi sukkatsikkaluttuinnartumik ineriartorfiusumi nunatsinni innuttaasut ilinniarluarsimallutillu qaammaasaqarluartuunissaat Siumup pingaartilluinnarpaa, tassami Naalakkersuinnikkut, niuernikkut teknikikkullu ineriartornermi, nunattalu nunanik allanik suleqateqarnerani ilinniarluarsimassuseq pingaaruteqaraluttuinnartumik inissisimammat. Nunanik allanik ilisimasaqarnerunissaq anguniarlugu ilinniartut nunani allani suliffinni sungiusariartarsinnaanerit nittarsaanneqarnerusariaqarpoq. Taamaammat tuluit oqaasii takornartat oqaasiini ilinniarneqarsinnaasuni sallinngortinneqarnissaat suliarineqassaaq.

Siumut isumaqarpoq meeqqat atuarfianni, atuarfinni ingerlaqqiffiusuni, inuussutissarsiutitigut ilinniarfinni sivisunerusumillu ilinniartitaanermi nunanut allanut unammillersinnaasumik ilinniarnissamat ilinniaqqinnissamullu pisortat periarfissaqartitsinissaat qulakkeersimajuarneqassasoq.

Nunatta avataani ilinniartut naammassigunik nunatsinnut uternissaat eqqarsaatigalugu eqaannerusumik aqqissuussivigineqartarnissaat qulakkeerniartariaqarpoq.

Ilinniartitaanermut Siumup anguniagaraa sumiiffiit aallaavigalugit ilinniarnissamat neqerooruteqarsinnaaneq. Ilinniarnermi avatangiisit nukittuut piorsarneqartariaqarput, qaffasissumik pitsaasumillu tunngaveqartut. Tassani eqqarsaatigineqarpoq inuusuttut najukkaminnut qanittumi ilinniarsinnaanissaminnut periarfissaat. Najugaq qimannagu

ilinniarsinnaaneq pilersinneqassaaq ilisimatusarfik nunanilu allani ilinniarfiit suleqatigalugit, saniatigut suliuutigaluni ilinniarsinnaaneq ammaanniarlugu.

Ilinniartitaanermut, ilinniartitseqqiisarnermut pikkorissaasarnernullu aningaasaliissutaasartut nunatsinni nunaqavissunut tunngatinneqartariaqarput, pissusissamisuunngilarmi inuit sivikitsuinnarmik nunatsinniittartut nunaqavissutuulli periarfissagissaartiginnissaat.

Ilinniarnermut tunngatillugu Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Ilinniartunut praktikerfissat eqqarsaatigalugit eqaannerusumik aqqissuussisoqartarnissaa anguniarneqassaaq.
- Danmarkip avataani, nunani allani ilinniarniartunut oqaatsinilluunniit pikkorissarniartunut aningaasatigut tapiissuteqartoqartarnissaa periarfissanngortillugu aqqissuussisoqassaaq.
- Sanasunngorniarnermi praktikerfissat ajornartut qaangerniarlugit inatsisitigut aqqissuussisoqassaaq, tamatumani praktikerfiusinnaasut amerlanerulernissaat qulakkeerumallugu.
- Ilinniartitsisunut inissat pitsaanerit atugarisallu pitsaanerit ujartorneqassapput.
- Nunatsinni ilinniarfinni tamani kalaallisut misilitsittoqarsinnaanera anguniarneqassaaq.
- Inuiattut pingaartitagut pillugit utoqqaat ilinniartitsineri atorluarneqartarnissaat aqutissiuunneqassaaq.
- Inunnguutsiminnik nappaateqartut siusissukkut ilinniarnissaannut periarfissiisumik periusissiuunneqartassapput.
- Ilinniarsimallutik nunatsinnut angerlartut meeqqeriviit inissaqarniarnernullu tungaatigut pitsaanerusumik inissimalernissaat Siumup qulakkiissavaa.
- Oqaatsivut atorlugit ilinniartitaanerit pimoorunneqarnerussapput.
- Oqaatsivut atorlugit ilinniusiatigut ineriartortitsisoqassaaq, tabletsinut aamma iPadinik atorneqarsinnaasunik.
- Ilinniarfinni ilisimatusarfinnilu oqaatsivut atorlugit soraarummeertoqarsinnaanngussaaq
- Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsunut immikkut ittumik iliuuseqartoqassaaq, pitsaanerusumik ilinniagaqarnikkut ingerlariaqqinnissaminnut aqutissiuunneqarnissaat suliarineqarluni.

MEEQQAT ATUARFIAT SIOQQULLUGU ORNITTAKKAT

Meeqqat tamarmik ullutsinni naleqquttumik ulluunerani paaqqinnittarfeqarnissaat Siumup anguniagaraa, tamannalu illoqarfinnut nunaqarfinnullu assigiimmik atuuppoq.

Meeqqueriviit meeqqat avatangiisaannut, kulturitsinnut, ilinniartitaanermullu naapertuuttuussapput. Meeqqueriviit timikkut tarnikkullu peqqissuunissaq siunertaralugu perorsaaffiussapput.

Meeraaqqerivinni meeqqerivinilu tamani siunertat anguniakkallu ersarissut pilersinneqassapput, taamatullu akisussaaffiit pisussaaffiillu ersarissut pilersinneqassallutik. Meeqqerivinnik ingerlatsinermi nakkutillineq Namminersorlutik Oqartussanit ingerlanneqartoq pitsaangorsarneqassaaq aaqqissuuteqqinneqarlunilu Meeqqeriviit meeqqallu atuarfii imminnut ataqatigiilluassapput, aaqqissuullugaasumillu angajoqqaat qanimut suleqatigineqassapput.

Kalaallit kulturerput aallaavigalugu meeqqerivinni perorsaaneq ingerlanneqassaaq. Meeqqerivinni tuluttut oqalunnermut sungiusarnerit aallartittariaqarput.

MEEQQAT ATUARFIAT

Meeqqat angusarissaarnissaat atuarfiup angerlarsimaffiullu suleqatigiillu arnerisigut anguneqassaaq, taamaattumik angerlarsimaffiup atuarfiullu suleqatigiinnerat nukittorsartuartaqarpoq.

Meeqqat atuarfianni ilinniartitsisut pitsaanerpaanik tunngavissaqarnissaat atortussaqaarnissaallu qulakkeertariaqarparput, meeqqavut pitsaanerpaanik ilinniartinneqassappata. Tamatumunngalu ilanngullugu atuarfiit pisortaasa meeqqat atuarfiini ilinniartitaanermut eqaatsumut ataqatigiittumillu naleqqussaaneermut atatillugu pikkorissartinneqartarnissaat periarfissaajuartaqartoq.

Meeqqat atuarfianni angajullernut ilinniarfissanik siunnersuineq annertusarneqarlunilu pitsanngorsartariaqarpoq. Meeqqat atuarfiat qimanneqartassanngilaq ingerlaqqiffissaqanngikkaanni, Ingerlariaqqinnissaminut pilersaarusioreersimanngitsut tamarmik malinnaaffigineqassapput ukiullu ataatsip iluani pilersaarusiogatineqassapput qanoq ingerlariaqqinnissaat pillugu. Innuttaasut tamaviisa nunatta ineriartortinneqarnerani peqataanissaat pisinnaatitaaffiullunilu pisussaaffiummat, tamat kivitseqataanissaat qulakkeerneqartariaqartoq Siumut isumaqarpoq.

Meeqqat atuarfianni ilinniartitsisussaqaarneq anguniarlugu ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfik ilinniarfissuarlu suleqatigiillu innartariaqarput. Najugarisami ilinniartitsisunngorniartarneq annertusarneqartariaqarpoq. TV, radio internetilu ilinniartitaanermut tapertaralugit alimasissumik atuartsineq ingerlanneqartassaaq. Ilinniartitsisut ilinniarsimasut nunaqarfinni amigaataasarnerat aaqiiviginiarlugu Siumup anguniagaraa naleqquttunik inissaqartitsisarnissaq.

Kulturerput kinaassuserpullu aallaavigalugu atuartsineq immikkut ilisimasallit atorlu arnerisigut ingerlanneqassaaq. Inuiattut ileqqugut nerisagullu ilinniartitsissutigineqarsinnaanissaat siuarsarneqassaaq, meeqqat atuarfiini nerisassaattita atornissaannut ilisimasanik / toqqorsivinnik inerisaasoqassaaq.

Meeqqat atuarfii tamarmik ullutsinnut naleqquttunik atortutigut periarfissaqartitaajuarnissaat qulakkeersimaneqassaaq.

Meeqqat atuarfianni ingerlaaseq nalilersoqqissaarneqartariaqarpoq, aamma tuluttut oqaatsit allamiut oqaasiisut salliutinneqarlutik ilinniartitsissutigineqartallissasut Siumut isumaqarpoq.

Aalisarneq nunatta nappatigaa, taamaattumik meeqqat atuarfiani nunatta pissarititai qanorlu iluanaarutaasinnaanerit atuartsinermi ilaalersinneqartariaqartut Siumut isumaqarpoq.

Siumup anguniarpaa Naalagaaffiit Peqatigiit (UN) meeqqat pisinnaatitaaffiik oqariartuuteqartarnerat atuarfinni pinngitsoorani atuartsissutigineqartassasoq.

INUUTISSARSIUTINUT ILINNIARTITAANEQ

Ilinniarnermut aningaasaliinerunissaq Siumup sulissutiguarpa. Suliffinnik nutaanik aallartitsiniarnissaq siunertaralugu ilinniarfimmik pilersitsinissaq anguniarneqarpoq. Inuussutissarsiornikkut ilinniartitaaneq annertusarneqassaaq, inuiaqatigiit pisariaqartitaat aallaavigalugit inuussutissarsiornermilu susassaqtut suleqatigalugit.

Suliffeqarnermi suliniaqatigiiffiit suleqatigalugit ilinniarsimasunik pisariaqartitsineq naammassiniarlugu ilinniartitaaneq annertusartuarneqartariaqarpoq, inuussutissarsiutitigut sulisutigullu pissutsit aallaavigalugit.

Teknikikkut aamma niuernikkut ilinniartitaanernut amerlanerusut ilinnialertarnissaat qulakkeerniarlugu inuussutissarsiutitigut ilinniarnertuutut ilinniarnertit annertusarneqassapput; tassaasut HTX aamma HHX.

Qitiusumik ilinniarnertit noqqaasoqartillugu peqataasussaqtartillugulu tulluurtumik sivikinnerusunillu ilinniarnertit ingerlaqqiffiusunik neqeroortassapput.

Ilinniakkat ataasiakkaat pitsaasumik imaqarnissaat qulakkeerniarlugu ilinniartitaaneq eqaatsuusariaqarpoq. Ilinniartitaanerit inuussutissarsiornermut tunngassuteqartut sutigut tamatigut qaffassarneqartariaqarput nunatsinnilu pisariaqartinneqartunut naleqqussarneqartariaqarlutik, Danmarkimi periutsit malillugit aqqissuussisarneq qimanneqartariaqarpoq.

Inuussutissarsiutinut ilinniarneq, qaffasissumik ilinniaqqissinnaanissamut ammaassisuussaaq, taamaattumik ilinniarnertit ilinniartitsinikkut ilinniarsiornikkullu inerisaaviguuartariaqarput.

Issittup imartaani imarsiornermut ilinniarnertit nunatsinni imarsiornermik ilinniarnertit nutaamut ilatillugu pilersinneqassaaq. Issittup imartaani angalanermut piunarsaatit allaapput, taamaattumik nunatsinnut iluaqutaasussamik ilinniartitaanikkut aqqissuussinissaq Siumup siunertaraa. Issittumi angallassisinnaanissamut allagartartaarsinnaanissaq anguniarlugu immikkut ilinniartitsisoqartassaaq. Umiarsuarsuit nunarput eqqaqqullugu ingerlaartartut piunarsaatit allagartartassapput issittumi angallassisinnaanermut allagartartinnik aqumioqaqqullugit. Issittumi umiarsuarnik angallassisinnaanermut allagartartinnissap piunarsaatit aallarnissaata nunarsuarmi akuerineqarnissaa anguniarneqassaaq.

Ullumikkut nunatsinni imarsiornermik ilinniarnertit ullutsinnut naapertuuttumik ineriartortinneqassaaq. Taamaattumik Siumup sulissutiginiarpaa imarsiornermik siunertartumik ilinniartitaasarnertit tamarmik pitsaassutsikkut pisariaqartinneqartunullu naapertuuttumik aqqissuuteqqillugit qaffassarneqartariaqarput - ilaatigut imarsiornermik ilinniarnertit skibassistentiniit naalakkanut ilinniarnertit qaffassarneqartariaqarput, minnerunngitsumillu tamakkua ilinniarnertit periarfissat inuusuttunut kajuminnarnerusunngortinneqartariaqarlutik. Umiarsuarni naalakkatut aquttut, aqumiut ilinniarsimasut kalaallit, Kalaallit Nunaata imartaani aalisarnermik ingerlatsinermi tamakkiisumik atornerluartariaqarmata aalisarnikkut nunatta killeqarfiinik nakkutilliisutut ilinniartitseqqinnikkut atorfinitsinneqartallarnissaat Siumup anguniassavaa.

Umiatsiaararsortunut angallatersortunullu ingerlatsisinnaanermut ilinniarfimmik pilersitsinissaq Siumup sulissutigissavaa.

Nunatsinni inuussutissalerinermut ilinniarfik INULI ineriartorteqqinneqartariaqarpoq, nunatta pisuussutaanik atuinissamut passussinissamillu ilinniarnert annertunerujussuarmik aallunneqartariaqarput.

Qaffasissumik inuussutissalerinermik ilinniarsinnaanert nunatsinni ilinniarneqarsinnaangornissaat sulissutigineqartariaqarpoq.

Inuk tatigalugu – siunissaq upperalugu.

ILISIMATUSARLUNI ILINNIARTITAANEQ

Siunissami inuiaqatigiit atugarissaartut ilinniarluarsimasunik nutaaliullaqqittunillu innuttallit pilersinneqarnissaat qulakkiissagutsigu ilisimasat nutaat annertunerusullu pisariaqarput. Taamaattumik Siumut ilisimatusarluni ilinniartitaanerit eqqarsaatigalugit annertunerusumik iliuseqarniarpoq.

Nunatta pisariaqartitai sulisoqarnermilu pisariaqartitat aallaavigalugit siunissami ilisimatusarneq ineriartortinneqartariaqartoq Siumut isumaqarpoq. Tamatumani nunatsinni aningaasarsiornikkut tunngavigisagut aallaavigalugit, suliassaqarfinni tamani qanoq iliornikkut inuiaqatigiinnut pissarsissutaanerpaamik aaqqissuussisinnaanerit pillugit ilisimatusarnerit immikkut annertusarneqarnissaat sulissutigineqassaaq.

Ilisimatusarneq inuussutissarsiornermi nukittunerulersitsissaaq, aningaasatigut kulturikkullu ajornartorsiutinik aaqqiiniarnermi aqqutissiuissagami inuiaqatigiinnilu inerisaanermik annertunermik pilersitsissalluni.

Ilisimatusarfinni allanilu ilisimatusarnermik suliaqarfiusuni amerlanerusunik atorfinitsitsisoqartariaqarpoq, ilisimatusarneq orniginartuusariaqarmat pitsaasunillu atugassaqarfiulluni.

Nunatsinni ilisimatusarnermi paasisat inernerillu katersorneqartariaqarput. Nunanit allanit nunatsinnut ilisimatusarnermik ingerlataqartut pinngitsooratik kalaallinik suleqateqartarnissaat, aammalu ilisimatusaqateqartarnissaat.

Nunatta issittoq avatangiisit pinngortitarlu pillugit ilisimatusarfeqalernissaa Siumup pimoorullugu sulissutigaa.

Aalisakkat sammillugit qaffasinnerusumik ilinniarsinnaaneq aallartinneqassaaq, pitsaassuseq, naleqarnerulersitsineq assigisaallu ilinniagassatut neqeroorutigineqarlutik.

ILAQUTARIIT

Ilaqutariit inuiaqatigiinni qitiupput. Angajoqqaat meeqqallu, meeqqap peroriartornerani ataatsimoortuarnissaat qitiutillugu ilaqutariit susassareqatigiinnerlu pillugu politikissamik nutaamik pilersitsisoqassaaq. Tamatumani aamma nunani sanilerisatsinni misilittakkat iluatsilluartumik kinguneqarsimasut isumassarsiorfigineqassapput.

Siumup sulissutiginiarpaa meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartartut ikilisarneqarnissaat. Siumup sulissutigissavaa Ilaqutariit avisaartinnagit ataatsimoorluni ikiorserneqarfiusinnaasumik sakkusanillu aallerfiusinnaasunik pilersitsinissaq. Siumup pingaartitaraa ilaqutariit nukittuut peqqissullu pilersinneqarnissaat.

Ilaqutariit tunngavissinneqassapput meeqqat inuunerminni aallartilluarsinnaaqqullugit, tamanna piviusunngortinneqassaaq Inatsisartut, Naalakkersuisut, kommunit, kattuffiit, angajoqqaat susassaartullu allat tamaasa suleqatigiinnerisigut.

Angajoqqaat meeqqamik atugarisaannut akisussaanerpaapput. Angajoqqaat perorsaanikkut sumiginnaasarnerat pillugu periusissiamik nutaamik suliaqartitsinissaq, peqatigiilluta ajornartorsiutip qaangerneqarnissaata suleqatigiissutigiginissaa kinguarsarneqaaqqissinnaanngitsoq Siumut isumaqarpoq.

Peqatigisaanik ilaqutariinnik ataatsimoortitsilluni sullissineq nukittorsarneqassaaq, ilaatigut ilaqutariinnut højskolertitsisarnerit nutaamik annertusarlugit ingerlatiinnarneqarnerisigut piorsaaffiginerisigullu.

Ilaqutariit siunnersorneqarnissamik pisariaqartitsisut piaartumik ikiorneqartarnissaat Siumup aqqutissiuutissavaa, taamaasiornikkut meeqqanik angerlarsimaffiup avataanut inissiisarneq aamma annikillisarneqarsinnaaqqullugu.

Ilaqutariit siunnersorneqartarnerat pitsaanerusunngorlugu ingerlaqqittariaqarpoq, tamatumunnga naammattunik ukiut tamaasa aningaasaliisoqartarnissaa qulakkeersimajuartariaqarpoq.

PEQQINNISSAQ

Siumup suliniutiguassavaa innuttaasut peqqinnissakkut inooqatigiinnikkullu pitsaanerpaamik sullinneqarnissaat atugaqarnissaallu.

Innuttaasut tamatta peqqinnartumik inuuneqarnissarput nammineq akisussaaffigaarput. Innuttaasut tamatta pisussaaffigaarput inoqatitta peqqinnartumik inuunissaannut aqutissiusseqataassalluta.

Siumup timersoqatigiiffiit kattuffiata anguniagaa, nunatta nunarsuarmi inoqassutsimut sanilliullugu timimik aalatitsiffiunerpaangornissaa, timalersueqataaffigisariaqarpaa. Timersornermik suliaqartut kattuffiillu peqatigalugit periusissiortoqartariaqarpoq.

Peqqinnissatta sulissutiginerani inuiattut naleqartitavut makkua tunngavigineqassapput:

- * Peqqissuuneq
- * Torersuuneq
- * Qiimasuuneq
- * Akisussaaffeqarneq

Peqqinnissarput eqqarsaatigalugu taakkua inuiattut naleqartitatsinnut ilaasutut aalajangiutissavagut.

Nunatsinni innuttaasut najugaqarfinni tamani sapinngisamik assigiiartumik sullinneqassapput. Innuttaasut nunaqarfinni isorliunerusunilu sullinneqarnerat pitsanngorsarneqartuartariaqarpoq eqaallisaavigineqartuartariaqarlunilu. Nunatsinni nakorsiat tamarmik pitsaanerumik sullinneqartarnissaat Siumup anguniartuassavaa. Illoqarfinni nakorsiararneq nutaamik aaqqissuuneqartariaqarpoq, innuttaasut amerlassusaat naapertorlugu sullissisoqalersillugu.

Innuttaasut kikkulluunniit aalajangersimasumik nakorsaqtalernissaat anguniarneqassaaq. Innuttaasut 60.000-iugutta, nakorsallu ataatsip innuttaasut 500-t sullitassarissappatigit taava nakorsat 120-t pisariaqartinneqassapput, nakorsiararneq eqqarsaatigalugu. Tamanna anguneqarsinnaasutut nalilernerarpoq. Nunaqariaatsitsinnut sumi pinngitsoorani nakorsaqtartariaqarnera ilanngulluni tulluarsarneqarsinnaavoq, periarfissanik ajunnginnerumik pilersitsiumalluni, aamma takornartanik nakorsaqsinnaanissarput periarfissaatinneqassaaq.

Inuit peqqissusaat salliutillugu anguniagaqarnermi peqqinnissaqarfimmi sulisussanik pissarsiniartarneq nunarsuup sinneranut ammaanneqarnissaa Siumup sulissutigissavaa.

Peqqinnissaqarfimmi ingerlalluartumi pinaveersaartitsinermik aallaaveqartumik kikkut tamarmik sullinneqarnissaat pingaaruteqarpoq. Atornerluisuusarneq inuiaqatigiit atugarissaarnissaannut ulorianartorsiortitsisarpoq. Tarnikkut inuttullu ajornartorsiuteqarnermik tunngavilimmik katsorsartariaqartut tamarmik akeqanngitsumik, eqaannerumik sukkanerumillu katsorsarneqarsinnaanissaat ammaanneqartariaqarpoq.

Peqqinnissaqarfimmi akisussaaffiit

agguataarnerat

innuttaasunut

paasisitsiniaassutigineqartariaqarpoq.

Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup pingaarnertut oqariartuutai Siumup isumaqatigai, ukuusut:

- Peqqinnissaqarfik sammivinnit tamanit annertuumik tatisimaneqarpoq: Sulisut, aningaasaqarneq, suliatiqut ineriartorneq, isumalluutinik atuineq il.il. Taamatut tatisimanninneq innuttaasut katitigaanikkut allanngornerisa kinguneraa, suliassanillu naammassinninnermi tullerriaarinerup annertunerusumik sammineqarnissaa pisariaqassalluni.
- Sulisussarsiorneq sulisullu sulisoriinnarnissaat ullumikkut pikkunartumik oqallisigineqareerput, ingerlaannartumik katsorsaanissaq pingaaruteqarluni, soorlu aamma peqqinnissakkut suliani piginnaasanik sapinngisamik pitsaanerpaanik atuinissaq siunertaralugu ataavartumik annertunerusumik alaatsinaannissaq kingunerinillu suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqartoq.
- Ataqaatigiissunik ilinniartitaanikkut periusissiornerit, peqqinnissaqarfimmi aaqqissugaanikkut pisariaqartitanut naapertuuttoq pisariaqarluinnarpoq.
- Peqqinnissaqarfiup kommunillu akornanni suleqatigiinneq annertunerusoq illugiimmik iluaqutaasinnaavoq, kisianni immikkoortuni arlalinni ersernerluttumik akisussaaffiit agguarsimanerinek akimmisaartinneqarluni, tassunga ilanngullugit pinaveersaartitsineq peqqinnerulersitsinerlu, utoqqarnut tunngasut, piginnaanngorsaqqinneq kiisalu tarnikkut nappaateqartunut tunngasut.
- Aningaasalersuinissamut annertuumik pisariaqartitsisoqarpoq, tassunga ilanngullugit illut kiisalu napparsimasunik allattuiffiit nutaat.
- Pitsaassutsimik aamma pitsaassutsimik inerisaalluni sulineq atuutinngingajappoq aamma peqqinnissaqarfik peqatigalugu napparsimasut misilittagaannik misissuisarnerit annertusiartortumik aallartinneqartariaqarlutik.
- Paasisutissat annertuumik amigaataapput, kisianni paasisutissanik tunngaveqartumik paasiuminartumillu peqqinnissaqarfimmut tunngaviullutik.
- Atuisut sulinermilu salliullutik sulisut ilaatinnerisigut sunniuteqarluartumik ataqaatigiissumillu peqqinnissakkut suliniuteqarnissamut annertuumik periarfissaqarpoq.
- DIH-ip/Sana-p tikikkuminartuunera pitsaanerulersinneqartariaqarpoq
- Napparsimasunik immikkut ilisimasallit sullissinerannut periusissiorluni sulineq aallartinneqartariaqarpoq.

Nakorsat nunaqarfinnut tikittarnerat akulikinnerulersinneqartariaqarpoq.

Kræftimik nappaateqalersimasut tamarmik immikkut peqqissarneqarnerminnut pilersarusiuunneqartarnissaat pingaartorujussuuvoq. Kræftimik nappaateqalersimasut katsorsarneqartarnerat Danmarkimi ingerlanneqartartoq aamma nunani allani, soorlu nunani avannarlerni, ingerlanneqartarsinnaanissaa periarfissarsiuunneqassaaq, tamatumunngalu ilanngullugit ilaqqat qaninnerit qanimut ikorfartueqataasinnaanissaat aqqutissarsiuunneqartariaqarluni.

Nunatsinni ullut aalajangersimasut iluini katsorsartinnerup aallartissimasariaqarneranik pisussaaffiliisinnaaneq Siumup ammaffigaa.

Kalaallit Danmarkimut peqqissariartarnerat nunatsinnut nuunneqartariaqarpoq. Danmarkimi ullumikkut suliaritittarnerit eqqarsaatigalugit minnerpaamik pitsaaqataanik nunatsinni ingerlanneqarsinnaanissaat siunertaralugu periarfissat pilersinniarneqassapput.

Peqqinnissakkut anguniagassat:

- Meeqqat toqusartut ikinnerulernissaat.
- Naartuersittartut ikinnerulernissaat.
- Ajoqusernerit ajunaarnerillu ikinnerulernissaat.
- Pujortartartut ikiliartuinnarnissaat.
- Ikiaroorniutit atugaanerisa annikillisartuarnissaa.
- Imigassamik atuinerup annikillisartuarnissaa.
- Nerisassat peqqinnarnerusut nerineqarnerulernissaat.
- Innuttaasut tamarmik sygesikringimik peqartariaqarput.
- Napparsimasut oqaaseqartartuannik pilersitsinissaq.
- Ernisussiorlutut ilinniarnertit nunatsinni ingerlanneqarsinnaalernissaat.

Peqqissartunik nerisatigut sullissineq pitsanngorsarneqassaaq, kalaaliminernik nerisaqartitsinissaq periarfissaqartinneqarnerusariaqarpoq. Kalaaliminernik nerisaqarnerput annikippallaaqaaq, naak piniartortavut tunitsivissaaleqisartut, illuatungaaticullu nunanit allaniit neqinik eqqussuivallaarluta.

Napparsimavinni peqqissartullu inaanni uninngasut piumagunik kalaaliminertornissamut periarfissaat ullumikkornit pitsaanerunissaat isumagineqassaaq.

Kalaallit peqqissartut illuanni nerisaqarneq pitsanngorsarneqartariaqarpoq. Kalaaliminernik sassaalliteqartarnerup annertunerujussuannortinnissaa suliarineqartariaqarpoq.

Nunaqarfinni, isorliunerusuni illoqarfinnilu inukinnerusuni peqqinnissakkut sullissineq naammaginangilluinnarpoq – sulisut ilinniarsimasut sulinngiffeqaraangata nunaqarfinni aqutsisut ilaatigut sulisunngortinneqartarnerat akuersaarneqarsinnaanngilaq qaangerneqartariaqarlunilu. Nunaqarfinni ilinniarsimangitsunik nakorsaatinik paarsisussanik sulisoqartarneq pissusissamisuunngilluinnarpoq.

Nappaatit suulluunniit tunillaattarnerat annikillisinniarneqassaaq. HIV-p inuiaqatigiinni siaruaqqissinnaanera pimoorussinikkut pinngitsoortinniarneqassaaq.

Aalaatsitigut nappaateqalersarnerup pinaveersaarneqarnera annertusarneqassaaq, nappaatigineqalereersimatillugulu katsorsaaneq pitsanngorsarneqassalluni.

Nunatsinni timmisartunik ambulancetut atugassanik peqalertariaqarpugut, nunami immikkoortukkaartumik inissisimasussanik. Taamaaliornikkut aamma timmisartut qulimiguullillu atorlugit innuttaasut minnerpaamik qaammammut ataasiarlutik nakorsarsinnaanissaat

periarfissineqassaaq. Ambulanceflyt nakorsamik, peqqissaasumik, tarnip pissusaanik ilisimasalimmik kigutilerisumillu inuttaqartinneqassapput, taakkualu nunatsinni Danmarkimiilluunniit pissarsiarineqarsinnaanngippata nunanit allanit sulisussat pissarsiarinissat piareersimaffigineqassaaq. Tassa peqqinnissaqarfiup rejseholdiatut sulissapput.

Nuummi toqusunut ikuaallaaviliortoqarsinnaanera nalilersorneqartariaqarpoq.

”Pipaluk” – alimasissumik nakorsiartarneq (telemedicin) - ullumikkut pioreersoq atorluarnerussaaq.

Peqqinnissaq eqqarsaatigalugu inuiannik sullissineq pitsanngorsaavigigutsigu, sinerissamilu sumiluunniit peqqinnissamik sullissineq annertusarutsigu, qularinngilarput 1,6 milliard koruunit pallillugit ullumikkut peqqinnissaqarfimmut atorneqartartut siunissami atorluarneqarsinnaalissasut, taamaalillunilu rejseholdinut ambulanceflynullu aningaasartuuteqarnerulernissaq allatigut sipaaruteqarsinnaalernermik kinguneqarsinnaassalluni.

Meeqqat inuusuttuaqqallu sakkortuumik tarnikkut suliassalersimasut immikkut suliarineqarlutik ataqatigiissumik isumagineqartarnissaat piaartumik pitsanngorsarneqassaaq, taamatullu immikkut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut sullinneqarnerat pitsanngorsarneqassalluni susassaqartut tamaasa suleqatigalugit.

MEEQQAT INUUSUTTULLU

Siumup anguniarpaa meeqqanik inuusuttunillu qiimasumik toqqissisimasumillu peroriartortitsinissaq. Isumassuineq susassareqatigiinnerlu inuiaqatigiinni toqqammavittut inisseqqinneqarnissaannut innuttaasugut tamatta peqataanissarput Siumup kaammattuutigaa.

Inuusuttut meeqqat atuarfiannit naammassereersimanerme kingorna ilinniarfinnut allanulluunniit ingerlaqqinngitsoortartut (sulinngitsut, ilinniangitsut piginnaangorsarneqanngitsullu) peqataalersinniarlugit ukiuni tulliuttuni naalakkersuinikkut iliuseqarnikkut pinngitsooratik immikkut ittumik suliniuteqarfigineqassapput.

Misigisaqarluarluni, eqeersagaalluni toqqissisimallunilu meeraasimaneq inuup ineriartorneranut tungaviuvoq pingaaruteqarluinnartoq. Meeqqat pisariaqartitaat ilaatigut isumagineqarsinnaapput ilaqutariinnut politikeqarnikkut, meeqqat ineriartornerannut angajoqqaat piffissaqartillugit akisussaaffimmillu tigummiarnissamat periarfissillugit.

Siumup anguniarpaa meeqqat, inuusuttullu toqqissisimasut, peqqissut, tarnikkut timikkullu nukittuut kinaassutsiminnillu ilisarismannittut pilersinnissaat.

Siumup anguniartuarpaa ernereernerup kingorna sulingiffeqartarnerup sivitsornissaa, angajoqqaanngortut sivisunerpaamik meeqqatik angerlarsimaffimmi toqqissillutik najorsinnaaniassammattigit. Angajoqqaanngortut sivikinnerusumik sulisinnaanissamat qinigassaqaartariaqarput. Siumup aamma anguniarpaa pisortat suliffeqarfiini tamani akissaatitigut annaasaqaataanngitsumik sulingiffeqartarnerup ingerlanneqartarnissaa, taamatullu ilaqutariinnut politikip pilersinnissaa.

Ilaqutariussuseq suliffeqarnerlu oqimaaqatigiittariaqarput. Meeqqat tamarmik ilinniarsimasunik perorsaasulimmi meeqquerivimmiinnissamik neqeroorfigineqartariaqarput. Meeqquerivinni sulisut ilinniarsimangitsut ilinniartinneqartarnissaat isumannaartariaqarpoq. Ilaqutariit meerartallit pitsaanerpaamik sullinneqarnissaat anguniarlugu, meeqquerivinni meeqqanik sullissisut siunnersorteqalernissaat periarfissinneqassaaq, angajoqqaat qanimut suleqatigalugit.

Meeqquerivinni, meeqqat atuarfianni, ilinniarfinnilu ilaqutariinnermut meeraqarnermullu tunngasut atuarfiup peqqinnissaqarfiullu akornanni aqqissuussaasumik aalajangersimasumillu siunertaqartumik ingerlanneqartalernissaat anguniagassatut siunniunneqarpoq.

Meeqqanik inuusuttunillu sullissivinnut tamanut taakkunanilu sulisunut piunasaqaatitigut aaliangersakkat pisariaqartitamut naleqqussarnissaasa suliarineqarnissaallu siunniunneqarpoq.

Meeqqat inuusuttullu angajoqqaaminnut utoqqartaminnullu attaveqarnerulernissaat anguniarlugu angajoqqaat peqqinnartumik inuuneqarnissamik qaammarsarneqarnikkut piunaffigineqarnerulissapput. Tapersorneqarnerup immersorneqarnerullu ingerlaavartuunissaat kaammattuutaajuassaaq.

Meeqqanut akisussaaffeqartunut, angajoqqaajusunut inatsisitigut piumaffiginnineq ersarissarneqassaaq, angajoqqaajusugullu tamatta meeqqatta pitsaanerpaamik atugaqarnissaat siunertaralugu sulinissatsinnut immitsinnut piumaffiginerunissarput tamatta isumagissagipput Siumup kaammattuutigaa. Ullumikkut killiffipput ilungersunarsigaluttuinnarpoq meeqqat inuusuttuaqqallu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut eqqarsaatigalugit, taamaammat angajoqqaajusunut piumaffiginnineq akisussaatisarnerillu annerulersinneqarnissaat avaqqunneqarsinnaanngitsoq Siumut isumaqarpoq. Meeqqat pisinnaatitaaffii tamatigut illersorneqassapput, meeqqiorsimagaannilu pisussaaffiit tamatigut akisussaaffiusariaqarput.

Meeqqat Inuusuttuaqqallu pisinnaatitaaffiisa illersorneqarnissaat timalikkamik isumagineqartoq ingerlaannassaaq, inatsisitigullu nutarterinerni meeqqat inuusuttuaqqallu qitiutinneqarlutik pisariaqartitaallu salliutinneqarlutik allannguinerit suliarineqartassapput. Siumup qulakkeerniarpaa meeqqat pisinnaatitaaffiisa ersarissumik inuiaqatigiinnut paasititsiniutigineqartarnerisa ingerlaannarnissaa.

Suliassaannut ilanngullugit makku pingaartinneqassapput:

Meeqqat oqaaseqartartuata meeqqat pillugit misissuinerminni saqqummiuttagaasa malitseqartinnissaat Siumup eqqumaffiginiarpaa.

UTOQQAAT

Utoqqaat pillugit politikitsinni inuup naleqassusia aallaaviuvoq - tamatumalu siunertaasa ilagaat toqqissisimaneq pitsaassuserlu.

Nunatsinni utoqqanngorluni inooqataaneq nuannersuusariaqarpoq. Utoqqaat illoqarnikkut sussassareqatigiinnikkut aningaasaqarniarnikkullu atugarissaartut inuiaqatigiinni suleqataajuarnissamat piumassuseqassapput, taamaattumik utoqqaat ajunngitsunik atugaqarnissaat periarfissaqartitaanissaallu Siumup sulissutigiuarpa.

Utoqqaat sulisinnaasut sulisinnaajuarnissaat suliffeqarfinit pisussaaffiujuartariaqarpoq.

Innuttaasut utoqqalisut suliffeqareernermit utoqqalinersiuteqalernissamat pitsaasunik atugassaqaarnissaat qulakkeerneqassaaq, suliffeqarfiillu tamatumani akisussaaqataanerat pissusissamisorpoq. Pilersueqatigiittussaanerup inatsisaa allanngortinneqassasoq Siumup sulissutigissavaa.

Utoqqaat imminnut ikiorsinnaanngitsut nammineq angerlarsimaffimmini sapinngisamik sivilunerpaamik najugaqarnissaat qulakkeerneqassaaq, angerlarsimaffimmi ikiorteqarnikkut. Utoqqaat ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut angerlarsimaffinni, paaqqinnittarfinni ininilu illersugaasuni pitsaasunik naammattunillu inissaqartinneqassapput. Siumup nangittumik suleqataaffigissavaa utoqqaat piginnaasaqarnerusut angerlarsimaffissaannik pilersitsiortorreq.

Nunatsinni puigortunngortut amerliartorput, taamaattumik puigortunngortunik sullissineq pitsanngorsarneqartuariaqarpoq. Utoqqaat pillugit periuuserineqartussatut tunaartarineqalersoq nalilersortuarneqassasoq Siumup sulissutigissavaa. Taassumalu malitsigisaanik puigortunngornermut pitsaanerpaamik sullissinissaq siunertaralugu sulisunik pikkorissaajuarnissap ingerlattuarneqarnissaa.

Siumut isigaluni utoqqalinersiutissanut aningaasaateqarfinnik aqqissuussinikkut utoqqaat aningaasaqarnikkut pitsaasunik atugaqarnissaat qulakkeerneqassaaq. 67-inik ukioqalernermit utoqqalinersiuteqalersinnaaneq periarfissaajuartariaqarpoq. Utoqqaat utoqqalinersiutillit saniatigut isertaqarusuttut periarfissaqartuariaqarput utoqqalinersiutiminnik ilanngaaffigineqaratik. Utoqqaat tamarmik naligiimmik utoqqalinersiuteqassapput, katissimaneq, aappariinneq najungaqatigiinnerluunniit apeqqutaatinngu. Ukiopassuarni suleruloreernermit 64-nik ukioqalernermit utoqqalinersiaqalersinnaanerup periarfissaanissaa Siumup nalilersussavaa.

Siumup pingaartippaa Utoqqaat Nipaata Kattuffiat ersarissumik utoqqarnut politikeqarnertigut qanimut suleqatigineqartuarnissaa. Kommunit aqqissuuteqqinneqarsimanerat ilutigalugu utoqqaat siunnersorteqartarnissaat isumannaarneqartariaqarpoq. Kattuffiup ingerlalluarnernissaa tusarsaanerulernissaalu siunertaralugu Kattuffiit allat assigalugit ilaasortat namminneerlutik akiliteqartalersinnaanerat Siumup aqutissiuukkusuppaa. Soorunami Utoqqaat qanimut suleqatigalugit.

Siumup sulissutigaa inoqarfinni tamani utoqqaat ataatsimuualaartarnissamut timersoqatigiittarnissamullu periarfissaasa pitsaanerulersinneqarnissaat.

Utoqqartatsinnut soraarnerussutisiat tungaatigut minnerpaaffiliinissaq anguniarneqassaaq. Aalajangersimasunut aningaasartuutit akilereerlugit utoqqaat naammattunik aningaasaateqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Utoqqaat illuinik sanaartornerit immikkut misissuiffigineqassapput.

Puigortunngortut pillugit sullissinissaq sinaakkusiinissarlu, soorlu ineqarnikkut kiffartuunneqarnikkullu atugaannut naleqquttumik aqqissuussisoqassaaq.

ISUMAGINNINNEQ

Inuiaqatigiit ineriartoqqinnissaannut siuariartornissaannullu atugarissaarneq tunngaviusaaq. Inuiaqatigiit atugarissaarnikkut nukittuumik inissisimasut ilaqutariit tunngavissaraat ikiorneqarnissamillu pisariaqartitsisut ikiorneqarnissaat qulakkeertariaqarluni. Inuiaqatigiit atugarissaarnerat pitsaasoq tassaavoq peqqinnissamut ilinniarnissamut suliffeqarnissamullu atugarisatigut periarfissaarneq, sumi inissisimaneq apeqqutaatinnagu.

Siumut tunngaviusumik isumaqarpoq nunatsinni innuttaasoq kinaluunniit peqqissoq imminut napatinnissaminut killilerneqanngitsoq pisussaaffeqartorlu. Nunatsinni inuk kinaluunniit atugarisami pitsanngorsartuarnissaanut akisussaaqataavoq. Isumaginninnermut ikiorsiissutit sulinerup akilersinnaanerujuarnissaanik qulakkeerinnittumik annertussusilerneqartariaqarput.

Siumut isumaqarpoq innuttaaqataasoq kinaluunniit pisussaaffeqartoq ilaqtutaminut, qanigisaminut nunaqqatiminullu inooqataanermini timikkut tarnikkullu inuunerup atoruminartuunissaanut suleqataanikkut akisussaaqataassalluni.

Siumut isumaqarpoq inunnik isumaginninnikkut sullissinerit ikiorsisarnerillu tamarmik, naatsorsueriaatsit naleqassutsimik aallaaveqartut sakkugalugit, ingerlaavartumik nalilersorneqartariaqartut naleqqussartuarneqarlutillu. Taamaaliornikkut nunatsinni sullinneqartunut tamanut sullissineq pitsaanerpaaq naligiinnerusorlu anguneqassaaq, tamannalu ineriartortinneqassaaq Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqatigiinnerisigut. Isumaginninnikkut sullissineq imminut ikiornissamik aallaaveqartillugu ingerlanneqartassaaq.

Siumut isumaqarpoq inunnik sullissineri sulisorisat tamarmik ataavartumik pikkorissartinneqartarnissaat periarfissaajuartariaqartoq.

Isumagineqarnissamik pisariaqartitsisut imminut ikiorsinnaanngorlugit ikiorserneqartarnissaat Siumup politikkerisaa aamma kommunerujussuit siunnerfigisariaqarpaat.

Maannakkut ajornartorsiutaavoq isumaginninnerup iluani ilinniarsimasut illoqarfinni anginerneikkumanerunerat. Taanna atorfinitsitsineri isumaqatigiissutitigut eqaannerusumik aaqqiiffisariaqarpoq.

Suliagut tamarmik meeqqanik ilaqutariinnillu ingerlallualersitsinissamik siunertaqarput:

- Inunnik sullissisut ilisimasaasa atorluarneqarnerunissaat siunertaassaaq.
- Ilaqutariit siusinaartumik ikiorserneqartarnissaat anguniarneqassaaq.
- Angajoqqaarsiannngortitsisarneq nukittorsarneqassaaq, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinnut tunniussisarneq annikillisarneqarluni. Ilaqutariit iluani angajoqqaarsiannngortitsisinnaaneq ataqatigiittumik aqqissorneqarnissaa anguniarneqassaaq.
- Angajoqqaarsianut tapiissutit naleqquttumik inissinneqarnissaat anguniarneqassaaq.

- Kommunit akornanni assigiimmik inatsisit tunngavigalugit sulisoqassaaq, tamanna anguniarlugu ataqatigiissaarisussamik pisariaqartitsisoqarnera qanoq iliuseqarfigineqarnissaa Siumup sulissutigissavaa.
- Tarnikkut napparsimasut saaffiginninnissamut ikorfartorneqarnissaat pimoorullugu anguniarneqassaaq.
- Tarnimikkut innarluutillit periutsit allat atorlugit ikiorsersinnaanissaat sutigut tamatigut anguniarneqartariaqarpoq.
- Atuarfeqarfinni inunnik isumaginninnermi siunnersortinik kommunini tamani pilersitsinissaq qulakkeerneqassaaq.
- Inunnik isumaginninneq assannik amerlasuunik pisariaqartitsivoq siunissarlu ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu utoqqaat amerliartortussaapput, taamaattumik siunissami sulisussat isumannaarnissaat aqutissiuunneqassaaq.
- Inunnik isumaginninnerup iluani pisinnaatitaaffiit, soorlu angajoqqaat innarluutilimmik meerallit pisinnaatitaaffii, erseqqarissumik paasinartumillu susassaqarfinni saaffiginnittarfinnilu takuneqarsinnaaneri aqutissiuunneqassapput Innarluutillit oqaaseqartartuat peqatigalugu.
- Angerlarsimaffeqarnissaq pisinnaatitaaffiuvoq, taamaattumillu najugassaqaqngitsut najugassaqaqqilernissamik tungaanut unnuiffissaqarsinnaanissaat inummut pisinnaatitaaffiussaaq.

INUIT INNARLUUTILLIT

Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii illersorlugit sulinerup ingerlanneqarnissaa qulakkeerumallugu Inuit innarluutillit oqaaseqartartuat Siumup siuttuuffigisaanik pilersinneqarpoq, Inuillu innarluutillit pillugit inatsit nutarterneqartuarluni.

Nunatsinni timikkut ersinngitsumillu innarluutillit ikiorserneqartarfiisa isumagineqartarnerisalu pitsanngorsarneqartuarnissaat qulakkeersimaniarlugu naleqqussarneqartassapput. Angerlarsimaffimmi pisariaqartitat aallaavigalugit pisortanit ikiorsiarnissaaq pitsaanerpaamik naleqqussarneqassaaq. Taamatullu nunatsinni inunnut innarluutilinnut najugaqarfiit pisariaqartitsinermut naapertuuttut sulisoqarnikkullu naleqqussaaffiusut sapinngisamik pitsaanerpaamik ingerlanneqassapput.

Innarluuteqarnermi pisinnaasat sulisinnaassuserlu aallaavigalugit, suliffinnut naleqquttunut sulisumut suliffeqarfimmullu iluaqutaasumik, periarfissaqartitsilernissamik naleqqussaasoqassaaq.

Angajoqqaat illoqarfigisami avataani paaqqutarineqartumik inummik innarluutilimmik qitornaqartut ukiumut ataasiaq akiliunneqarlutik qitornaminnik tikeraarsinnaatitaalernissaat kommunerujussuit peqatigalugit suliarineqartariaqarpoq.

Inuiaqatigiit avatangiisillu piareersarneqassapput inuit innarluutillit akuusinnaanngortillugit, soorlu qamutinik assakaasulinnik atuisut suliffeqarfinnut, pisortat kommunillu allaffeqarfiinut, aningaaserivinnut allanullu isersinnaanissaat inatsisitigut piumasaqaatineqartoq.

Inuit innarluutillit tarnimikkullu nappaatillit isumagineqarnerat pitsaanerpaaq angujumallugu sullissinissamik ilinniagallit amerlisarneqassapput ullumikkullu sulisorineqartut pikkorissartuarnissaminut periarfissaqartinneqartassallutik.

Timikkut tarnikkullu innarluutillit inissaqarnertigut, atuarfeqarnertigut, sulisoqarnertigullu piorsaaffigineqassapput, pisariaqartitaallu naapertuuttumik Namminersorlutik Oqartussanit Kommunerujussuarnillu aningaasalersorneqarlutik.

Nunatsinni tarnikkut nappaatillit isumagineqarnerat pitsanngorsarneqartuassaaq atornerluisunullu katsorsaasarneq piorsarneqartuassalluni.

Timikkut innarluutillit inissaqartinniarnerat piorsarneqassaaq, ininik naleqquttunik sanasoqarneratigut, nammineersinnaanngitsullu eqqarsaatigalugit najugaqarfinnik pilersitsiortornikkut.

Inunnik innarluutilinnik meerallit pitsaanerusumik kiffartuunneqassapput. Inunnut innarluutilinnut sullissisut ataasiakkaat aalajangersimasumik inunnik innarluutilinnik sullissisutut sungiussisimalluartut amerlisarnissaat sulissutigineqassaaq. Inuit innarluutillit illoqarfimmut allamut inissinneqarsimasut pisariinnerusumik sullinneqartarnissaat aamma pisariaqarpoq. Inuit innarluutillit ajunnginnerusumik atugaqassappata pisariaqarpoq angajoqaat

attavigilluarneqartarnissaat. Inuit innarluutillit ilaquttaminnut tikeraartinneqartarnerat aaqqissuussaanagerusumik tamanullu naammaginartumik ingerlanneqartariaqarpoq.

Timikkut tarnikkullu innarluutilinnik sullissisut ataavartumik pikkorissartinneqartarnissaat pisariaqarpoq.

Ersinngitsumik innarluutillit paasineqajaarnerusalernissaannut iliuusissat pilersinneqassapput, sullinneqartarnerisalu pitsanngorsarnissaat Siumup sulissutigissavaa. Angajoqqaat ersinngitsumik innarluutilinnik meerallit ulluinnarni oqilisaaffigineqartarnissaasa aqutissiuunneqarnissaa nalilersorneqassaaq.

Meeqqerivinni sulisut innarluutit pillugit pikkorissarnissaat pillugu periarfissiisoqassaaq siusinnerusukkut sullissineq anguniarlugu.

Inunnut innarluutilinnut angajoqqaat immikkut ittumik sulinerup tungaatigut oqilisaaffigineqartarnissaasa aqutissiuunneqarnissaa anguniarneqassaaq.

PINAVEERSAARTITSINEQ KATSORSAANERLU

Pinaveersaartitsineq aqutigalugu inuiaat peqqinnarnerusumik inuuneqarnissaanut aqutissiuussineq isumaginniffiit tamarmik suleqataaffigisaannik ingerlanneqartariaqarpoq. Pinaveersaartitsineramik suliaqarneq nukittorsarneqartuassaaq - qitiusumi najugaqarfinnilu ataasiakkaani. Suliniarnermi innuttaasut suleqatigineqassapput.

Pinaveersaartitsineq pillugu Siunnersuisoqatigiit nuna tamakkerlugu atuuttut ataavartumik anguniakkanik periusissanillu naleqqussaallutik siunnersuusiortassapput, inuiaqatigiit naleqartitaat pingaartitaallu aallaavigalugit.

Paarisa tassaassaaq pinaveersaartitsinermi suliniarnermi aamma peqqissutsimik siuarsaanermi Naalakkersuisoqarfinni kiisalu kommunini suliniutinut attaveqaataallunilu ataqatigiissumik suliniarnissamat siuarsaasoq. Paarisap suliaasa pitsaasut innuttaasut akornanni suli sunniuteqarnerusumik atuutsinneqalernissaat siunertaralugu Naalakkersuisut kommunerujussuillu aaqjissuusseqatigiinnissaat Siumup sulissutigissavaa. Ullumikkut aningaasarpasuit pinaveersaartitsinermit Paarisa Inuunerittalu aqutigalugit atornerqartarput, kommunerujussuillu akisussaaffiit toqqaannarnerusumik sammiveqartillugit, iliuusissanullu pineqartunut tigussaasunngortillugit, naleqqussarneqassapput.

Sukkumik atornerluinerup pinngitsuuisinnaajunnaarnerullu nappaatit akuerisaalernissaa pisariaqarpoq. Siusinaartumik sukkumik atornerluisuusarnerup pinngitsuuisinnaajunnaarnerullu pinaveersaartinnissaat sulissutigineqartariaqarpoq.

Ullumikkut inuusuttorpasuit naartuersittarput tamannalu inuttut naleqassutsimut annertuumik sunniuteqartarpoq peqqinnissaqarfinnillu annertoqisumik suliakkersuilluni.

Pinaveersaartitsinerit inuusuttut ornittagaani klubini, timersoqatigiiffinni allanilu annertusarneqartariaqarput.

Pinaveersaartitsineramik suliit annertusineqassapput, aamma kinguaassiuutitigut atornerluisut atornerlugaasimasullu sullinneqalernerit nanginneqassapput.

Tupamik pujortartarneq akiorniarlugu siusissukkut pinaveersaartitsisoqartariaqarpoq. Tupamik pujortaliaartartut ikiaroorartumik atornerluisunngornissaanut qaninnerusarmat.

Imerajuttunik, ikiaroorajuttunik aningaasanoorajuttunillu pinngitsuuisinnaanermik katsorsaanerit tamarmik peqqinnissaqarfiup iluaniilersinneqassapput. Katsorsaasut peqqinnissaqarfimmi atorfeqartuussapput, innuttaasullu peqqissarnissamik pisariaqartitsisut akeqanngitsumik katsorsartissinnaalernissaat isumagineqassalluni. Ilutigisaanik katsorsaariaatsit tulluurtuunersut nalilersoqqinneqartassapput, periutsit allat aamma periarfissiissutiginnissaat ammaffigalugu, soorlu Minnesota.

Najugarisami sunngiffimmi sammisasaqartitsinerit peqqinnartunik nuannersunillu imaqartikkumallugit innuttaasut namminneq peqataanissaat aqutissiuutissavarput.

Isumaginninnermut ukiut tamaasa aningaasartuuterpassuaqartarneq eqqarsaatigalugu pinaveersaartitsinnermut aningaasaliissuteqarluartarnikkut siunnersuisarnerit pitsaanerulernerisigut isumaginninnermut aningaasartuutaasartut apparsarneqassapput.

INUIATTUT ILEQQUT - PIORSARSIMASSUSEQ - KULTURI

Nunarput ingerlanneqassaaq Kalaallisut oqaatsivut pisortatigoortumik oqaasiusut atorlugit.

Taamaattumik oqaatsit pillugit inatsit oqaatitsinnik illersuisoq pilersinneqassaaq.

Nunarput namminersorluni kulturikkut pitsaasunik atugassaqartitaasoq Siumup anguniagaraa, tamannalu ilaatigut “Kulturip ulluanik” pilersitsinikkut annertusarneqassaaq.

Inuiaqatigiit atugarissaartut ilisarnaatigilluinnartarpaat kulturikkut sunngiffimmilu uummaarissumik peqataalluartut. Inuiaqatigiit tamatta suliassaraarput nunaqqatitta kulturikkut sunngiffimmilu peqataanissaannut pitsaanerusunik tunngavissioinnissaq kiisalu nunaqqatigiittut qaammarsaqatigiinnissaq.

Piorsarsimassutsikkut ineriartortitsineq tassaassaaq inuiaqatigiinnit aallaavilik, inuiaqatigiit kissaataat aallaavigalugit. Siumumi isumaqarpugut piorsarsimassutsimut pisortaniit aningaasaliissutaasartut Naalakkersuinikkut siunertarineqartunut naapertuuttuusassasut.

Nunatsinni kalaallisut oqaatsitta siunissami ajunngitsumik atugaanissaat Kalaallisullu atuakkiortarnerup ineriartortittuarnissaa siunertaralugu Kalaallit Nunatsinni atuakkiortunngorniarfimmik pilersitsisoqarnissaa Siumup sulissutigissavaa. Siumup sulissutigissavaa kalaallit atuakkiortuisa atuakkiai erianartut ullumikkullu naqiterneqarunnaarsimanertik aallaavigalugu pissarsiariuminaallisimasut naqiterinneqaqqinnissaat. Naqiterinernut ilanngullugit atuakkiat e-book-inngorlugit immaqaluunniit atuakkat atuffassissutitut pissarsiarineqarsinnaanngornissaat sulissutigineqassaaq.

Siumup anguniarpaa nunatsinni suliffeqarfiit pisortat ingerlataat tamarmik oqaatsit pisortatigoortut – Oqaatsivut – atorlugit ingerlatsiviussasut. Siumup anguniarpaa pisortatigoortumik oqaatsit tamakkiisumik atuutsinneqalissasut kingusinnerpaamik ukioq 2025 nallertinnagu, pisortat suliffeqarfiini sulisut oqaatsitsinnik atuinngitsut pisortatigoortumik oqaatsitsinnik ilinniarsinnaanissaminnut pinngitsooratik periarfissinneqassapput.

Tusagassiuinermut tunngatillugu siammasissumik aallakaatitassiornerup nukittorsarnissaa pingaaruteqarpoq. Tusagassiornermi pitsaassuseq qaffasinnerpaaq anguniarlugu TV-qarfinni radioqarfinnilu tamani tusagassiuusut teknikerillu ilinniarsimasut atorneqarnissaat anguniarneqassaaq. Nuna tamakkerlugu tusagassiuutit nukittuut, ullumikkornit amerlanerusut siammasinnerusullu pilersinneqassapput tamat oqartussaaqataaneranut pingaaruteqarmat.

Tusagassiuutininik kiffartuussinissamik isumaqatigiissut ullutsinnut naapertuuttunngortillugu nutarteqqinneqassaaq. Aaqqissusaaanermi oqartussasut tassaassapput inuiaqatigiinni ilisimasaqarnertik, naleqartitatsinnik oqaatsitsinnillu piginnaasaqarnertik ilisimasaqarnertillu toqqammavigalugu atorfinitsinneqarsimasut.

Tusagassiuutit nukittunerulernissaat anguniarlugu, Siumut periusissioinnissamik suliaqassaaq, ulluinnarni “medieforlig”-imik taaneqartartumik. Suliap siunertarissavaa, tusagassiuutit ataatsimut

isigalugit qanoq atugassaqarnissaat ineriartornissaallu siunissami Inatsisartutigoortumik sinaakkuserneqarsimassammata.

Nunap aqqinik tammatsaaliuinissaq inuiattut ileqqunik oqaluttuarisaanerannillu tammatsaaliueqataavoq. Taamaattumik nunap aqqinik nalunaarsuineq qaammarsaanerlu sukumiisumik suliarineqartariaqarput.

Piorsarsimassutsikkut inuusaatsikkullu kalaallit oqaluttuarisaaneranni eriagisassat pingaaruteqartut najukkani ataasiakkaani katersugaasivinni, Nunatta Katersugaasiviani Allagaateqarfianilu, atuagaateqarfiillu allat aqqutigalugit tammatsaalineqassapput. Nunatsinni eriagisassanik misissuisinnaaneq periarfissagissaarnerussaaq. Nunatsinni eriagisassat ajornannginnerusumik periarfissaqarluni ilinniartunit atuartunillu misissorneqarsinnaalissapput. Toqqortat eriagisassat innuttaasunit takuneqarsinnaanissaat aammalu takornarissanit alutornartutut alakkarneqarsinnaanissaat periarfissaasariaqarpoq. Taamaattumik katersugaasivinnik pitsanngorsaanerit aamma annertusaanerit aallunneqartariaqarput.

Eqqumiitsuliortut, sanaluttartut, atuakkiortut nipilersortartullu suliaminnut atatillugu pikkorissartinneqartassapput, suliaminnillu ingerlatsiffissaannik ineriartortitsisoqassalluni. Namminersorlutik Oqartussat Katuamut tapeeqataasarnerat aqqutigalugu annertunerusumik periarfissiisoqassaaq sinerissamut Katuap aqqissugaanik siammarterisarnissaaq.

Nunani avannarlermiut naggueqativullu annertunerusumik kulturikkut suleqatiginerussavagut.

Nuummi kalaallisut oqaatsitta nukittorsarnissaat avaqqunneqarsinnaajunnaarpoq. Taamaattumik immikkut iliuuseqarluni oqaatsitta tammatsaaliornissaat suleqatigiissutigineqassaaq.

Eqqumiitsuliorneq, isiginnaartitsineq, nipilersorneq, erinarsorneq timersornerlu meeqqerivinni, meeqqat atuarfiini ilinniartinnilu allani pingaartillugit ilinniartitsissutigineqartassapput.

Filmiliornerup nunatsinni ineriartornera annertusaavigineqartariaqarpoq, tamanna ilaatigut Filminstitutiliornikkut anguniarneqassaaq.

Atuakkiortut atuakkiannik naqiterisarneq annertunerusumik nunatsinni naqiterneqartarnissaat Siumup sulissutigissavaa.

Inuiattut ileqqutoqqagut tammatsaaliniarlugit piniakkanik killilersukkanik agguaassisarnermi immikkut inuiattut piniariaasitoqaaq atorlugu piniartunut pisassiisarnissaaq eqqunneqartariaqarpoq.

TIMERSORNEQ

Inuiaqatigiit timikkut anersaakkullu peqqissut pilersinneqassapput, ilaatigut timersornikkut periarfissat annertusarneqarnerisigut.

Siumup, Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiiffiit Kattuffiata anguniagaa 'Aalasa', ukioq 2030 nallertinnagu nunatta nunarsuarmi timimik aalatitsiffiunerpaanngornissaa, tapersersorpaa. Kattuffiullu periusissiaani meeqqat inuusuttullu aalanerulernissaannut siunniussat, kajumissutsimik suliaqarnerup pitsanngorsarneqarnissaa, aalariaatsit amerlanerusut assigiinngisitaarnerusullu kiisalu timersortarfiit aalarusulersitsisut pilersinnissaanni Siumut tamakkiisumik tapersersuilluni aqutissiuusseqataallunilu suleqataassaaq.

Nunaqarfinni timersornikkut kulturikkullu ineriartortitsinerup nukittorsaavigiuarnissaa ilutigalugu timersortarfeeqqanik / katersuuffigisinnaasanik nunaqarfinnut naleqquttunik sanaartorerup ingerlaqqinnissaa Siumup pingaartippaa. Nunaqarfinni sunngiffimmi sammisassaqaartitsivinnik, ukioq tamaat atorineqarsinnaasanik pilersitsisarnissaaq Siumup anguniagaraa.

Timersornermut Højskolimik nunatsinni pilersitsisoqarnissaa suliniutaavoq, pilersitsisoqareeraluarpalluunniilli nunani allani timersornerup tungaatigut ilinniarfiit suleqatigalugillu atorluarneqartuarnissaat periarfissaajuaannartariaqarpoq.

Qimusserneq kulturitoqqamik tammatsaaliuineruvoq, taamaattumik Siumup pingaartippaa qimussertartut kattuffiat suleqatigalugu qimussertarnerup tammatsaaliorneqarnerata sulissutigineqartuarnissaa.

Meeqqanik inuusuttunillu sungiusaasut aqutsisullu pitsaanerusunik atugassaqaarnissaat Siumup aqutissiuutissavaa. Meeqqat inuusuttullu sunngiffimminni peqqinnartunik sammisaqarsinnaassapput timersorneruppat, kulturikkut sulineruppat, inuusuttunulluunniit sammisaqaartitsineruppat, soorlu nipilersornerit assigisaallu. Sunngiffimmi ilinniartitsinerit nukittorsarneqassapput.

Nunatsinni timersornerup inuussutissarsiutitut ingerlanneqarsinnaalernissaata periarfissarsiuunneqarnissaa suliarineqartariaqarpoq. Nunatta nunanut allanut unammisartuisa timersornikkut pikkorissiarortuarsinnaanissaat ilanngullugu.

Nunatta erfalasua atorlugu OL-mi nunarsuarmioqatillu unammiaarnerini allani peqataasoqarsinnaalernissaa Siumup anguniarpaa.

E-sport nunatsinni siuariartorpoq. Taamaattumik Siumup E-sport timersuutitut akueralugu tapersersorpaa.

ILAGEEQARNEQ

Siumup anguniarpaa kalaaleq timikkut tarnikkullu toqqissisimasoq suleqataasorlu. Ilukkut nukittuujuneq inuunermilu ingerlalluarneq Siumup anersaaraa.

Nunatsinni pisortatigoortumik oqaluffeqarnermi Ilagiit Kalaallit Lutherikkuusut tunngaviupput.

Upperisarsiorneq inunnt ataasiakkaanut misigissutsinullu tunngalluinnartuuvoq, taamaattumik nunatsinni upperisarsiornermi sammiviit assigiinngitsut ingerlanneqarsinnaasariaqarput.

Siumup ataqqivaa ilagiit Lutherikkuusut ilagiit danskit (folkekirken) ingerlanermini tunngavii assigalugit ingerlanerat. Siumut isumaqarpoq nunatsinni ilagiit nammineq siulersuissasut ilagiinni qullersaqarfik sinniisullu peqatigalugit. Nunatsinni Ilagiinni aaqqissugaanikkut naleqqussaanaasaaq Siumup suleqataaffigerusuppaa, ilagiit qullersaallu peqatigalugit.

Ilagiinni sulisooreersut sulisussallu pikkorissartinneqartarnerat ilinniartinneqartarnerallu aaqqissuulluugaasumik aaliangersimasumillu ingerlanneqartalissaaq. Ajoqinngorniartarneq aaqqissuuteqqinneqassaaq ukiut tamaasa ajoqinngorniartunik aallartittoqartalernissaa siunertaralugu.

Ilagiinnik sullissiviit, oqaluffiit, palasit illui il.il. ullutsinnut naleqquttumik nutarterneqassapput ingerlaavartumillu aserfallatsaalineqartarnissaat isumannaarneqassalluni. Palasit illuisa ingerlanneqarnerannut akisussaaffik A/S Inissiaatileqatigiiffik Inip tigussavaa.

Taamatuttaaq Siumup pingaartippaa nunaqarfinni isorliunerusunilu ajoqit atorfinitsinneqartussat sumiiffinniit sumiiffimmut nuttarnerminni inissaqarnikkut pitsaaneruseqarnerat aaqqissuussiffiqarneqarnissaat, pisataasa assartorneqarnerat allatuulli pisortat ataani sulisut akiliunneqartartut assigalugit akiliunneqartarnissaat ilanngullugu.

Nunaqarfinni / Isorliunerusuni ilagiit pattattuujutigalutik ajoqeqartarnerat periarfissatut ammatinneqassaaq.

KOMMUNIT

Kommunit namminersortuunerat Siumup aallartinnerminiilli ataqqisaraa taamaaginnarnissaalu sulissutigiussallugu. Siumup anguniarpaa kommunit aningaasaqarnikkut suliaassatigullu namminersortuunerisa ineriartortinnissaat, kommuninik aqqissuusseqqinnermi pilersaarusaasimasut isumaqatigiissutillu nutaat naapertorlugit.

Kommunit aqqissuussaananerat ingerlatsinerallu assigiimmik sinaakkuserneqartariaqarpoq, assigiimmik ingerlatsisinaanerat qulakkeerniarlugu.

Kommunit ataatsimut kattussuutillugit Kommunerujussuarnik pilersitsinerup kingorna paasinarsivoq Tasiilap Ittoqqortoormiullu Sermersuup Kommunianut ilaatinneqalernerat sorspassuartigut nunatta kangiani najugaqartunut nukillaarsaataasoq. Nunatta kangia ineriartoqqittariaqarpoq innuttaasut kinaassuseqarnerat nammineersinnaaneralu pingaartillugit. Taamaammat Nunatta kangiaata immikkut Kommuninngortinnissaa Siumup sulissutiginiarpaa.

Kommuninut politikimut tunngaviusumik Siumup siunertatut anguniagarai:

- Kommunit aqqissuuteqqissimanerisa kinguneranik inuit najugaqarfisik pillugu oqartussaaffiarneqassanngillat, sumiiffimmilu najugaqartut imminerminut atukkaminnullu oqartussaananerunerat tunngavigalugu kommunit ingerlatsissasut Siumup pingaartippaa.
- Qinikkatut kommunini sulinnermi pisinnaatitaaffiit nukittorsarneqarnissaat pisariaqarpoq, aamma kredsmandatip isumaa inatsisini ersarissarneqarnissaa qulakkeerneqassaaq.
- Nunatsinni najugaqarfiit naligiimmik ingerlanneqassapput, aamma Kommunit akornanni innuttaasunut assigiinnerusumik atugassaqtinnissaat siunertarlugu kommunit suleqatigiiffisaanik pilersitsisoqarnissaa anguniarneqassaaq.
- Nunatsinni sumiluunniit najugaqaraluarutta pitsaasunik atugaqassaagut.
- Najugaqarfiit tamarmik ineriartortitsinissamut ingerlatseqataasinnaanerat Naalakkersuinikkut qulakkeerneqassaaq.
- Nunatsinni sumiiffiit ineriartortissallugit kajuminnarnerusariaqarpoq, najugaqarfigissallugit aningaasatigullu piorsassallugit. Illoqarfik pingaarnaq, illoqarfiit allat immikkoortortallu tamarmik ilisarnaateqarput, nukittuffeqarlutik ineriartornermullu periarfissaqarlutik.
- Kommunini kifartuussineq, suliffissaqarneq aningaasatigullu atuagassarititaasut naligiinnerunissaat anguniarlugu ineriartortitsineq ingerlanneqassaaq.
- Kommunit ineriartornissaannut suliniuteqarnermi kommunerujussuup aningaasatigut, isumaginninnikkut avatangiisitigullu nammineq napatissinnaanissaa anguniarneqartassaaq.
- Kommunit nukittuffii ineriartornissamullu periarfissai aallaavigalugit ineriartortitsineq ingerlanneqartassaaq.
- Kommunalbestyrelsip aqqissugaanera nalilersoqqinneqartariaqarpoq.
- Kommunini ineriartortitsinermut suliniutit kommunimi najugarisanilu piginnaasat nukittuffiillu aallaavigalugit ingerlanneqartassapput.
- Kommuninik ineriartortitsineq siuarsarneqartassaaq Namminersorlutik Oqartussat, kommunit, suliffeqarfiit, suliniaqatigiiffiit allallu ataqatigiissaarnerisigut.

- Pisortat ingerlataanni namminersortuni siulersuisulersuisarnermi kommuni sumiiffigisaata siulersuisuni immikkut inissaqartinneqartariaqarpoq.
- Ineriartornermut arlalippassuartigut Kommunerujussuit akisussaapput, taamaattumik kommunerujussuit suliassat akisussaaffiillu annertuut isumaqatigiissutit tunngavigalugit ingerlateqqissavaat.
- Kommunit pisussaaffigaat nunaqarfinni aqutsisut annertunerpaamik nunaqarfimminnut tunngasunut akisussaaffilissallugit.
- Nunaqarfiit pillugit Nuummi 2017 ataatsimeersuarnermi anguniakkat ingerlariaqqinnissamut innersuunneqarput.
- Kommunerujussuit kattuffeqalertariaqarput.

Kommunerujussuarnik naleqqussaaqqissinnaaneq kommunerujussuarmi innuttaasut amerlanerussuteqartut piumasarippassuk aammalu tamanna kommunalbestyrelsip isumaqatigiittup piumasarippagu Siumup ammaffigaa.

Siumup qulakkeerniarpaa kommunerujussuit imminnut napatissinnaalernissaat, kommunerujussuit immikkuullarissusaat, naleqassusaat nukittoqutaallu aallaavigalugit. Kommunerujussuarni inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinissami tunngaviuvoq uumassusilinnik uumaatsunillu atorluanerulernissarput. Kommunerujussuit namminneerlutik nunanik allanik suleqateqarnissamut periarfissatik naapertorlugit inuutissarsiornikkut allatigullu ineriartortitsinermi suleqateqartarnerat pissusissamisoorpoq.

PISORTANI ALLAFFISSORNEQ

Nunatsinni pisortat allaffissornerat oqaatsivut atorlugit ingerlanneqassaaq.

Pisortat allaffissorneranni sulisorisat katitigaanerat qaqugukkulluunniit nunami innuttaasut katitigaanerannut naapertuuttumik aaqqissuunneqassaaq. Taamatut inissisimalernissaq anguniarlugu pisortat allaffissorneranni sulisorisat katitigaanerat pillugu misissuisoqassaaq, sumi pitsaangorsaasoqartariaqarnerasoq paaseqqissaarumallugu.

Naleqqussaasoqarfiusariaqartuni tamani kalaallit naapertuuttumik amerlassuseqartut atorfinitsinneqarnissaannut pilersaarusiortoqassaaq, aporfiusinnaasut piarlugit, piginnaangorsaanerillu pisariaqartinneqartut pilersillugit. Taamatut naapertuilluarnerusumut naleqqussaalluni ingerlatsineq ullormiit ullormut naammassinissaa naatsorsuutigineqarsinnaangimmat – naapertuuttunngorsaalluni pilersaarutit ukiut sisamakkaarlugit nalilersorneqartarnissaat nutarterneqartarnissaallu pisassasoq Siumup sulissutigissavaa.

Nunatsinni pisortani allaffissornikkut aammalu nutserinertigut aningaasartuuteqartarneq annertoq suli maannamut appariartunngitsoq annikillisinneqarnissaa suliniutigineqassaaq. Tamatumani Namminersorlutik Oqartussani naalackersuisoqarfinni assigiinngitsuni pisortanik atorfinitsitsinerni inuiaqatigiinnik ilisimasaqarneq, naleqartitanik oqaatitsinnillu piginnaasaqarlunilu ilisimasaqarneq salliutillugit nalilersuinermi tunngavigineqartassapput.

Nutserinermut atortut inuiaqatigiinnit aningaasalersorlugit inerisarneqarnikut qarasaasiatigut, innuttaasunut tamanut ammasumik periarfissiissutigineqarnissaat Siumup anguniassavaa. Taamaaliornikkut innuttaasut akunnerminni allattariarsornikkut aamma paaseqatigiilluarnerunissaat anguniarneqassamat.

Pisortat suliffeqarfiutaasa naqitertittagaat nunatsinni naqitertinneqartarnissaat sulissutigineqassaaq.

NAMMINERSORLUTIK OQARTUSSAT SULIFFEQARFIUTAAT

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaat sineriammut nuunneqarsinnaanissaat iluaqutaanerpaaffissaa ujartorlugu misissorneqassaaq.

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaat Danmarkimiittut nunatsinnut nuunneqarnissaat siunertaralugu suliniarnissaq ingerlateqqinneqassaaq.

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaanni assigiingitsuni pisortanik atorfinitsitsinerni inuiaqatigiinnik ilisimasaqarneq, naleqartitanik oqaatitsinnillu piginnaasaqarlunilu ilisimasaqarneq salliutillugit nalilersuinermi tunngavigineqartassapput.

Inuit piginnaaneri aallaavigalugit ingerlatseqatigiiffinni siulersuisuliisarneq isumagineqassaaq, tamatumani inuiaqatigiinnik ilisimasaqarneq, naleqartitanik oqaatitsinnillu piginnaasaqarlunilu ilisimasaqarneq salliutillugit nalilersuinermi tunngavigineqartassapput.

Siumut isumaqarpoq Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffinnut sinaakkutinik ersarissunik siunnerfiliinissaq pisariaqartoq, taamaalluni inuiaqatigiit sinnerlugit piginnittut sinniisaattut Naalakkersuisunit naatsorsuutigisat innersuussutigisaassullu ingerlaavartumik malinnaaffigineqarlutillu nutarterneqartuarsinnaaniassammata, ingerlatsineq tamatigut inuiaqatigiit ineriartornerannut naleqqussarneqarsinnaassammata. Taamaammat piginnittuunermut politikiliornermi Siumut peqataavoq, tamatumani politikkut siammasissumik isumaqatigiissuteqarneq tapersorlugu.

Pisortat suliffeqarfiutaasa akunnerminni ataqatigiissaarinerunissaat avaqqunneqarsinnaanngilaq, soorlu GTO atuukkallarmat ataqatigiissaarisooqartarsimaneratuulli sanaartornerit, nunagissaanerit il. il. ingerlanneqartarnissaat pisariaqarpoq. Nunagissaanerit pineqartillugit nunaqarfiit ilanngullugit eqqaamaneqartuassapput.

Siumup pingaartippaa politikikkut isumaqatigiissutigineqartumi sinaakkutit isumaqatigiissutigineqartut malinnaaffigeqqissaarneqarnissaat, siulersuisuutinneqartunillu aamma malinneqarnissaat avaqqunneqarsinnaanngitsumik piumasaqaataanissaa piumasaralugu.

NAMMINERSORTUNNGORSAANEQ

Inuiaqatigiit ingerlanneqarneranni innuttaasut toqqaannarnerusumik peqataallutillu akisussaaqataanissaat siunertaralugu suliffeqarfissuit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut ilaat namminersortunut ingerlatassanngortinneqarsinnaanerat Siumup peqataaffigisinnaavaa, taamaaliorneq inuiaqatigiit kiffartuunneqarnerannut aningaasaqarniarnerannullu isumannaatsumik ingerlatsiviusinnaagaangat. Kisianni Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaannik namminersortunngorsaaneq sukkavallaartumik ingerlanneqassanngilaq.

Suliffeqarfissuit ilaat nunarput tamakkerlugu sullissiviusut namminersortunngorsarniaannarlugit namminersortunngorsarneqassanngillat, tamatumani inuiaqatigiinni isumagineqartut suliarineqartullu tamatigut isumannaatsuunissaat siunertaajuartariaqarmat.

Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaannik namminersortunut tunisiniarnermi makkua mianerineqartarnissat qulakkeerneqartassaaq:

- Suliffeqarfissuup pisussaaffii eqqarsaatigalugit innuttaasunut kiffartuussinerup ajorseriannginnissaa.
- Namminersortunngorsaaneermi sapinngisamik qulakkeerneqartassaaq innuttaasut piginneqataasarnissaat akisussaaqataasarnissaallu, niuernikkut periutsit nalinginnaasut aallaavigalugit.
- Namminersortunngorsaaneermi innuttaasut aningaasarsiornikkut inuussutissarsiornikkullu isumalluutaasa akornusinnginnissaat qulakkeerneqartassaaq.
- Namminersortunngorsaaneermut atatillugu qulakkeerneqartassapput nunaqavissut suliffisaqartinnissaat aammalu inuiaat kalaallit kulturiannik mianerinninnissaq.
- Namminersortunngorsaaneermi nunatta aningaasarsiornikkut unammillersinnaassusia mianeralugu nunanik allanik niueqateqartoqartassaaq.

Siumup anguniarpaa Kalaallit Nunaat namminersorluni inuussutissarsiuteqarnissamut piumassusilinnut periarfissiisoq inuiaqatigiit ataatsimut siunertarisaat soqutigisaallu aallaavigalugit.

EQQARTUUSSIVEQARNEQ

Siumup pingaartilluinnarpaa siunissaq eqqarsaatigalugu eqqartuussiveqarnerup nunatsinniit oqartussaaffigineqalernissaa, tamannali aatsaat pisariaqarpoq suliffeqarfiit eqqartuussiveqarnermut attuumassuteqartut tamarmik isumannaatsumik naalagaaffimmiit piorsaaffigineqareernerisigut. Siumup pingaartippaa eqqartuussiveqarneq pinerluttaalisitsisarnermullu tunngasut nunatsinniit tiguneqassasut nunatta aningaasarsiornikkut nammineerluni tamakkiisumik ingerlasinnaalerpat.

Eqqartuussiveqarnermut ataatsimiititaliarsuup inassutai naapertorlugit Inatsisartut, Naalakkersuisut Folketingimullu ilaasortat aqqutigalugit Siumut sulissaaq.

Tassunga tunngatillugu Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Nunatsinni eqqartuussiveqarneq nunatsinni pissutsinut naleqqussarneqassaaq.
- Inatsilerituutut ilinniarsimasunik eqqartuussisoqartarnissaaq pisariaqarpoq.
- Illersuisut ilinniartinneqarlutillu pikkorissartinneqartassapput.
- Pinerluffigineqarsimasunut pinerlussimasunullu katsorsaasarnissaaq pitsaanerusoq anguniarneqassaaq.

Pineqaatissiisarneq pinerluttunillu isumaginninneq

Pinerluttunik pineqaatissiisarnerup pinerluutaasunut naapertuunnerusumik pillaasarnissaaq anguniarneqarpoq. Nalilersuutinut ilanngullugit eqqarsaatigineqarput piffinni pissutsit pinerluffigineqartullu atugarisaat.

Pinerlunnikkut eqqorneqartut isumagineqarnerisa sullinneqarnerisalu pitsaanerunissaaq anguniarneqarpoq, tamatumani eqqarsaatigineqarput pinerluffigineqartut piaarnerpaamik ikiorneqartarnissaaq saaffigisinnaasaasalu siammartertuarnissaaq.

Nunatsinni inuit eqqartuussiveqarnikkut kiffartuunneqarnerat eqaatsumik ataqatigiissumillu suleqatigiiffiusumik piorsaqqittariaqarpoq.

Siuliani taaneqartut aallaavigalugit pisariaqarpoq pinerlussimasut isumannaatsumik inissinneqartarnissaaq, pinerluffigineqarsimasut pinerluttorlu tamaasa eqqarsaatigalugit.

Nunaqarfiit isertitsiveqalernissaaq pisariaqavissoq anguniarlugu Naalagaaffik aningaasaliissuteqartariaqarpoq nunaqarfinni pissutsit naammaginangeqisut aqqiiviginiarlugit, tamatumani Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqataanissaaq pisariaqarluinnarpoq.

Politeeqarneq

Siumup anguniarpaa politeeqarnerup pinerluttunillu isumaginninnerup nunatsinniit tiguneqarnissaaq.

Kalaallit politiingorniartartut amerlisartariaqarput politiit suliffimmini pitsaanerusunik atugassaqartilernerisigut, politiitullu atorfiup soqutiginarsartuarneratigut.

Siumup sulissutiginneratigut maanna nunatsinni politiit suliaminnut akisussaaffiminnullu naleqqunnerusunik Danmarkimi suleqatimi akissaataasa assinginik akissaateqartinneqalernissaat soraarnerussutisiaqalernissaallu anguneqarpoq.

Politeeqarneq nunatsinniit tiguneqarpat avatangiisimik piniakkanillu nakkutilliineq ilanngullugu politiinit isumagineqalissaaq, politiillu piniarnermi avatangiisinillu nakkutilliisussanik ilinniartitsisalissapput.

Siumut isumaqarpoq, naak politiingorniartarnerup aqqissugaanera naalagaaffimmit oqartussaaffigineqaraluartoq, ilinniartitaanerup iluani oqaatitsinnik piginnaasaqarneq naleqarnerusutut isigalugu inissinneqassasoq, piukkunnarsinnaasut qallunaatut piginnaasakinnerinnaq aallaavigalugu mattunneqartariaqanngimmata.

Taamatuttaa q Siumut isumaqarpoq ernumanartutut isigineqartariaqartoq ukiuni kingullerni amerlasuuni malunnaatilimmik kalaallit ukiorparujussuarni politiitut misilittagallit allanik periarfissarsiortaler mata, suliffeqarfiummi iluani kalaaliuneq qaffakkiartornissamut aporfussanngimmat. Tamanna danskit naalagaaffiannut iluarsiivigineqarnissaa angutserlugu saaffiginnissutigineqassaaq.

NUNANUT ALLANUT TUNNGASUT

Siumup anguniarpaa sunulluunniit tunngasutigut nunanik allanik suleqateqarnissanut Nunatta nammineerluni isumaqatigiissuteqartalernissaa.

Nunarput ukiuni aggersuni annertuunik ilungersuutissaqarpoq. Nunarsuarmioqatigiit sukkaqisumik imminnut akuliukkiartuinnarnerisa tikikkiartuinnarpaatigut. Nunarsuaq inuuffigisarput allanngorpoq, Europami sorsuttoqarneranik malitseqartumik unammilligassat nutaat pisussaaffinnik annertuunik allatullu eqqarsartariaqarnitsinnik piumasaqarput, periarfissanilli nutaanik tamanna aamma uagutsinnut tunisivoq. Nunarujussuarmi isorartoqisumi najugaqarnerput nunanut allanut assersuunneqarsinnaanngitsoq nunarsuarmioqatigiit issittumut sammineranni periarfissat pigisatta atorluarnissaannik uagutsinnuinaq kisimi pisussaaffiliinngitsoq nunarsuarmioqatigiilli aamma tamarmik pisussaaffeqarnerat ersarissartuarlugu sulinerit ingerlanneqassapput.

Nunarput ilungersuutissanut tamakkununga tamaviaarluni sulissaaq taamaattumillu nunarsuarmioqatigiit aningaasaqarnikkut kattukkiartuinnarnerat atorluarlugu nunanik allanik niueqatigiinnikkut inerisaanerit suliaralugit sulinini ingerlatissavaa.

Aatsaat taamaaliorutta aningaasarsiorneq assigiinngisitaartooq pilersissavarput, tamannalu tunngavigalugu nunat qaniginerusagut uagullu aningaasarsiorneqarsinnut nunat immikkut uagutsinnut pingaaruteqartut pingaarnersiunitsinni nukissamik atuiffiginerusariaqarpavut. Siumut isumaqarpoq ukiorpassuarni inuussutissanik pilersuineq niueqateqarnerlu aqqut ataaseq atorlugu ingerlassimasarput qimallugu aqqutit naannerusut eqaannerusullu pisuussutitsinnillu toqqaanaq ingerlatsivigerusutagut inerisassavagut naammassillugillu.

Nunarput sorsuffiusimannngisaannartooq qaqaqumut taamatut inissisimajuassasoq qularnaarumallugu sulinivut nangissavagut, qaqugukkulluunniit nunat allat akerleriissutaasa nunatsinnut appakaatinneqanngisaannarnissaat sulinerimi qitiussapput. Tamannalu qularnaarumallugu nunanik allanik suleqateqarnikkut upalungaarsimaneq sillimaniarnerlu inerisarneqassapput inuiaat kalaallit inuiaallu kalaallit suliffeqarfiutai peqatigalugit. Nunarsuatsinni eqqissiviilliorfiusumi nunatta nunat tamalaat akornanni inatsisit ataqqillugit eqqissinermik sakkulersuuffiunngitsumillu tunngaveqarluni ingerlatsinini tamatigut salliutillugu sulissasoq Siumup pingaartitaraa.

Siumup naggueqatitta suleqatiginerat attatiinnarlugulu nukittorsarniarpaa ilaatigut ICC aqqissugaalluortoq nunarsuatsinnilu nukittuumik inissisimasooq aqqutigalugu.

Siumup ICC-p anguniagai makkua pingaarnertit illersugarai:

- Nunani issittumiittuni Inuit suleqatigiinnerat nukittorsassallugu.
- Nunani issittumiittuni avatangiisit illersussallugit.
- Nunarsuarmioqatigiit katersuuffiini Inuit pisinnaatitaaffii soqutigisaallu saqqummiuttassallugit.

- Nunani issittumiittuni naalackersuinikkut inuillu atugarisaasigut politikimi tamakkiisumik peqataassalluni.

Nunani issittumiittuni Inuit nunallu inoqqaavi allat, nunat akornanni naalagaaffiit killeqarfiinik killilersorneqaratik angalasinnaatitaanissaat, issittumilu sumiluunniit sulisinnanermiinnut periarfissaqartitaanissaat.

Siumup anguniarpaa issittumi qinikkat naggueqativut nunallu inoqqaavi annertunerusumik suleqatigineqassasut, issittumi inuunermik taassumallu unammilligassartaanik periarfissaanillu ilisimasaqartut tassaapput uagut, taamaammat suleqatigiinnerit annerusut inerisarlugit sulineq ingerlanneqassaaq.

Siumup kissaatigaa nunarput nunat avannarliit suleqatigiinneranni sunniuteqarnerulissasoq, avatangiisit illersugaanerit, minguitsumik nukissiornermut, pisuussutit uumassusillit nungusaataanngitsumik atugaanerit kiisalu avannaarsuata imartaani oqartussaaqataanerulernissaq eqqarsaatigalugit. Taamaattumik Siumup kissaatigaa nunatta Nordisk Rådimi sinniisuutitaqalernissaa.

Siumup Issittumi Siunnersuisoqatigiinni suleqatigiinneq pingaartippaa. Siumut isumaqarpoq Issittumi Siunnersuisoqatigiinni suleqatigiinnermi, avatangiisit pillugit tunngaviusumik oqallisigisat saniatigut, nunani issittumiittuni najugallit ajornartorsiutit naapittagaat aamma oqaluuserinissaat.

Siumup pingaartippaa Naalagaaffeqatigiinneq piugallartillugu Issittoq pillugu apeqqutitut tamanut Nunatta sallerpaatut inissisimanissaata Naalagaaffeqatitsinnit ataqqineqarnissaa, uagummi tassatuaavugut Naalagaaffeqatigiinni issittumi najugaqartut. Taamaammat Naalagaaffeqatigiinni Issittumi aallartitaq (ambassadør) qaqugukkulluunniit nunatsinninnganneernissaa Siumup aalajangiusimavaa.

Siumup misissoqquaa nunatta Europarådimi sinniisoqalersinnaanera. Siumut isumaqarpoq taamaaliornissaq pingaaruteqartoq, tassami Europarådimi nunani ataasiakkaani Europalu ataatsimut isigalugu inuit pinsinnaatitaaffiinnut tunngasut suliarineqartarmata.

Siumup IWC-mi NAMMCO-milu suleqatigiinnerit pingaartippai. Siumut pingaartippaa malunnarsisissallugu uagut kalaallit naggueqatittalu pingaaruteqartumik inissisimanerput. Nunani issittuniittuusugut immikkut ilisarnaatitta ilagaat uumasut nunamiittut imaaniittullu pinngitsoorumanginneri, tassami inuussutigigatsigit. Taamaattumik pingaaruteqarluinnarpoq pisuussutitta inuunitsinni tunngavigisatta siunissami aamma tamanut iluaqutaasumik nungusaataanngitsumik aqunneqarnissaat. Taamaammallu pisariaqarpoq nunarsuarmioqatitsinnut oqariartuutiguassallugu pisuussutitta inuppassuarnut anersaakkut, inooriaatsikkut, kulturikkut, misilittakkatigut, ilisimasatigut aningaasaqarnikkullu tunngaviunerat.

Siumup kissaatigaa nunatta nunanut allanut niuernermit politikikkut soqutigisai periarfissaalu nukittorsarneqassasut nunanut ataasiakkaanut nunanullu arlalikkaanut suliniuteqarneq aaqqissuulluagaaq aqutigalugu.

Siumup kissaatigaa nunatta nunarsuaq tamakkerlugu niuernerq pillugu suleqatigiiffissuarmi WTO-mi peqataalluarnissaa. Aamma Siumup kissaatigaa nunatta nunanut allanut niuernikkut soqutigisai isumagineqassasut WTO-mi nunanut assigiinngitsut pisussaaffiliisumik, iluaqutissallu erseqqarissut pissarsiariumallugit WTO-mi suleqatigeeriaatsinut ilanngunnikkut tamanna pissaq.

Siumup kissaatigaa sulissutigalugulu WTO-p ataani nunat issittumiittut niuernikkut suleqatigiiffeqalernissaat, taamaalilluni nunarput aamma Canadami Alaskamilu inuiaqativut imarmiunik tunisassianik USA-mut tunisinissamut ammaassiffiqeqarsinnaaqullugit.

Siumup sulissutigaa innuttaasut qinigaat, Nunatta kimmut sanilerisatsinni nunaqartut - Canadami Alaskamilu - innuttaasa qinigaannik ataatsimoorussamik naapittarfeqalernissaat, taamaalillutik Issittup kippasissortaani suleqatigiissutigineqarsinnaasut aamma inuussutissarsiornikkut piorsarneqarsinnaasut amerlanerulernissaat anguneqassamat.

Siumup kissaatigaa nunatta EU-mik suleqateqarnerata annertusarneqarnissaa, nunatta EU-mut ilaasortangornissaa siunertarinngikkaluarlugu. Siumup nuannaarutigaa EU-p nunatsinni allartitaqarfeqalernissaminik piviusunngortitsinera. Siumup kissaatigaattaaq EU-p nunattalu naligiissumik suleqatigiilernissaat. Pissarsiffiunerusumik peqatigiilluarnerusumillu suleqatigiinnisaaq siunertaralugu Naalakkersuisut EU-mik oqaloqateqarnerisigut EU-mut nutaamik isumaqatigiissuteqarnisaaq Siumup inassutigaa naammasseqqullugu, tamatumani Aatsitassarsiornikkut Minguitsunillu nukissiornermi annerusumik peqatigiilluni inerisaasinnaaneq pingaartillugu isumaqatigiissuteqarnisaaq qitiuvoq

Siumup pingaartippaa Naalagaaffiit Peqatigiinni (FN) nunap inuii pillugit Aalajangersimasumik Oqallittarfimmi (Permanent Forum) suleqataaneq. Taanna oqallittarfik Aningaasaqarniarneq Inuttullu atugarisat pillugit Siunnersuisoqatigiinnut (ECOSOC) siunnersuisartutut inissisimavoq. Tassani pisinnaatitaaffiuvoq siunnersuisoqatigiit pisinnaatitaaffiisa iluanni oqallisigissallugit nunap inuiinut tunngasut, tassa aningaasaqarnermut inuiaqatigiillu ineriartornerannut tunngasut, kulturimut tunngasut, avatangiisinut tunngasut, ilinniartitaanermut tunngasut, peqqinnissamut tunngasut aamma inuit pisinnaatitaaffiitut tunngasut. Siumup kissaatigaa nunatta tassani oqallittarfimmi suleqataalluarnissaa, Naalagaaffiit Peqatigiinni ilaasortaasut akornanni ataqatigiissaarisuusartussatut.

Siumup kissaatigaa Nunarput Avannaarsuani pingaaruteqartumik inissisimalluarnini patsisigalugu nunarsuarmioqatigiit ineriartoqatigiinneranni sunniuteqarnerulissasoq. Taamaattumik Siumup kissaatigaa Nunarput nammineq FN-imi sinniisoqalissasoq.

Siumup tapersorsorpaa NATO-mut ilaasortaaneq eqqissinissaaq pillugu suleqatigiinneq. Nunatta NATO-mi ilaasortaanermigut peqataaffigissavaa Amerikap avannaata Europallu akornanni attaveqatigiinnermut ikaartarfusinnaaneq. Ilanngullugulu Siumup siuttuuffigisaanik manna Nunarput nammineerluni NATO-mut aalajangersimasumik aallartitaqalerpoq, taamaalilluni Danmarkip NATO-mi ataatsimiittarnerani Nunarput peqataasalerpoq.

Siumut isumaqarpoq Kalaallit Nunaata nunanit allanit tutsuiginartutut, isumannaatsutut
suleqatigineqarluarsinnaasutullu isigineqarnera nukittorsartariaqartoq
ineriartortinneqartariaqartorlu.

Nunanut allanut oqartussaaffik nunatsinniit aatsaat tamakkiisumik tiguneqarsinnaavoq nunarput
naalagaaffinngorpat. Aamma tamanna tunngavigalugu Siumup nunatta naalagaaffinngornissaa
pingaartillugu anguniarpaa.

Nunatta namminersulivinnissaata tungaanut Danmarkimi Naalackersuisut suleqatigalugit
oqartussaaqataanerup annertusiartuaartinneqarnissaa sulissutigineqartuassaaq. Nunatta
Namminersorluni Oqartussaanera tunngavigalugu nunatsinni oqartussasut nunatta
namminerisaminik tunngaviusumik inatsiseqalernissaa ukiuni tulliuttuni suliarissavaat. Nunatta
tunngaviusumik inatsisitaassaani ilanngullugu aalajangersarneqassaaq nunatta nunanut allanut
tunngasutigut illersornissamullu tunngasutigut aqunneqarnerata Naalackersuisunit
akisussaaffigineqalernissaa.

Siumup anguniarpaa nunatta nunani sanilerisatsinni niuernikkullu annertuumik suleqatigisaani
immikkut aallartitaqarfeqalernissaa. Tamanna isumaqarpoq siunissami minnerpaamik nunani
makkunani nunarput aallartitaqarfeqassasoq: Canada, Norge, Frankrig, Sverige, Finland, Tuluut
Nunaat aamma Japan.

ILLERSORNISSAQ – ANNAASSINIARTARNEQ

Siumup siuttuuffigisaannik Nunatsinni nammineerluta illersornissaq pillugu periusissiaqalernissarput aammalu issittumut atuuttussamik periusissiorortoqarnissaa naamassillugu suliarineqassaaq. Taamaaliussaagut ineriartorneq siuariartornerlu piumasarput allanik suleqateqarnissamik pisariaqartitsimmat.

Siumup ilisimaaraa nunatta nunarsuarmi inissisimanera naapertorlugu illersornissakkut pingaaruteqarlunnarnera. Taamaammata aatsaat taamak pingaartigilerpoq issittoq nunarsuarmi sumi inissisimanerata pingaassusaa kisiat ukkanneqaqqunagu ersarissaajuarnissaaq, tassa issittoq inoqartoq, ukiorpassuarni nunamik najuisimasunik. Issittumi inuuvugut sakkulersuuffiusimanngisaannartumi tamannalu pingaarnertut qitiutillugu upalungaarsimanikkut illersornissakkullu inerisaanerit suliarineqassapput, taamaakkaluartorli Siumup ilisimaarilluinnarpaa nunarsuaq inuuffigisarput allanngortoq, taamaanneralu pissutsinut atuuttunut naleqqussartuarnissatsinnik piumasaqartoq. Siumup pingaartippaa illersornissamut tunngassuteqartut suulluunniit nunatsinni inerisarneqartut nunatsinni innuttaasunut nunatsinnilu suliffeqarfiutitsinnut annertunerpaamik peqataatitsillutillu iluaqutissiissasut.

Siumup anguniarpaa illersornissakkut sakkutooqarnikkullu nunatta nammineq akisussaaffimmik tigusiartuaarnissaa, tamannalu siunertaralugu ersarissumik qanoq iliornikkut naamassinninnissaaq takussutissiorlugu suliarineqassaaq.

USA-mut 2004-mi illersornissaq pillugu isumaqatigiissutip naalagaaffinngornissatsinnut sulissutiginninnitsinnut naapertuuttumik ineriartortittuarnissaa Siumup sulissutiginiarpaa.

Nunatta killeqarfiata iluani nakkutilliisoqarnikkut ingerlatsinermi tamakkiisumik oqartussaalernissarput tikitserlugu Siumumi sulissaagut. Killeqarfinnik nakkutilliinermi Ilinniartitaanerit aqqutigalugit Kalaallit namminneq ingerlatsisalernissaaq Siumup anguniarpaa.

Siumup siuttuuffigisaannik maanna Kangerlussuarmi Upalungaarsimanermik Ilinniarfik pilersinneqartussaavoq, saniatigut Kangerlussuup Politiinut ilinniarfittut, annaassiniartarnernut ilinniarfittut, Qatserisartunut ilinniarfittut atuutsilernissaa Siumup sulissutigissavaa. Aamma Nunarsuarmi issittumi inuuniarsinnaanermut ilinniarfittut ingerlatsiviulernissaa sulissutigineqassaaq. Taamatuttaaq Issittumi qitiusumik NATO-p mittarfeqarfiisa ilaattut Kangerlussuup inissisimalernissaata sulissutigineqarnissaa Siumup pingaartippaa.

Siumup kissaatigaa nunarput nunani issittumiittuni pingaaruteqartumik inissisimanini tunngavigalugu nunarsuarmioqatigiit ineriartoqatigiinneranni sunniuteqarnerulernissaa, taamaattumik Siumup kissaatigaa nunarput nammineq Naalagaaffinni Peqatigiinni sinniisoqalernissaannik siunnerfeqarluni sulinini nangissavaa.

Siumup tapersersorpaa NATO-mut ilaasortaaneq, eqqissinissaq pillugu suleqatigiiffiummat. Nunarput NATO-mi ilaasortaanermigut Amerikap avannaata Europallu akornanni attaveqatigiinnermut aqqaasinnaavoq. Ilanngullugulu Siumup kissaatigaa NATO-mi ataatsimiittarnerni nunatsinni Naalakkersuisut peqataatinneqartarnissaaq. Aammalu Siumup

anguniarpaa Nunatta nammineerluni NATO-mut isumaqatigiissuteqartalernissaa. Nunarsuaq inuuffigisarput allangorpoq, issittoq annertuumik nunarsuarmioqatigiinnit isigineqarpoq, tamannalu tunngavigalugu NATO-mi namminerisatsinnik aallartitaqarnissaq uani qinigaaffimmi anguarput. Siunertaajuaannassaarli namminerisatsinni Naalagaaffittut NATO-mi ilaasortanngornissaq.

Siumup kissaatigaa Naalagaaffinni Peqatigiinni NATO-milu aalajangiisinnaassuseqartunik suleqatigiiffinnik pilersitsisoqassasoq, nunarsuarmi inatsisitigut eqqortumik ingerlatsisoqarnissaanik illersuisussanik, nunarsuarmilu naligiinnginnerup akiornissaanik suliaqartussanik.

Nunatta illersornissamut tunngasutigut atorneqarnerata nunatsinniit oqartussaaffigineqalernissaa nammineerneruleriartornerput ilutigalugu alliertuartinneqassaaq, tamannalu siunertaralugu illersornissamut isumaqatigiissutip isumaqatiginninniutigineqaqqinnissaa Siumup anguniarpaa

Amerikarmiut nunatsinni sakkutooqarfeqarnerat pillugu nunatta toqqaannartumik USA-mut isumaqatigiissuteqartalernissaa Siumup anguniarpaa. Ukiuni kingullerni Pituffimmi kiffartuussinermut isumaqatigiissummut tunngassuteqartut, kingullertigullu aamma Pituffimmi sakkutooqarfiup pilersorneqarneranut tunngassuteqartut eqqarsaatigalugit, Siumup siuttuuffigisaanik nunatta suliaqarfanni pineqartuni pissarseqataanerusalernissaata qulakkeerneqarnera USA-mut nutaamik paaseqatigiiffiusumik isumaqatigiissutigineqarnera nuannaarutissaavoq ineriartortinneqartuarnissaalu pisariaqarpoq.

Nunatta innuttaminit illersorneqartalersinnaanissaa aqqutissiuunneqarluarnerusariaqarpoq, nammineq erfalasutta ataani. Kalaallit inuusuttut inersimasullu nunatta illersornissaanik suliaqarusuttut sapinngitsullu atorluarneqarnerusariaqarput, aalisarnermik nakkutilliinermi Sirius Patruljellu suliaata assinganik suliaqalersillugit. Tamatumani Nunarsuarmi nunat eqqissisimatitat annersaanni, Ittoqqortoormiit aallaavigalugu 'Park Rangers'-itut aaqqissuussinermut assingusumik nunatsinni piviusunngortitsinissaq Siumup anguniarpaa. Issittumi inuusugut nunarsuup qiterpasissuanut sanilliulluta nunarujussuarmi sialluta inuuvugut, taamaammat issittumi naggueqativut Naalagaaffiillu issittumiittut iligisavut annerusumik upalungaarsimanerup tungaatigut suleqatiginerussagigut Siumut isumaqarpoq.

Taamaammat upalungaarsimanermik sammiveqartumik ilinniartitaaneq Kangerlussuarmi aallartinneqartussaq Siumup isumalluarfigaa inerisartuarumallugulu.

Siumup anguniarniarpaa nunatta aalisarnikkut killeqarfiinik nakkutilliinermi tamatigut umiarsuit minnerpaamik marluk ataatsikkut nakkutilliisinneqartalernissaat, tassa nunatta kangiani aammalu nunatta kitaani. Tamatumalu piumasaqaatip Danmarkip naalakkersuisuinut piaartumik isumaqatigiissutigineqarnissaa kaammattuutigalugu.

Siumup anguniarpaa cyberikkut isumannaallisaaneq nunatsinni pimoorullugu ukkatarineqassasoq, tamannalu qularnaartuarumallugu attaveqaatigut atortorissaarutit pitsaassutsimikkut illersorneqarsinnaasut ajortumeerianullu pakkersimaarinnissinnaasut pisortaqaarfanni suliffeqarfinnilu annertusarneqartuassasut, sapinngisamillu nunatsinni innuttaasut piukkunnaatillit

cyberikkut isumannaallisaaqataanissamut piginnaaninngorsarneqarnissaannut
aqutissiueqataassalluni. Inuiaqatigiinni atortulersuutit pinngitsoorneqarsinnaanngitsut
piginnittoqarnikkut nunatsinnit tamakkiisumik pigineqartuassasut Siumut isumaqarpoq.

UPALUNGAARSIMANEQ - QATSERISARTOQARNEQ

Nunatsinni ajunaarnersuarnut upalungaarsimajuarnissarput pisariaqarluinnarpoq, upalungaarsimanermut ataatsimiititaliarsuup ingerlalluarnissaa pisariaqarpoq aammalu suleqatigiinnermi tassani inuiaqatigiinni pisariaqartut tamarmik peqataatinneqassapput.

Timmisartut umiarsuit ajunaarnerini, nunamik ikuallattoornermi, illorsuit ikuallarujuussuarnerini, tassaarsuortoqarnermi allatigullu ajunaarnersuarnut periusissat peqqissaartumik suliarineqarsimasassapput. Inuttaasullu peqataatinnessaanut periusissiat innuttaasunut ingerlaavartumik paasissutissiissutigineqartassapput.

Nunat uatsinnut sanilliuttakkavut assigalugit pisoqarfiusuni, soorlu tassaarsuortoqarfiusuni, inuit sumiiffimmi najugallit salliullutik upalungaarsimasussatut aaqqissuussamik piareersiumasuutigineqartassapput. Aaqqissuussineq Islandimut Canadamullu assingusiq nunatsinnut eqqunneqassaaq.

Nunatsinni upalungaarsimanikkut periusissiap naleqqussarlugu nutartertuarnissaa Siumup sulissutigiuassavaa. Nunatsinni inuutaasut tamarmik sumiluunniit najugaqarunik toqqissisimallutik inuunerminnik ingerlatsinissaat qularnaarneqarsimajuartariaqarpoq.

Nunatsinni upalungaarsimanermut aqutsisoqarfik nutaamik aaqqissuuteqqinneqassaaq susassaqarfiit tamaasa peqataatillugit.

Upalungaarsimanermi akisussaaffilersuinerit pisussaaffilersuinerillu tamarmik ajunngitsumik paasiuminartumillu aalajangersarneqartassapput.

Upalungaarsimanermi suliaqartut toqqissisimanartumik, akissaatitigullu naleqquttumik suliffeqartutut inissisimasoqalernissaa anguniarneqassaaq.

Nunami imaanilu mingutsitsinermi sillimaniarnermut pikkorissartuarnissaat, atortorissaarutitigullu malinnaajuarnissaat.

Takornariaqarnerup annertusiartornera malillugu umiarsuit takornariartaatit upalungaarsimanikut annaassiniarsinnaanikkullu pitsaasumik sullinneqartuarnissaat ineriartortinneqassaaq.

Innuttaasut qaammarsaaffigineqartuarnissaat imaani nunamilu ajutoornaveersaartitsinermut tunngatillugu ingerlaavartunngortinneqassaaq.

Qatserisartoqarneq

Nunarput tamakkerlugu innuttaasut tamarmik Nunaqarfimminni Illoqarfimminnilu toqqissisimallutik ulluinnarni inuunerminnik ingerlatsinissaat qulakkeersimaniarlugu Nunatsinni qatserisartoqarnerup inatsisitigut ersarissumik tunngaveqartumik aammalu qatserisartutut inissisimanerup apersuuserneqarsinnaajunnaarlugu aaqqiiviginissaa Siumup sulissutigeqqinniarpaa, taamaattumik;

Nunatsinni qatserisartunut ilinniarfik aammalu annaassiniartarnermut ilinniarfik ataatsimoortillugit ingerlanneqarsinnaasunngorlugit Kangerlussuarmi pilersinneqassapput. Taamatullu aamma upalungaarsimanermi suliaasaqarfiit isumagisassallu ilanngullugit ilinniartitsissutigineqartassapput.

Sinerissami qatserutitigut atortorissaarutit ullutsinnut naleqquttut Nunaqarfinni Illoqarfinnilu tamani pigineqarnissaat.

Meeqqat atuarfiini ilinniarfinnilu, aammalu piffinni pisariaqartitsiffiusuni ikiueqqaarnermut paasisitsiniaasoqarlunilu ilinniartitsisoqartassaaq, tassami sumiluunniit pisoqarsinnaanera eqqarsaatigalugu sapinngisamik innuttaasut amerlanerpaat ikiueqqaarnermut minnerpaamik ilisimasaqartariaqarput.

Suliffeqarfinni pisortani pigineqartuni tamani, uummammut aallartitsissut pigineqassasoq Siumut isumaqarpoq.

Qatserisartut atugaat pitsanngorsaavigineqassapput, akissarsiaat ilanngullugit.

